

PYHÄ JUMALA - PYHÄ ELÄMÄ

Selvyyttä aikamme eettisiin kysymyksiin

Suomen Luther-säätiö

Hengen viisaus -sarja

1. Eero Parvio
Pitääkö minun tehdä parannus?
2. Gene Edward Veith Jr
Löysin luterilaisuuden
3. Per-Olof Sjögren
Rukouskoulu
4. Anssi Simojoki
Herran Kristuksen seuraaminen
5. John T. Pless
Miten jakaa totuuden sanaa?
6. Harold L. Senkbeil
Tätä elämää janosin
7. Richard C. Eyer
Pyhä Jumala – pyhä elämä

PYHÄ JUMALA - PYHÄ ELÄMÄ

Selvyyttä aikamme eettisiin kysymyksiin

RICHARD C. EYER

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

Julkaisija: Suomen Luther-säätiö ©
Lutheran Heritage Foundation

Originally published in the U.S.A. under the title:

Holy People, Holy Lives

Copyright © 2000 Richard C. Eyer

Translated with permission of Concordia
Publishing House.

3558 S. Jefferson St. Louis, Missouri 63118, USA

Kannen kuva: 1100-luvun lopulta Sauvignyn Raamatusta.
Kuvasarjassa sekä luominen että syntiin-
lankeemus.

Käännös: Petri Hiltunen

ISBN 978- 952-5409-39-2

Myllypaino, Leväsjoki 2007

Suomentajan esipuhe

Kädessäsi on kirja, jollaista Suomessa ei aikaisemmin ole julkaistu. Se täyttää sitä aukkoa, joka on ollut ajankohtaisen luterilaisen etiikan kohdalla.

Meillä länsimaissa ollaan jo pitkään oltu hukassa sen suhteen, mikä on oikein tai väärin, hyvää tai pahaa. Aina valistuksen ajoista 1700-luvulta lähtien on ollut vaikea löytää kestäväää perustaa, jolta elämän hankalia kysymyksiä voisi käsitellä. Etiikka on muuttunut valtavaksi määräksi erilaisia, toisiaan vastaan sotivia mielipiteitä siitä, kuinka pitäisi elää oikein.

Toisaalta varsinkin luterilaiseen kristikuntaan on luikerrellut käsitys, ettei kristinuskolla ja Raamatulla ole etiikalle mitään erityistä annettavaa. Usein kuulee väitettävän, että jokainen ihminen tietää omassatunnossaan asiat aivan yhtä hyvin kuin Raamattu. Ongelmana näyttää vain olevan, ettei oikea tieto johda oikeaan toimintaan.

Raamatun tilalle etiikan ohjenuoraksi tarjotaan yhä useammin rakkauksen periaatetta. Siitä on muodostunut karsintaväline, jolla nykyihmiselle kiusalliset eettiset käsitykset voidaan osoittaa vanhanaikaisiksi ja hylättäviksi.

Richard C. Eyer tarttuu meidän aikamme eettisiin kysymyksiin päättäväisesti ja johdonmukaisesti. Hän osoittaa kirjassaan ne luterilaisen etiikan luovuttamattomat lähtökohdat, jotka usein jäävät unohduksiin. Vastoin monia moderneja eetikkoja hän opettaa, kuinka juuri evanke-

Suomentajan esipuhe

liumi Kristuksesta on oikean etiikan lähtökohta.

Kirja jakaantuu kahteen osaan: Ensimmäiset kuusi lukua käsittelevät luterilaista etiikkaa yleiseltä kannalta, lain ja evankeliumin näkökulmasta. Loppuluvuissa pureudutaan sitten etiikan erityiskysymyksiin, kuten aborttiin, eutanasiaan, hedelmöityshoitoihin ja geenimuunteluun.

Tähän kirjaan on laadittu myös tehtävävihko opintopiirejä varten. Se on englanniksi luettavissa ja tulostettavissa osoitteessa www.ulcmn.org/Studies/Eyer%20Bioethics.PDF.

Richard C. Eyer on syntynyt vuonna 1939 Yhdysvaltain New Jerseyssä. Hän valmistui St. Louisin Concordia-seminaarista ja vihittiin pastoriksi vuonna 1965. Eyer toimi seurakuntapastorina 1965-74, mutta päätyönsä hän teki kuitenkin sairaalapastorina Wisconsinissa 1976-94. Sen jälkeen hän on toiminut Concordia-yliopiston filosofian apulaisprofessorina ja Concordian bioetiikkainstituutin johtajana. Vuonna 1998 hän vastaanotti teologian tohtorin arvonimen bioetiikassa.

Richard C. Eyer on julkaissut kirjat Devotions of Hope (Toivon hartauksia, 1983), Pastoral Care Under the Cross: God In the Midst of Suffering (Sielunhoitoa ristin alla: Jumala keskellä kärsimystä, 1995), sekä käsillä oleva kirja Holy People Holy Lives (2000). Lisäksi häneltä on ilmestynyt useita artikkeleita ja kirja-arvosteluja. Eyerilla on diakonissa-vaimo ja kaksi lasta.

Richard C. Eyeriin saa englanniksi yhteyden Concordia-yliopiston internetsivujen välityksellä:
www.cuw.edu/Academics/institutes/bioethics

Lämmin kiitos kaikille niille, jotka ovat auttaneet tämän tärkeän kirjan saattamisessa suomalaisten lukijoiden käsiin.

Pyhäinpäivän aattona 2007

Petri Hiltunen

Sisältö

Johdanto	9
1. Eettisten ratkaisujen tekeminen	13
2. Kuinka tähän on päädytty	21
3. Etiikan peruskertomus	40
4. Pyhä kansa, pyhä elämä - keitä me olemme ja mitä me teemme	51
5. Laki ja evankeliumi etiikan perustana	65
6. Kärsimyksen merkitys	86
7. Elämän päättymisen kysymykset	95
8. Avioliitto ja elämän alku	112
9. Lisääntyminen	126
10. Geenimuuntelu	139
Liite: Lääketieteen etiikan malli	153

Johdanto

Tämä kirja käsittelee etiikkaa. Moni ihminen ei halua ottaa käteensä tällaista kirjaa. Saatat kuitenkin lukea pitemmälle, jos kerron, että perinteinen etiikka käsittelee esimerkiksi sitä, mitä on olla hyvä, moraalinen ihminen. Saatan herättää kiinnostuksesi myös kertomalla sinulle, että tämä on *käytännöllinen kirja*, jonka tarkoitus on auttaa sinua tekemään valintoja, jotka ovat sopusoinnussa kristillisen vakaumuksesi kanssa. Tämä kirja on siis ennen muuta kristityille, mutta myös kaikille muille, jotka haluavat oppia enemmän Raamatun sanomasta ja etiikasta.

Tarkemmin sanottuna tämä on kirja *bioetiikasta*. Etiikan voidaan ymmärtää käsittelevän sitä, kuinka meidän tulee elää toistemme kanssa. Bioetiikka puolestaan koskettaa valintojen tekemistä asioissa, jotka lääketieteen teknologian läpimurto on nostanut esiin. Näitä ovat mm. geenimuuntelu (geenien muokkaaminen), keinohedelmöitys (ihmisalkion synnyttäminen laboratoriossa), keinosiemennys (luovuttajan sperman ja munasolun kanssa tai ilman), si-jaissyntytytys (kohdunvuokraus eli jonkun toisen lapsen kantaminen kohdussa yhdeksän kuukautta), kloonaus (lisääntyminen ilman seksiä), abortti (sikiön surmaaminen), lapsenmurha, sairauksien hoitaminen tai hoitamatta jättäminen, lääkärin avustama itsemurha ja eutanasia. Olemme joutuneet valintojen eteen näissä kysymyk-

sissä, mutta emme saata tietää ratkaisujen merkitystä ja seurauksia yhteiskunnalliselle elämällemme emmekä Jumala-suhteellemme.

Kristityt ovat aina kääntyneet Raamatun puoleen arvioidakseen suhdettaan Jumalaan ja sitä, kuinka meidän tulisi elää. Jotkut ovat korostaneet, ettei Raamattu puhu uuden teknologian esiin nostamista asioista. Raamattu puhuu kuitenkin yhteisen elämän merkityksestä meidän Jumala-suhteellemme. Itse asiassa Jumalan sana puhuu siitä, mitä merkitsee olla Jumalan kuva samanaikaisesti kun syntinen luontomme on turmeltunut.

Ihmisluonto on vääristynyt itsekkääksi tässä langenneessa maailmassa. Emme luonnostamme etsi Jumalaa. Kärsimyksen aikoina yritämme saada elämän hallintaamme sen sijaan, että heikkoudessamme ja avuttomuudessamme jättäisimme sen Jumalan käsiin. Koetamme toteuttaa omia tavoitteitamme mieluummin kuin odotamme kärsivällisesti Jumalan tahdon toteutumista. Niin tekemällä me torjumme hänet, jonka kuvaksi meidät on luotu, ja puolustamme sen sijaan omaa riippumattomuuttamme. Raamattu julistaa, että kuoleman kukistaminen Jeesuksen ristillä voittaa kaiken tämän vastarinnan ja antaa uuden elämän niille, jotka opettelevat pelkäämään ja rakastamaan ja uskomaan Jumalaan. Tämän Kristuksessa olevan uuden elämän näkökulmasta me alamme nähdä asioita uudessa valossa paljon paremmin kuin silloin, kun *minä* oli kaiken mittana. Tällä uudella näkökulmalla on vaikutusta kaikkiin elämän alueisiin, myös bioetiikkaan.

Etsitpä sitten yleisiä eettisiä suuntaviivoja tai vastauksia bioetiikan kysymyksiin, minun on varoitettava sinua, ettei tämä ole käsikirja, jossa annetaan yksityiskohtaisia ohjeita tai sääntöjä hyvän ja pahan erottamiseksi. Jumala on taatusti asettanut rajat, joita me emme saa ylittää, mutta kristillinen etiikka on enemmän kuin vain rajojen tietämistä. Se käsittelee uutta elämää, jonka evankeliumi Jeesuksesta

Kristuksesta on luonut ja joka antaa tarkoituksen kaikkeen mitä me olemme ja teemme. Tarkoitukseni on esitellä evankeliumi Jumala armona, joka muovaa meidän etiikkamme kristittyinä.

Aiheen käsittelyyn vaikuttaa se, että olen työskennellyt yli kolmenkymmenen vuoden ajan seurakunnan pastorina, sairaalapappina ja viimeksi yliopiston professorina. Raamattu on meille Jumalan sana todellisuudesta. Se kuvaa kuinka asiat tässä maailmassa ovat ja mitä Jumala on niille tehnyt. Tämä Jumalan sana on kristillisen etiikan perusta.

Raamattu ei käsittele ensisijaisesti eikä pääasiassa etiikkaa. Se koskee etupäässä Jumalan lupausta ja sen täyttymistä siinä, että hän lähetti Poikansa, Jeesuksen Kristuksen, meidän Herramme, lunastamaan maailman ja asettamaan sen kohdalleen. Evankeliumi on ilosanoma todellisuuden muutoksesta, jonka Jumala on toteuttanut Poikansa kautta, jotta me “voisimme olla hänen omiaan ja elää hänen valtakunnassaan ja palvella häntä ikuisessa vanhurskaudessa, viattomuudessa ja autuudessa”. Raamatun sanoma ei niinkään koske sitä, mitä meidän tulee eettisesti tehdä Jumalalle, vaan sitä, mitä Jumala on tehnyt meille Jeesuksessa Kristuksessa. Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus ovat tehneet meidät pyhiksi ja siksi meidän on mahdollista elää pyhää elämää Pyhän Hengen voimalla, joka vaikuttaa meissä. Koetan kehittää tätä totuutta ja sen vaikutuksia tämän hetken bioetiikan kysymyksiin.

1. EETTISTEN RATKAISUJEN TEKEMINEN

Teho-osaston lääkäri tapaa potilaan perheen oleskelutilassa ja kertoo, että heidän äitinsä on vakavasti sairas. Vaikka hän selviäisikin, jäisi aivoihin todennäköisesti joitakin vaurioita. Lääkärin on tehtävä päätöksiä ja perhettä pyydetään kertomaan toiveistaan. Päätökset koskevat viime kädessä sitä, annetaanko potilaalle sitä, jota lääkäri kutsuu “hengissä pitämiseksi” vai “annetaanko lupa kuolla”.

Mitä perheen tulisi sanoa? Selvittyään hiukan alkujärkytyksestä ja ilman mahdollisuutta selvittää tällaisen uutisen tunnevaikutuksia joku perheenjäsenistä tavallisesti lausahtaa: “Hän ei haluaisi elää tuolla tavoin”. Se tarkoittaa, että hän itse valitsisi mieluummin kuoleman kuin tuollaisen elämän. Tuo perheenjäsen saattaa olettaa potilaan ajatukset oikein. Ratkaisujen tekemiseen vaikuttaa nykyisin hyvin paljon se, että kunnioitetaan potilaan oikeutta määrätä itse elämästään.

On tärkeä huomata, ettei lääkärin ja perheen välillä tai perheenjäsenten kesken ole tässä vaiheessa keskusteltu sen ratkaisun etiikasta tai moraalista, joka heidän tulisi tehdä. Ratkaisun tekemisessä huomioon otettavat seikat ovat käytännöllisiä, eivät eettisiä sanan perinteisessä merkityksessä. Eikä ole saatettu kiinnittää lainkaan hengellistä huomiota siihen, mitä Jumala tahtoo, kun elämme hänen alamaisinaan. Ja vaikka perhe eläisi uskossa Jumalaan, voivat

yhteydet Jumalan tahdon ja tämän tilanteen välillä näyttää heikoilta ja hämmentäviltä. Haluaisimme mieluummin olla kohtaamatta tätä epäselvyyttä.

Perhe turvautuu siksi ongelman käytännölliseen selvittämiseen. He tekevät päätöksen sen perusteella, mitä seurauksia he toivovat äidilleen (ja ehkä itselleen), eivätkä suinkaan siltä pohjalta, mitä eettisiä seuraamuksia siitä on suhteessa Jumalaan. He tuskin edes tietävät tällaisista seuraamuksista. Lääkärin ja potilaan keskustelun käytännöllinen luonne saa meidät uskomaan, että ellei potilasta saada toipumaan jokseenkin terveeksi, hänelle on parempi, ettei hän elä. Tästä käytännöllisyydestä johtuen päätetään luopua hoidon antamisesta, jotta, kuten lääkäri sanoo, ”annetaan lupa kuolla”.

He eivät kuitenkaan ole kohdanneet sitä eettistä kysymystä, ”antavatko” he hänen kuolla vai aiheuttavatko he tahallisesti kuoleman. Totuus on, ettei keskustelussa mikään ole osoittanut, että hän oikeasti olisi kuolemassa. Ainoa esiin nostettu kysymys on elämän laatu, mutta se on epävarma peruste eettisten ratkaisujen tekemiseen.

Meidän tulee tarkastella joitakin tärkeitä asioita, jotka nykyisin liittyvät tähän tapaan lähestyä ratkaisujen tekemistä lääketieteen etiikassa.¹ On ensinnäkin huomattava, ettei nykyinen etiikka ole sitä, mitä se ennen oli. Nykyinen etiikka ei ole valintojen tekemistä oikean ja väärän välillä. Ja vaikka kysymys oikeasta ja väärästä jossakin tilanteessa otetaankin huomioon, etiikka ei enää ole valintojen tekemistä objektiivisten moraalinormien perusteella. Nyt keskustelu moraalista on aina subjektiivista. Se riippuu siitä, kuinka kukin ihminen määrittelee sen, mikä hänelle on moraalista. Niin kuin tulemme näkemään, etiikan irtaantuminen objektiivisista

¹ Käytän sanoja ”lääketieteen etiikka” ja ”bioetiikka” samassa merkityksessä. Lääketieteen etiikka on vanhempi kuin bioetiikka, mutta laki ja evankeliumi soveltuvat molempiin.

moraalinormeista alkoi joitakin sukupolvia sitten. Kun lääketieteen etiikan neuvostot sairaaloissa keskustelevat tapauksista, ne eivät arvioi vaihtoehtojen moraalista rehellisyyttä. He vain tarkastelevat, ovatko menettelytavat olleet laillisia ja hyväksytyjen lääketieteellisten sopimusten mukaisia.

1900-luvun puolivälistä lähtien lääketieteen etiikka on kavennettu koskemaan vain sen *hyödyllisyyttä* ja *tunne merkitystä*. Valinnat tehdään sen perusteella, ovatko ne *käytännön* ja *tunteiden* kannalta tyydyttäviä. Niin kuin tuon perheen kohdalla, huoli on käytännöllisessä lopputuloksessa: “Mitä teemme, ellei äiti voi huolehtia itsestään? Onko hän taakkana itselleen ja muille?” Tapa, jolla kysymys asetetaan, jo lähes sanelee vastauksen, kun käytännöllisyydestä tulee ongelman ratkaisemisen avain. Käytännön kysymykset ovat toki tietystä mielessä tärkeitä, koska ne osoittavat todellisia ongelmia, jotka tulisi ratkaista. Käytännön kysymyksiä ei kuitenkaan ensimmäiseksi tulisi esittää. Potilaan ja perheen tunteet tulee myös ottaa huomioon, mutta moraaliset kysymykset ovat kuitenkin tärkeämmät kuin käytännölliset määriteltäessä ihmisen rehellisyyttä ja uskollisuutta Jumalaa kohtaan.

Ne, jotka keskittyvät vain moraaliseen rehellisyyteen ilman riittävää huomiota käytännöllisiin ongelmiin, saattavat joutua syytetyiksi siitä, että he välittävät enemmän oikeasta ja väärästä kuin potilaasta. Siinä on totuuden siemen, mutta vain siemen. Jeesus itsekin arvosteli fariseuksia siitä, että he olivat enemmän kiinnostuneita laista kuin ihmisistä. Meillekään ei ole mahdollista välttää kriisissä olevien ihmisten ruumiillisia ja tunnetarpeita joutumatta syytetyiksi tunteettomuudesta. Moraalinen suuttumus, vaikkakin hyvin aiheellinen, saattaa aina meidät vaaraan, että unohdamme ihmiset, joita kysymys koskee.

Huomion kiinnittäminen ensi sijassa käytännöllisiin ja tunne-

tason tarpeisiin johtaa kuitenkin naiiviuteen ja tunteellisuuteen. Käytännöllisyys voi johtua naiiviudesta, koska se ottaa huomioon vain välittömät tarpeet eikä huolehdi pitkäkestoisista vaikutuksista. Meidän kulttuurimme tähtää mielihyvän pikaiseen saavuttamiseen. Tunnetarpeiden kohtaaminen voi puolestaan muuttua hempeilyksi, kun tunteet johtavat itsesääliin tai mukavuuden tavoitteiluun. Bioetiikkaan liittyvien kysymysten objektiivisen ja kriittisen tarkastelun vuoksi joudumme kuitenkin pureutumaan syvemmälle kuin vain käytännön ja tunne-elämän tarpeiden tyydyttämiseen.

Ennen kuin voimme tietää, mitä meidän tulisi tehdä ja kuinka vastata, meidän on tarkasteltava edessä olevien kysymysten merkitystä. Tämä kirja ei ole kuitenkaan tarkoitettu käytännön ratkaisuiksi eettisiin pulmiin. Se on pikemminkin kirja siitä, mitä on elää uskollisesti Jeesuksen Kristuksen evankeliumin mukaan.²

Henkilökohtainen etiikka

Luvun alussa kuvatussa tapauksesta kävi ilmi, että ratkaisun tekeminen on tunnetasolla latautunutta ja raskasta, vaikei keskustelussa potilaan kohtalosta esitetä juurikaan tunteita. Meidän tarvitsee vain kuvitella itsemme potilaan tai perheen osaan niin näemme itsemme tilanteessa, jota kukaan ei valitse, mutta jossa me jokainen saatamme kerran olla. Ei ole mitenkään yllättävää, että tehdessämme eettistä ratkaisua tuollaisessa tilanteessa yrittäisimme välttää kontrollin menettämisen ja voittaa avuttomuuden tunteen. Tuollainen pakottava kriisi aiheuttaa vähintäänkin suurta epämukavuutta. Kun joutuu tuollaiseen tilanteeseen, ratkaisun tekemiseen vaikuttavat suuresti avuttomuuden, pelon, syyllisyyden, jopa vihan ja harmistuneisuuden tunteet.

² Jos etsii sielunhoidon käytäntöä koskevaa teosta, voi tutustua aikaisempaan kirjaani *Pastoral Care under the Cross: God in the midst of Suffering* (St. Louis, Concordia Publishing House, 1995).

Etiikan nykyisessä lähestymistavassa annetaan suunnattomasti arvoa tunteiden selvittämiselle. Juuri tunteiden korostaminen onkin ehkä meidän sukupolvellemme tärkein yksittäinen tekijä ratkaisujen tekemisessä. On kuitenkin vaikea erottaa toisistaan harkittuja ajatuksia ja vaistonvaraisia tunteita. Me olemme niin tottuneet television ja elokuvien tunnevirikkeiden passiivisiksi vastaanottajiksi, että tuntuu vaikealta kuvitella toimivansa vastoin tunteitaan kysymyksissä, joissa moraalinen rehellisyys tuntuisi sanelevan elämän suunnan.

Menneet sukupolvet yrittivät olla objektiivisia, mutta nykyiset sukupolvet ovat torjuneet sekä objektiivisuuden että auktoriteetit, jotka määrittelevät oikean ja väärän. Useimmille ihmisille tunteet ovat se väline, jolla päivittäisiä ongelmia ratkotaan. Tunteiden juoksuhiikka ikuistettiin elokuvasarjaan "Tähtien sota". Kohdatessaan kriisin toisensa perään sen sankari, Luke Skywalker, kuulee sisäisen kuiskauksen: "Luota Voimaan, Luke, seuraa tunteitasi". Meikin kuulemme sisäisten toiveittemme voiman kuiskaavan: "Jos se tuntuu oikealta, sen täytyy olla oikein".

Objektiivisten moraalinormien menettäminen 1900-luvun loppupuoliskolla teki tunteiden tyydyttämisestä tavoiteltavaa. Yksilön päätöksentekoa ohjaavien objektiivisten, ikuisten sääntöjen uskotaan nyt olevan orjuuttavia ja pakottavia. Esimerkkitapauksen perhe tuntee olevansa oikeutettu ratkaisuunsa sekä käytännöllisten syiden vuoksi että sen perusteella, mikä heistä perheenä tuntuu oikealta. Sen mukaisesti he tekevät ratkaisunsa, ellei heihin vaikuta ulkopuolinen, objektiivinen moraalinen ääni siitä, mikä on oikein tai väärin. Se ratkaisu voi tarkoittaa äidin "hengissä pitämistä" tai "kuoleman sallimista". Joka tapauksessa päätökseen vaikuttavat enemmän käytännöllisyys ja tunnesyyt kuin läpiajattelut viisaus tai kypsä kristillinen usko. On tärkeää todeta, että jopa kristityt, joiden usko on aito ja henkilökohtaisesti merkittävä, huomaavat tekevänsä

ratkaisuja pikemminkin käytännöllisyyden ja tunteiden tyydyttämisen kuin ehdottomien, oikeaa ja väärää koskevien moraalisten sääntöjen perusteella. Me kristityt hengitämme aikalaistemme kanssa samaa ilmaa, joka saastuttaa ajattelun, ja unohdamme hengittää syvään Jumalan henkäystä, joka puhdistaa meidät sekä ulkoa että sisältä.

Kristittyinä meidän tulee oppia pysymään erossa yhteiskunnan lähestymistavasta etiikkaan ja kysyä itseltämme, olisiko Jumalalla parempi sana niihin ongelmiin, joihin me törmäämme. Vaikka meillä olisi vahva kristillinen usko, emme aina tee oikeita ratkaisuja. Me elämme kuitenkin Jumalan armon varassa, syntien anteeksiantamuksen lupauksessa ja Pyhän Hengen läsnäolossa, joka tekee työtään pyhässä kansassaan luodakseen pyhää elämää.

Julkinen etiikka

Tarkastelkaamme toista nykyhetken etiikan tulkintaa. Tämä esimerkki ei ole henkilökohtaisesta perhekriisistä vaan koko yhteiskunnan kriisistä, jossa vaarannetaan inhimillinen elämä sukupolviksi eteenpäin. Vuonna 1993 Yhdysvaltain kongressi poisti käytännön esteet ihmisalkioiden tutkimisen rahoittamiselta ja kumosi sellaista tutkimusta koskevan kiellon, jonka presidentti Ronald Reagan oli asettanut 1980-luvulla. Oli tehty aloitteita siitä, että tehtäisiin kokeita kohdunulkoisilla (ex utero) alkioilla. Kerrottiin, että tarjolla olevat alkiot olivat sellaisia, jotka olivat jääneet yli, koska ei ollut juurikaan mahdollista siirtää niitä kohtuun tai saada niitä kehittymään, koska niiden vanhemmilla ei ollut siihen enää tarvetta. Täysinä ihmisinä ja elinkelpoisina nämä alkiot käytettäisiin ”koe-eläiminä” tiedemiesten kiinnostuksen tyydyttämiseksi Amerikan yliopistoissa. Ihmisalkioiden tutkiminen sisältää ihmisalkioiden käsittelyä ja leikkelyä, ja tutkimuksen jälkeen niitä kohdeltaisiin jätteenä.

Kun kongressi antoi hyväksyntänsä tällaiselle tutkimukselle, se kannatti Kansallisen terveyslaitoksen (NIH) tulkintaa, jonka mukaan näillä alkioilla ei ole samanlaista moraalista asemaa kuin vauvoilla ja lapsilla, koska niiltä puuttuu tuntemiskyky ja suuri osa muista ominaisuuksista, joita pidetään välttämättöminä henkilön moraalille asemalle. Mitään moraalisesti erityisen vakuuttavaa perustelua ei esitetty siitä, mikä alkio moraalisesti on tai ei ole, mutta kukaan ei tuntunut huomaavan sitä. NIH pidättyi määrittelemästä alkioita yksinkertaisesti siksi, että lupa tutkimiseen tuo sille itselleen etuja. On tarpeetonta sanoa, että tämä NIH:n tulkinta on sukua sille, että kettu määritteli moraalिसäännöt kanatarhan suojelemiseksi.

On tärkeä huomata, kuinka etiikka ja moraalit määritellään meidän yhä enemmän hyötyä tavoittelevassa yhteiskunnassamme. Kun vinoutuneet eetikot keskustelivat alkiotutkimuksen etiikan kysymyksistä, he asettivat puitteet toivotulle tulokselle. Kysymysten esittämistapa loi sisällön keskustelulle, ja torjui muut kysymykset väärinä. Yksi eetikko esitti kysymyksen “ovatko ihmisalkiot niin erityisiä, että moraaliset kustannukset sivuuttaisivat jopa elämää säästävän lääketieteellisen hyödyn”. Perinteinen vastaus voisi olla, että “kyllä ne ovat!” Tämän hetken eettisen keskustelun ilmastossa kysymys oli kuitenkin tarkoitettu vain retoriseksi. Tämä sama eetikkokettu ryhtyi sitten osoittamaan alkiotutkimuksesta tieteen kanatarhalle koituvan hyödyn. Eetikot eivät NIH:n selvittelyssä nostaneet esiin tai ottaneet vakavasti mitään eksistentiaalista tai hengellistä kysymystä. Tuskin kukaan eetikko uskonnollisten yhteisöjen ulkopuolella näytti kiinnittävän huomiota siihen, että jotkut asiaan liittyvät seikat ovat niin kauhistuttavia, että jopa niiden julkinen käsittely loukkaa ihmisarvoa.

C. S. Lewis tunnisti monissa mielikuvituskertomuksissaan tieteen vaarat, kun se tarjoaa oikeutusta hankkeilleen, kuten “ihmiskunnan parantamiselle”. On mielenkiintoista huomata, että henkilö-

kohtaisten eettisten ratkaisujen tekemisessä otetaan vain harvoin huomioon päätöksen pitkävaikutteiset seuraukset, kuten ihmiskunnan parantaminen, koska sellainen viisaus vaimentaa välittömän mielihyvän. Julkisista eettisistä ratkaisuksista puhuttaessa vaaditaan kansalta kuitenkin keskittymistä pitkäaikaisen hyödyn tavoitteluun. Tämä kaksinainen etiikka toimii ehkä hyvin meillä kansakuntana, jonka jäsenet haluavat vapautta tehdä mitä tahansa, mikä on henkilökohtaisesti tyydyttävää ja julkisesti kohottavaa.

Etiikan henkilökohtainen ja julkinen lähestymistapa on vuosituhanen vaihtuessa lähes aina hyötyyn keskittyvä (utilitaarinen). Tästä johtuen on hankalaa nostaa esiin käsitteellisiä eettisiä ihanteita totuudesta tai oikean ja väärän ehdottomuudesta. Kirkon kokonaisuutena tulisi huomata tämä. Ei riitä, että valitamme nykyistä etiikkaa. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista eikä riittävää pakottaa kansaa poliittisesti noudattamaan lakeja, jotka antavat sellaisen vaikutelman, että etiikka tarkoittaa vain sitä, mikä on laillista. Kristittyjen tulisi sen sijaan todistaa omilla eettisillä ratkaisullaan uskostaan, vaikka heitä siitä pilkattaisiin, koska silloin muilla olisi esikuva siitä, mitä on vaihtoehto hyödyn ja tunnetyydytyksen tavoittelulle.

Kristittyjen tulee myös jatkaa vetoamista järkeen uskon palveluksessa. Järki on vastapaino tunteille ja usko on vastapaino puhtaasti hyötyä tavoittelevalle etiikalle. Siellä, missä ei ole mahdollista taivutella ihmisiä järjen avulla, kristityt voivat vain esittää totuuden, ottaa vastaan arvostelun, jonka siitä saavat osakseen, ja jatkaa totuuden puhumista rakkaudessa, kuten Jumalan sana kehottaa. Kristityt eivät aina onnistu siinä, että saisivat maailman vakuutumaan toisinajattelusta. Meitä kutsutaan vain olemaan uskollisia, puhumaan herkästi ja huolehtivasti niille, joiden elämä on käytännöllisten ja tunnetason huolten tyhjä kuori.

2. KUINKA TÄHÄN ON PÄÄDYTTY?

Kun nyt olen lyhyesti kuvannut, kuinka ihmiset - kristityt mukaan lukien - lähestyvät nykyisin etiikkaa, on tärkeää osoittaa, ettei etiikkaa aina ole tarkasteltu tällä tavoin. Tässä luvussa tutkimme sitä, kuinka tällaiseen ratkaisujen tekemiseen on päädytty seuraamalla etiikan kehitystä historiassa. Perusta, jonka varaan etiikka on rakennettu, on vaihtunut vuosisatojen aikana, mutta jokainen siirtymä voidaan nähdä reaktiona sitä edeltäneeseen etiikkaan. Jotkut reaktiot aikaisempaan etiikkaan voidaan nähdä ymmärryksen kypsymisenä ja paluuna totuuteen. Toiset reaktiot varhaisempiin eettisiin näkökulmiin voitaisiin puolestaan nähdä auktoriteetteihin kohdistuvana yhteiskunnallisena aikuistuvan nuorison kapinointina. Saatamme hyvinkin elää tällaisessa keskenkasvuaisessa ajassa.

Aluksi katsomme lyhyesti etiikan filosofista enemmän kuin teologista kehitystä ja säästämme jälkimmäisen kirjan loppuosaan. Opimme etäisiltä esivanhemmiltamme, kuinka he menneisyydessä kohtasivat eettiset kysymykset. On sanottava heti kättelyssä, että vaikka nykyiset kysymykset esittäytyvät uudessa teknologisessa muodossa, itse moraaliset kysymykset ovat vanhoja. Elämää ja kuolemaa koskevat moraaliset ratkaisut liittyvät siihen, kuinka ihmisiä ylipäättään kohdellaan. Nämä kysymykset ovat seuranneet meitä alusta alkaen, jolloin lankesimme syntiin ja Kain tappoi Aabelin.

Kuinka tähän on päädytty?

Aloitamme etiikan katsauksemme siitä, jota voisi kutsua etiikan *klassiseksi* tai *kultaiseksi* kaudeksi, joka juontaa juurensa antiikin Kreikkaan viisi vuosisataa ennen Kristusta. Tutkimme Platonin ja Aristoteleen klassisia eettisiä näkökulmia. Hyväksytäänpä tai hylätäänpä heidän vaikutuksensa, molempien ajatukset antavat edelleen sysäyksiä nykyaajan etiikalle. Sieltä me siirrymme siihen, jota historioitsijat kutsuvat *moderniksi* kaudeksi, ns. valistuksen aikaan 1600- ja 1700-luvuilla. Immanuel Kant ja David Hume edustavat meille tätä kautta, koska heidän vaikutuksensa on yhä meidän keskellämme, vaikkakin heidän luottamustaan järkeen ja tieteeseen epäillään näinä *jälkimoderneina* aikoina.

Jälkimodernia lähestymistapaa etiikkaan edustavat kaksi 1800-luvun filosofia, Søren Kierkegaard ja Friedrich Nietzsche. Vaikka he eivät ole meidän aikalaisiamme, silti he ovat vaikutuksiltaan meidän aikamme ihmisiä. On mielenkiintoista, että vaikka Kierkegaard oli kristitty ja Nietzsche ateisti, he molemmat reagoivat modernin kauden etiikkaa vastaan. Heidän vaikutuksensa läpäisee nykyisen relativismin (kaiken suhteellistamisen) ja hyökkäyksen ehdottomia arvoja vastaan, joka luonnehtii viime vuosikymmenten eettistä keskustelua.

Kunkin filosofin esittelyyn johdattaa kertomus meidän ajaltamme, joka kuvaa heidän jatkuvaa vaikutustaan meidän keskuudessamme. Lukijan tulee olla tietoinen siitä, että niitä filosofeja, jotka seuraavat klassisia tai moderneja ajatuksia, ei ole kovin paljon. Ihmisten suuri enemmistö on lähestymistavassaan etiikkaan jälkimodernisteja selvittäessään eettiset kysymyksensä sen mukaan *mikä heidän mielestään toimii* ja *mikä heistä tuntuu hyvältä*.

Klassinen etiikka

Taru ja Pauli ovat olleet naimisissa viisi vuotta. Taru on koko sen

ajan syönyt ehkäisy pillereitä. Paulilla on ollut todellinen pelko siitä, että hänen suvussaan vaikuttava Huntingtonin tauti siirtyisi hänen jälkeläisilleen, eikä hän siksi ole ollut innokas saamaan lapsia. Saatuaan joltakin kirjoituksen luovuttajasperman saatavuudesta Taru ja Pauli menivät hedelmällisyyshoitoihin perehtyneen lääkärin vastaanotolle. Hän ehdotti keinohedelmöitystä luovuttajaspermalla ratkaistakseen heidän geneettisen ongelmansa. Heidän ajaessaan kotiin Taru alkoi kuitenkin esittää varauksia ajatuksen suhteen. Hän kertoi Paulille, ettei hänestä vain tuntunut oikealta, että jonkun toisen miehen siemenneste hedelmöittäisi heidän lapsensa. Paulin painostaessa Taru ei kuitenkaan osannut antaa vakaumukselleen mitään selitystä. Hän sanoi, ettei se vain tuntunut oikealta. Taru jatkoi, että hän oli aina käsittänyt avioliiton ja hedelmöitymisen ihanteen siten, että lapsen on tarkoitus hedelmöityä vain miehen ja vaimon kesken. Hän ei voinut toimia ihannettaan vastaan. He päätyivät adoptoimaan lapsen.

Platonin etiikka

Monet saattaisivat pitää Tarua tyhmän ihanteellisena, koska hän kieltäytyy luovuttajaspermasta lapsen saamiseksi. Tietämättään hän kuitenkin edustaa sitä klassista lähestymistapaa etiikkaan, jonka edustajana Platon oli noin 2400 vuotta sitten. Platon uskoi, että tämä maailma, jossa me elämme, on vain ideamaailman valju kopio. Ideamaailman hän sijoitti hengelliseen todellisuuteen. Platon opetti, että kaipuu oikeaa, hyvään ja totuuteen, jota me tunnemme, kumpuaa sielusta, joka on osa tuota ideamaailmaa.³ Taru oli platonilainen siinä selittämättömässä vakaumuksessaan, että idea, ihanne oli hyvä ja kaikki sitä vähempi huonompaa kuin tämä.

3 Platonin ideoiden voidaan katsoa vastaavan sitä, mitä me kutsumme absoluuteiksi, ehdottomiksi totuuksiksi.

Kuinka tähän on päädytty?

Platonin etiikan vahvuus on siinä, että hän sijoittaa hyvän objektiiviselle ja ehdottomalle tasolle, ideaan. Platon yritti vastata kysymykseen: “Mistä me löydämme hyvän?” Hänenkin aikanaan oli niitä, joiden mielestä hyvä löydetään kunkin ihmisen subjektiivisista tunteista. Platon vastasi kysymykseen ajatuksella tuonpuoleisesta ideoiden maailmasta, joka saa aikaan meidän perustellun johdopäätöksemme, että hyvän ja oikean määrittelemiseen on olemassa enemmän kuin vain meidän tunteemme. Jälkimodernit ihmiset pilkkaavat Platonin etiikkaa ja torjuvat sen, koska sitä tällä perusteella voi pitää idealistisena tulkintana. Nykyisin idealismia pidetään epärealistisena, jopa valheellisena päätösten tekemisen perustana. On ironista, että Platon ajatteli ideamaailman olevan ainoa todellinen ja näkyvän maailman vain sen epätäydellinen kopio, kun taas meidän päivinämme aineellista maailmaa pidetään ainoana todellisena ja ideamaailmaa vain sen epätäydellisenä heijastumana.

Platonin ideamaailma on ehdottomien totuuksien maailma. Nämä ideat ovat objektiivista todellisuutta huolimatta siitä, mitä me niistä sanomme. Tämän ajan etiikka ei anna tilaa keskustelulle ehdottomista totuuksista. Koska käytännöllisyys ja tunteet hallitsevat meitä suurimmaksi osaksi, me haluamme tunteittemme varassa päättää, mikä on oikein ja mikä väärin. Platon koetti taivutella oman aikansa ihmisiä ajattelemaan toisella tavoin, mutta hän ei näytä nykyisin vakuuttavan kovin monia.

On kuitenkin mielenkiintoista, miten ihmiset usein pettävät oman objektiivisuuden vaatimuksensa. Vaikka nykyisin vain harvat hyväksyvät ehdottomien totuuksien olemassaolon, he kuitenkin luottavat ehdottomiin arvoihin, kun se palvelee heidän omaa etuaan, tai - ollaksemme hienotunteisempia arvioidessamme ihmisluontoa - kun se ilmaisee syvempää, vaistonvaraista viisautta. Kun esimerkiksi kerron opiskelijoilleni, että koska he väittävät, ettei ehdottomia totuuksia ole ja yrittävät vakuuttaa minua siitä, että moraaliar-

vot ovat suhteellisia, annan siksi umpimähkään huonoja arvosanoja joillekin oppilaille riippumatta heidän suorituksistaan. Usein he nousevat suuttuneina ylös ja sanovat: “Tuo ei ole reilua!” Ja siinä he ovat oikeassa. He eivät kuitenkaan tajua, että he vaativat objektiivisia sääntöjä ja ehdottomia määritelmiä siitä, mikä on reilua ja oikein. Paineen alla he palaavat takaisin siihen, mikä on ihanteellista ja ehdotonta. Platon olisi tyytyväinen. Nykyajan eettisissä neuvostoissa ei istu kovin montaa tunnustavaa platonilaista, mutta me voimme silti nuuskia heitä esiin ja ilmoittaa heille, että heillä kuitenkin elämän näyttämöllä on paikka Platonin rinnalla.

Aristoteleen etiikka

Keijon liiketoimet olivat saaneet pahan käänteen ja hän arveli päätyvänsä vararikkoon. Kaiken huipuksi hän oli käynyt sairaalassa 80-vuotiaan isänsä luona, joka oli kuukauden ajan ollut sekava eikä kyennyt nauttimaan ravintoa muutoin kuin letkun kautta. Tukien vaimoan ja kolmea lastaan vähenevillä tuloillaan Keijo oli kuitenkin lähettämässä esikoistaan yliopistoon siinä toivossa, että olisi varaa pitää hänet siellä. Sitten hänelle kerrottiin sairaalasta, että hänen isänsä pitäisi siirtää hoitokotiin. Hänen isällään oli riittävästi varaa maksaa hoidostaan joidenkin vuosien ajan, mutta se merkitsisi loppua Keijon toiveelle pelastua omista taloudellisista ongelmistaan ja ylipäätään perinnön häviämistä. Tilanteesta olisi kuitenkin yksi ulospääsy. Lääkäri vihjasi, että ruokintaletkun poistaminen sairaalassa lopettaisi hänen isänsä kärsimykset. Se lopettaisi myös Keijon huolet. Pallo olisi nyt hänellä.

Kukaan ei syyttäisi Keijoa siitä, että hän haluaa pelastaa liiketoimensa, poikansa opinnot ja omat eläkesijoituksensa. Monien tapamiensa ihmisten mielestä letkuruokintaa oli aiheetonta jatkaa. Mutta ainoastaan Keijon pitäisi elää sen päätöksen kanssa, joka

Kuinka tähän on päädytty?

hänen yksin piti tehdä. Keijo oli hyveellinen mies. Hän oli rehellinen ja halusi tehdä oikein riippumatta seurauksista. Kaikkein eniten hän toivoi toimivansa rehdisti, ja niin hän kieltäytyi irrottamasta ruokintaletkua turvatakseen oman tai kenenkään muunkaan tulevaisuutta, huolimatta uhkaavasta taloudellisesta romahduksesta ja sen seurauksista. Keijon vakaumus oli, että rehellisyys merkitsee sittenkin eniten, vaikka hänen isänsä pysyisi elossa viikkoja, kuukausia tai jopa vuosia. Hän kohtaisi vaivat ja saisi tyydytystä siitä, että tietäisi tehneensä hyveellisesti sen sijaan, että olisi antanut periksi hyötynäkökohdille. On ehkä harvoja Keijon kaltaisia, jotka uhraavat käytännön ratkaisut henkilökohtaisen rehellisyyden vuoksi.

Keijon pyrkimys rehellisyyteen korkeimpana perusteena edustaa Aristoteleen etiikkaa. Aristoteles aloittaa kysymyksellä: “Mitä kaikki etsivät elämässä?” Hän päätelee, että vastaus on *onnellisuus*. Ihmiset etsivät kuitenkin hänen mukaansa onnea vääristä paikoista. Se ei löydy lisääntyvistä rikkauksista, hyvästä terveydestä eikä edes siitä, että saa elää ilman kärsimystä. Aristoteles ehdottaa, että todellinen onnellisuus löytyy elämällä hyveellistä elämää, joka tähtää moraalisen luonteen kehittymiseen. Koska luonne saattaa olla nykyisin monille vaikea määritellä, Keijo ilmentää sitä. Keijo on aristoteelinen siinä, että hän asettaa henkilökohtaisen rehellisyyden oman taloudellisen turvallisuutensa ja mukavuutensa edelle. Hän voi toimia sillä tavoin vain, koska on oppinut vastustamaan taloudellista houkutusta, jota meidän yhteiskuntamme arvostaa.

Aristoteleen vaikutus loi puitteet etiikan tutkimukselle aina 1700-luvulle saakka. Aiemmin, 1200-luvulla, Tuomas Akvinolainen oli yhdistänyt kristillisen teologian ja aristoteelisen ajattelun niin tehokkaasti, että Aristoteleen etiikka hallitsi sekä kirkollista että maallista etiikkaa valistuksen ajan koittamiseen saakka. Aristoteleen vaikutus kansan parissa *Kultaisena keskيتينä* tunnetun ohjeen välityksellä palveli eettistä päätöksentekoa sukupolvien

ajan. Sen mukaan eettinen elämä on sellaista, jota eletään hyveellisesti. Hyveet löydetään etsimällä keskitietä - keskipistettä - ääripäiden, kohtuuttomuuden ja puutteellisuuden välillä. Esimerkiksi rohkeus paineen keskellä on *keskitie* typerän impulsiivisuuden ja pelkurimaisen väistymisen välillä.

Aristoteleen etiikka vetoaa edelleen niihin, jotka uskovat, että elämässä on enemmän kuin vain se, että saadaan hommat hoidetuksi. Monet uskovat yhä, että sellaiset hyveet kuin rohkeus, kärsivällisyys, rehellisyys ja kohtuullinen ajattelu ovat parempia tapoja käsitellä hankalia lääketieteellisiä tilanteita kuin äkilliset tunnereaktiot. Jotkut nykyiset eetikot ovat ehdottaneet - toistaiseksi tuloksetta - palaamista Aristoteleen käsitykseen luonteen kehittamisestä osana lääketieteen henkilökunnan koulutusta. Tämä siksi, että ilman hyveitä heidän pelätään kallistuvan käsittelemään lääketieteellisiä ongelmia ja esittämään niiden ratkaisuja hyödyn ja machiavellimaisen ajattelun ehdoin.

Aristoteelisessa hyvettä ja luonteen kehittämistä korostavassa etiikassa kiinnostavaa on se, ettei se välttä vaikeita ongelmia. Itse asiassa se edellyttää niitä, koska on mahdotonta harjoittaa hyveitä muuten kuin oloissa, jotka vaativat niitä. Aristoteleen etiikka on tehty niille, jotka kärsivät. Nykyajan maailmassa, jossa kärsimyksen ajatellaan olevan pahinta sairaudessa, jää nähtäväksi, pitääkö kukaan kärsimystä mahdollisuutena hyveiden harjoittamiselle luonteen kehittämiseksi.

Etiikan klassinen kausi alkoi siis muinaisten kreikkalaisten parissa, joista huomattavimmat olivat Platon ja Aristoteles. Se palveli länsimaiden etiikan perustana 1700-luvun valistukseen saakka. Siitä on syytä muistaa kolme piirrettä. Klassista etiikkaa leimaa ensinnäkin usko ehdottomiin moraalisiin arvoihin, absoluutteihin. Hyvä, tosi ja kaunis eivät ole yksilön tekemiä subjektiivisia arvi-

Kuinka tähän on päädytty?

oita vaan sisältävät oman ideamaailmasta kumpuavan ja yleispätevän todellisuutensa. Vaikka hyvän, toden ja kauniin luonteesta oli erimielisyyttä filosofien kesken, kenelläkään ei ollut sellaista nykyajan käsitystä, että etiikassa olisi kyse vain yksilön subjektiivisista mieltymyksistä. Menneisyydessä filosofien katsottiin olevan löytöretkeilijöitä, joiden tehtävänä oli saada selville objektiivisen todellisuuden oikea luonne.

Toiseksi klassista etiikkaa leimaa pyrkimys luonteen kehittämiseen. Tämän lähestymistavan mukaan otaksutaan, että hyvä ihminen tekee hyviä tekoja ja että hyvät teot tuottavat hyvän ihmisen. Klassinen etiikka, toisin kuin nykyinen kansanomaisen etiikka, torjuu ajatuksen, että voitaisiin erottaa toisistaan henkilön teot ja se, millainen hän on. Moraalittomasti elävä ihminen ei voinut sanoa olevansa moraalinen henkilö. Meidän aikamme asennetta voisi kuvata keskustelu, jonka satuin kuulemaan nuoren naisen ja hänen ystävänsä välillä. Tuo nainen sanoi: “Se, että minun miehekseni vanhuksilta pitäisi kieltää kalliit hoidot, jos he eivät voi maksaa niitä itse, ei tarkoita, etten ole huolehtiva ihminen”. Henkilön ja hänen asenteittensa tai toimintansa erottaminen tällä tavoin oli mahdoton ajatus kreikkalaisille ja klassiselle etiikalle.

Kolmanneksi teologian ja filosofian välillä ei ollut muuria muinaisen Kreikan klassisessa etiikassa. “Mytologiset ja intuitiiviset ainekset läpäisevät heidän ajattelunsa sielläkin, missä näemme ensimmäiset historialliset yritykset käsitteelliseen ajatteluun. He ovat tekemisissä vanhojen jumalien kanssa, vaikka ovat samalla keksimässä heille uutta merkitystä. Ja kaikkialla näiden kreikkalaisten kirjoituksissa on jumalallisen ilmoituksen merkki suurempi kuin heidän omansa, ja tätä ilmoitusta he ovat paljastamassa lopulle ihmiskuntaa”⁴

4 William Barrett, *The Irrational Man*. New York: Anchor Books/Doubleday, 1958, 5.

Klassinen etiikka jätti oven avoimeksi kristityille teologeille, kuten Augustinukselle ja Akvinolaiselle, jotta he kohdistaisivat etiikan tavalla, jota nykyisin kutsuttaisiin kokonaisvaltaiseksi, holistiseksi. Klassinen etiikka pysyi keskiössä valistukseen ja moderniin lähestymistapaan saakka.

Nykyajan etiikka

Hyppy klassisesta etiikasta nykyajan etiikkaan kesti noin kaksituhatta vuotta - eikä sekään vielä tuo meitä siihen, mitä ajattelemme *moderniksi*, nimittäin omaan aikaamme. Se tuo meidät vasta antiikin Kreikan vaikutuksesta 1700-luvun partaalle. Siihen saakka Aristoteleen lähestymistapa etiikkaan hallitsi tosiasiallisesti länsimaista filosofista tutkimusta. 1500-luvun loppuun ja 1600-luvun alkuun mennessä maailma oli muuttunut riittävästi, jotta filosofit saattoivat ryhtyä kyseenalaistamaan klassisen ajattelun perustaa. Koetamme ymmärtää 1700- ja 1800-lukujen modernia lähestymistapaa etiikkaan samalla tavoin kuin klassista etiikkaa. Esitän kaksi kertomusta, jonka jälkeen arvioin Immanuel Kantia ja David Humea etiikan modernin ajattelun edustajina.

Kantin etiikka

Jaakko, suuren yrityksen varatoimitusjohtaja, oli kulkenut pitkän matkan poikavuosistaan maaseudulla. Naimaton 48-vuotias, työleen omistautunut ja etäisesti lapsuutensa uskonnollisia ajatuksiin kunnioittava Jaakko asui nyt suurkaupungissa. Hän oli erillään yhteisöstä, jossa oli kasvanut. Nyt hän nautti tuntemattomuuden tuomasta yksinäisyydestä kauppakumppanien laumassa, joka teki hänen elämänsä kiinnostavaksi ja palkitsevaksi.

Kuinka tähän on päädytty?

Rutiininomaisessa terveystarkastuksessa Jaakolla todettiin leukemia, verisyöpä. Koska Jaakko oli järkiperäinen henkilö, hän alkoi heti tehdä vastuullisia valmisteluja tulevaisuuden varalle ja järjestellä kesken olevia tehtäviään työtovereittensa kanssa. Hänen työtoverinsa olivat aina ihailleet hänen itseluottamustaan ja rohkeuttaan asioiden kohtaamisessa. Hänen lääkärinsä oli kertonut, että hoidoilla olisi hyvä mahdollisuus pidentää hänen ikäänsä muutamilla vuosilla, mutta sekä sairaus että hoidot rajoittaisivat vakavasti hänen itsenäisyyttään ja voimiaan työhön. Jaakko joutui kohtaamaan vaihtoehdot, joiden mukaan hän joko etsisi hoitoa, jotka kuitenkin vain viivyttaisivat väistämätöntä tai sitten hän kieläytyisi hoidoista ja jatkaisi toimintaa nykyisellä tavalla, joka teki si hänen elämänsä tarkoitukselliseksi.

Jaakko tarkasteli ongelmaa keskustelematta ystävien tai työtovereiden kanssa ja päätyi valitsemaan hoidot huolimatta siitä, että hänen tunteensa houkuttelivat häntä taipumaan siihen, mikä antaisi hänen elämälleen tarkoituksen. Itselleen hän kertoi, että näin kuka tahansa järkevä ihminen toimisi siinä tilanteessa. Jaakko ei näyttänyt paljonkaan katsovan silmästä silmään eettistä ongelmaa. Niin kuin monet, hän päätti itse, mikä olisi paras tapa toimia ja teki niin. Hän oli itseriittäinen, itsenäinen henkilö, joka oli järkevä ja vastuullinen. Ilman uskontoakin hän oli moraalinen henkilö. Monetkaan nykyihmiset eivät eettisessä päätöksenteossaan ole niin selväjärkisiä kuin kertomuksen Jaakko.

Jaakko on nykyajan vastine Immanuel Kantille. Vaikka hänet kasvattivat kristityt vanhemmat, jotka edellyttivät vahvaa kristillistä moraalialia, hän torjui silti vanhempiansa uskon. Samalla hän kuitenkin pitäytyi kristilliseen moraaliin siitä syystä, että sellainen moraalinen järjestelmä olisi järjellisesti puolustettavissa luonnollisen lain pohjalta. Nykyajan etiikan erottaa klassisesta etiikasta se, että moderni etiikka torjuu etiikan yliluonnollisen perustan,

vaikka se samalla kantaa huolta moraalín loukkaamattomuudesta. Nykyisinkin me voimme pitää joitakin moraalísina ihmisinä, vaikka he järjestelmällisesti hylkäävät uskonnon järjenvastaisena. He hyväksyvät hiljaisesti kristillisen moraalijärjestelmän, kuten Kant, mutta - toisin kuin Kant - valitsevat siitä periaatteita, joissa selvästi haiskahtaa hyödyn tavoittelu.

1700-luvun modernismi on välittänyt meille ajatuksen, että on tärkeää arvioida yhteisöstä ja kristillisestä uskosta irrotettua itsenäistä yksilöä, joka koettaa määritellä oman eettisen käyttäytymisensä. Me olemme Kantilta perineet ajatuksen itsenäisestä yksilöstä, jonka auktoriteetti on hänen tahtonsa, joka säättää itselleen omat lait. Kantin mielestä omalakinen tahto ei kuitenkaan tohdi antautua tunteiden oikuille tai hyödyn tavoittelulle, niin kuin me nykyisin teemme. Koska tunteilla on meihin niin suuri valta, näyttävät järjen vaatimukset Kantin mukaan raskailta. Siksi meidän on nähtävä järjen vaatimukset pakkona tai velvollisuutena, sillä muuten emme ikinä seuraa niitä. Tällä velvollisuudentunteella hän tarkoitti *täytymisen tunnetta*. Kant esitti kaavaa eettiseen päätöksentekoon: meidän edellytetään aina toimivan siten, että meidän yksilöllisen toimintamme periaate voitaisiin yleistää ohjeeksi kaikille ihmisille. Tässä Kant vetosi siihen, jota on kutsuttu *luonnolliseksi laiksi*.

Humen etiikka

Viivi on ollut Liisan paras ystävä lapsuudesta saakka. Liisa on naimisissa ja haluaisi saada lapsia, muttei kykene kantamaan niitä loppuun saakka. Hänellä on ollut jo kolme keskenmenoa viiden vuoden aikana. Keskusteltuaan asiasta miehensä kanssa Liisa kysyi Viiviltä, joka on naimaton, voisiko tämä toimia sijaissynnyttäjänä hänen lapselleen. Viivi pitää pyyntöä arvossa ja suostuu

Kuinka tähän on päädytty?

tekemään niin. Hän on kiinnostunut sellaisesta kokemuksesta. Hedelmöityshoitojen aloittamiseksi tehdään jo järjestelyjä, kun Viivin äiti kyseenalaistaa sijaissynnyttäjänä toimimisen. Kun äiti kysyy järjestelyihin suostumisen syytä, Viivi sanoo: "Liisa on ystävänä ja minä pidän hänestä. Hän on kärsinyt riittävästi keskenmenoista ja tämä on minun tapani tuoda onnellisuutta hänen elämänsä".

Viivi ja Liisa ovat samaa mieltä siitäkin, että heistä tämä tuntuu olevan kaikkien osapuolten kannalta oikea ratkaisu. Molemmat naiset pitävät henkilökohtaisia tunteita tärkeimpänä oikean tai väärän mittarina. Toisin kuin kantilainen Jaakko, joka arvosti moraalin järkipäisiä, yleisiä periaatteita, nämä naiset korostavat tunteita, jotka tosiasiallisesti ovat Viivin ja Liisan moraalisten valintojen perustana. He ovat vakuuttuneita siitä, että se, mitä he tuntevat, oikeuttaa vahvasti heidän käyttäytymisensä, riippumatta mahdollisista vastaväitteistä tai esteistä.

Monet ihmiset ovat nykyisin Viivin ja Liisan lailla kiittolaisuudenvelassa David Humelle siinä, että luottavat tunteisiinsa eettisessä päätöksenteossa. Hume sanoi, että moraalisuus pikemminkin tunnetaan kuin ratkaistaan päättelemällä. Hume tunnetaan laajalti hänen hyökkäyksestään kristinuskoa vastaan, ja hän järkeili, ettei ole mitään keinoa todistaa yliluonnollisen olemassaoloa. Hän on kuitenkin epäilevä myös sen suhteen, voiko järjelliseen ajatteluun luottaa. Voi luottaa vain "tuntemiseen, ei tietämiseen". Humea voisi kutsua myös *hyvältä tuntuu -etiikan* isäksi, joka sulki etiikasta pois hengellisen uskon. Pohjimmiltaan, hän sanoi, kaikki arvioivat moraalisia ajatuksia niiden hyväksyttävyyden mukaan. Etiikka ei ole mitään muuta kuin sitä, että ihmiset joko pitävät tai eivät pidä jostakin, mikä taas kumpuaa kivun välttämisestä tai mielihyvän tavoittelusta. Me annamme nykyisin tunteiden tyydyttämiselle valtavan suuren arvon ratkaisujen tekemisessä. Nykyajan pyrkimys

moraalin oikeuttamiseen tunteiden perusteella alkoi psykologian synnyttyä 1800-luvun loppupuolella.

Tunteiden merkityksestä etiikassa olisi tarpeen sanoa enemmänkin, mutta nyt on aika siirtyä Søren Kierkegaardin ja Friedrich Nietzschen ajatuksiin nähdäksemme, miten reaktiot Humeen ajatuksiin johtivat uusiin johtopäätöksiin ja päätyivät jälkimodernismin äärimmäiseen kyvyttömyyteen määritellä moraaliset arvot mitenkään muuten kuin tunnetyydytyksen perusteella.

Yhteenvedona: Modernin aikakauden lähestymistapaa etiikkaan leimaa ensinnäkin ulkoisen auktoriteetin torjuminen, erityisesti kristinuskon hengellinen auktoriteetti. Poissa oli etiikan raamatullinen perusta, joka oli ohjannut maailmaa 1700 vuoden ajan. Tämän menetyksen kokivat ensin filosofit ja sen jälkeen se levisi laajemmin kansan pariin. Ilman jumalallista alkuperää etiikka alettiin määrittää rationalismin (järjen), utilitarismin (hyödyn) tai emotivismin (tunteiden) pohjalta. Raamatusta irrotettu etiikka antoi tilaa sille, mikä yksilön mielestä toimii tai mikä tuntuu hyvältä.

Modernin lähestymistavan toinen piirre on, että se keskittyy yksilön riippumattomuuteen. Ihanneihmisen uskottiin olevan sellainen, joka tarkastelee elämää järkiperaisesti, ei hengellisesti. Hume, joka siirsi etiikan huomion tunteisiin ja oli epäilevä järjen suhteen, oli vielä epäilevämpi hengelliseen todellisuuteen kohdistuvan uskon suhteen. Tieteen nousu 1700- ja 1800-luvuilla tarjosi mallin etiikan hahmottamiselle. Tieteellisen todistamisen ajatuksen mukaisesti etiikka alettiin määritellä tulosten käytännölliseksi tutkimiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että etiikkaa alettiin tarkastella sen seurausten menestymisen tai epäonnistumisen näkökulmasta.

Kant, joka ei ollut hyötyä tavoittelevan ajattelun kannattaja, ehdotti etiikan pohjaksi järkeen, ei uskoon, perustuvien yleisten moraalis-

Kuinka tähän on päädytty?

ten periaatteiden olemassaoloa. Järki tuli filosofiaan etiikan ainoaksi lähteeksi, kuten luonnonlait tulivat tieteeseen. Etiikka irtautui vaiheittain klassisen etiikan tuonpuoleisista auktoriteeteista ja tuli ilman ehdottomien arvojen tai uskon apua riippuvaiseksi uudesta auktoriteetista - järjestä.

Postmoderni etiikka

On erikoista kutsua jotakin jälkimoderniksi, kun jo sana moderni näyttäisi kuvaavan asioiden tämänhetkistä tilaa. Jälkimoderni kuu-
lostaa ristiriitaiselta ilmaukselta, mutta se kuvaa hyvin modernia aikakautta seuraavia ajatuksia. Me olemme jo rajanneet modernin syntyneeksi tiettyä historian hetkenä ja kestäneeksi liki kolme vuosisataa. Jälkimodernin ajan voi sanoa alkaneen maassamme 1900-luvun puolivälissä, toisen maailmansodan jälkeen. Elämme nyt jälkimodernia aikaa, jonka me tietenkin koemme nykyaikaisena. Jälkimoderni lähestymistapa etiikkaan on reaktio moderniin, aivan samoin kuin moderni oli reaktio klassiseen lähestymistapaan. Se on samanaikaisesti sekä hyvin monimutkainen että hyvin yksinkertainen. Kaksi jälkimodernin ajattelun syntyyn eniten vaikuttanutta filosofia ovat Søren Kierkegaard ja Friedrich Nietzsche. Etenemme jälleen siten, että aloitamme kahdella tarinalla, joita seuraavat Kierkegaardin ja Nietzschen ajatusten kuvaukset.

Kierkegaardin etiikka

Anette ja Saku menivät kihloihin seurusteltuaan puolitoista vuotta. He asuivat pikkukaupungissa ja kävivät säännöllisesti kirkossa kuten muutkin paikkakunnan asukkaat. Seurakunta oli hyvä paikka yhteyksien hoitamiseen, kun yhteisössä ei juuri ollut tarjolla muita mahdollisuuksia sosiaaliseen elämään. Anette ja Saku olivat

sukupuolisuhteessa, vaikka heidät oli kasvatettu yhteisössä, joka piti syntinä seksiä ennen avioliittoa. Lopulta Anette tuli raskaaksi. Välitön naimisiin meneminen näytti helpolta tavalta peittää odottamaton raskaus, mutta Anette vastusti Sakun ehdotusta hääpäivän aikaistamisesta. Anette halusi päättää itse omasta tulevaisuudestaan eikä halunnut joutua painostetuksi aikaisempaan avioliittoon keinona välttää yhteisöä huomaamasta hänen raskauttaan. Hän halusi tehdä asiassa oman valintansa ilman ulkopuolista painostusta.

Anette tunnusti Sakulle, että harkitsi aborttia. Hän oli pettynyt, kun Saku kannatti heti ajatusta ja oletti, että se olisi parempi vaihtoehto kuin kohdata seurakunnan ja yhteisön tuomio. Anette tunsikin olevansa yksinäisempi kuin koskaan ja päätti vetäytyä pariksi päiväksi pohdiskelemaan asioita ja tekemään itse ratkaisun.

Palattuaan hän kertoi Sakulle päättäneensä pitää vauvan ja toivoi pienet, hiljaiset häätpäivänä, jonka he olivat alunperin valinneet kolmen kuukauden päästä. Saku vastusteli ensin mutta kannatti lopulta päätöstä.

Tällainen tavallinen tilanne ei näytä kertovan moraalisesta kriisistä nykymaailmassa, jossa abortti on laillinen ja sosiaalisesti yleisesti hyväksytty. Maallinen laki tukee sitä, että Saku hyväksyi Anetten oikeuden tehdä oman ratkaisunsa, vaikka hän oli lapsen isä. Anette edustaa jälkimodernia tulkintaa Kierkegaardin painotuksesta, että kunkin henkilön tulee ottaa vastuu omista valinnoistaan ilman ulkopuolista pakottamista. Kierkegaard sanoi, että eettinen elämä on ratkaisujen tekemistä, jossa kohdataan kunkin hetken valintatilanteet. Ellei tee ratkaisuja, suostuu meidän puolestamme tehtyihin ratkaisuihin.

Kierkegaard eli 1800-luvun lopun Tanskassa pienessä yhteisössä, jonka elämä ulkonaisesti keskittyi kirkkoon. Koska Kierkegaard huomasi monien säännöllisten kirkossakävijöiden olevan apaatti-

Kuinka tähän on päädytty?

sia ja epäaitoja, hän “asetti itselleen tehtäväksi selvittää, voidaanko kristillisyyttä yhä elää, vai pitääkö yhä nimellisesti kristillisen sivilisaation lopulta tunnustaa olevansa hengellisessä vararikossa”. Hänen painimisensa tämän kysymyksen kanssa sai henkilökohtaisen ulottuvuuden, kun hän sekä löysi aidon uskon että tuli siihen tulokseen, että suhteessamme Jumalaan me olemme aina väärässä. Hän näki jokaisen eettisen valinnan uskon kriisinä ja tuli siihen tulokseen, että päättämättömyys ratkaisujen tekemisessä on tosiasiassa haluttomuutta kohdata Jumala. Se, ettei kohtaa Jumalaa on apatiaa ja epäeettisyyttä. Valintojen tekeminen sen sijaan saattaa meidät kasvokkain Jumalan kanssa, koska aitous pistää meidät polvillemme hänen edessään. Ratkaisujen tekemisen ja valintojen merkitys uskon asioina olivat Kierkegaardille ylin ohjenuora.

Anette teki ratkaisunsa henkilökohtaisen Jumala-uskonsa perusteella, ja se näkyi päätöksessä, ettei hän tehnyt aborttia eikä halunnut peittää syntiä, joka oli johtanut hänen raskauteensa. Kierkegaardin mukaan Anette on aito ja siksi eettinen henkilö. Nykyisessä etiikassa valinnan painottaminen keskeisenä oppina täyttää arveluttavalla tavalla sen tyhjiön, jonka Kierkegaard täytti kristillisellä uskolla.

Nietzschen etiikka

Antti oli taistellut etäpesäkkeitä lähettänyttä luusyöpää vastaan vuoden verran, kun hän pyysi lääkäriltään kipulääkitystä, joka ylitti moninkertaisesti annostuksen, joka hänellä oli aikaisemmin ollut. Hän ilmaisi epäsuorasti lääkärilleen, että hänellä oli vakaa aikomus lopettaa elämänsä niillä lääkkeillä. Hieman epäröiden hänen lääkärinsä suostui antamaan lääkemääräyksen uskoen, että Antin oma päätös oli tärkein, ei hänen omansa. Antti oli 53-vuotias eronnut liikkemies, jolla ei ollut elossa olevia lapsia. Oltuaan yksin eräänä iltana hän oli kertonut suunnitelmistaan ystävälleen Jussille. Jussi oli

välittömästi ilmaissut paheksuntansa sillä perusteella, että kaikki elämä kuuluu Jumalalle ja ettei meillä ole oikeutta lopettaa elämää.

Antti jäykistyi Jussin vastauksesta ja hyökkäsi sitä vastaan, minkä hän uskoi Jussin paheksunnan syyksi. Hän sanoi, että Jussi tyrkyttää Antille omia arvojaan itsekkäistä syistä. Se oli hänen mielestään Jussin valtapeliä sen estämiseksi, ettei Antti ennenaikaisesti riistäisi Jussilta heidän liikeyhteistyönsä tuomia etuja. Jussi loukkaantui tästä Antin tulkinnasta eikä esittänyt enempää kommentteja. Hän yritti korjata heidän ystävyyteensä tullutta säröä tukemalla puolisdämistä Antin oikeutta muodostaa oma mielipiteensä.

Antti edustaa Nietzschen ajatusta, että etiikassa on paljolti kysymys valtapelistä, jossa vahvempi yrittää hallita heikompaa. Näinä jälkimoderneina aikoina ei ole enää monia, jotka otaksuvat, että on olemassa meistä riippumaton moraalinen totuus niin kuin se, jota esimerkiksi kristillinen maailmankäsitys julistaa. Kaikessa etiikassa on pikemminkin kyse siitä, että joku henkilö koettaa tyrkyttää toiselle omia mielipiteitään. Etiikka on siis toisin sanoen vain vallan naamio. Tämän oletuksen mukaan erilaiset näkökulmat moraalista kysymyksistä ovat hyväksyttäviä niin kauan kuin kukaan ei väitä hänen näkemyksensä olevan kaikkialla totta kaikille. Yksityisesti jokainen voi uskoa niin kuin haluaa, mutta julkisesti ei enää ole hyväksyttävää yrittää taivuttaa muita ajattelemaan, että jokin näkemys on oikea ja toinen väärä. Keskustelu abortista on ollut jumiin Yhdysvalloissa jo vuosikymmeniä, koska valinnanvapautta korostava osapuoli syyttää elämän suojelua korostavia siitä, että se käyttää etiikkaa poliittisen valtakäytön välineenä. Yksi kuvaava esimerkki tästä on myöhäisabortti, jota jopa monet valinnanvapautta painottavat ihmiset pitävät julmana, mutta jonka suhteen ei ole saavutettu sovitteluratkaisua vaan on ajauduttu vuosien ajaksi umpikujaan. Mikä tahansa kompromissi nähdään heikkoutena tässä valtataistelussa.

Kuinka tähän on päädytty?

Koska Nietzsche ei uskonut Jumalaan ja piti kristinuskoa puuttumisena ihmisen luontaiseen aggressiotaipumukseen, hän päätteli, että moraali on vain kristinuskon tapa valvoa muiden käyttäytymistä omien mittapuittensa mukaan. Kun hän tarkkaili sitä, minkä uskojien kristinuskon heikkenevää voimaa maailmassa, hän päätteli kristityissä näkemänsä tekopyhyiden tarkoittavan sitä, etteivät hekään enää uskoneet Jumalaan. Nietzsche julisti siksi, että *Jumala on kuollut*. Hän otaksui, että jokainen kyllin rohkea tunnustaisi tämän todeksi. Nietzsche jatkoi hyökkäystään sanomalla, että kristillisyyden on sairaus, joka pitää parantaa, ja se voitaisiin toteuttaa poistamalla sen vaikutus länsimaiden kulttuurista. Nietzscheläiseen ajatteluun perustuu kaikkien niiden länsimaisten ajatusten romuttaminen, jotka ovat vahvasti muotoutuneet kristinuskon pohjalta, mukaan lukien etiikan. Koska Nietzschen mukaan kaikessa etiikassa on kysymys vallasta, hän asettaa perinteisen moraalin tilalle etiikan, jossa *yli-ihminen* (ihminen hyvän ja pahan jaottelun yläpuolella) häpeilemättä toteuttaa omaa *haluaan valtaan* heikompien suhteen (joita hyvän ja pahan moraali yhä hillitsee). Vain tämä vapauttaa ihmiset elämään kristinuskon määrittelemien hyvän ja pahan tuolla puolen.

Yhteenvetona voi todeta, että jälkimodernin ajan etiikkaa luonnehtii kolme tekijää. Se ensinnäkin torjuu etiikan järkipäisyyden etsimisen, joka on luonteenomaista modernille lähestymistavalle. Tämä on yksi syy siihen, miksi on mahdotonta päästä järkipäiseen keskusteluun abortista kongressisalissa tai luokahuoneessa. Itse järki on joutunut hyökkäyksen kohteeksi. Aivan niin kuin moderni etiikka hylkäsi hengellisen järjen kustannuksella, samoin jälkimoderni hylkäsi järjen. Se uskoo, että se, minkä väitetään olevan totta, on paremminkin henkilökohtainen mielipide tai veruke vallan käyttämiseen. Kieltäessään järjen jäävät jälkimodernit ihmiset lähes ilman vastausta eettisiin kysymyksiin.

Toinen jälkimodernille etiikalle luonteenomainen piirre keskittyy itsenäiseen yksilöön ja hänen odotukseensa saada yhteisö suvaitsemaan hänen tekemiään valintoja. Jälkimodernit ihmiset eivät enää pidä hyväksyttävänä antaa moraalisia tuomioita toisten käyttäytymisestä. Vapaus *pidäkkeistä* ja *oikeus valita* ovat kaikkein tärkeintä. Tämä vapauden tulkinta on yksi tapa tulla toimeen yhteiskunnan moniarvoisuuden kanssa. Sen rinnalla on usein myös etiikan kristillisten vaikutteiden riisuminen. Jopa monet vilpittömät kristityt saattavat tulla houkutelluiksi hyväksymään jälkimodernin etiikan tulkinnan, joka ei salli mitään rajoja estämään yksilön oikeutta moraalisten valintojen määrittelemiseen.

Jälkimodernia etiikkaa luonnehtii kolmanneksi etiikan objektiivisen merkityksen menettäminen. Koska jälkimoderni ajattelu ei salli mitään tuonpuoleista, objektiivista elämän tarkoitusta, ei myöskään etiikalla voi olla mitään yleispätevää, ihmisistä riippumatonta merkitystä. Kaikki etiikka on näin ollen subjektiivista ja merkityksetöntä lukuun ottamatta sitä, miten kukin henkilö luo niille oman merkityksen. Se, mikä on oikein jollekin, ei saata olla oikein toiselle, riippuen siitä, mitä se itse kullekin merkitsee. Mitään keskustelua eettisistä kysymyksistä ei voida käydä ilman objektiivisia merkityksiä, koska kaikki, mitä sanotaan, on vain mielipide, jolla on käskyvaltaa vain sen lausuneelle yksilölle. Jälkimoderni lähestymistapa etiikkaan, joka on jättänyt yhteiskunnan arvojen suhteellistamisen⁵ ja subjektiivisuuden armoille, on kuitenkin alkanut näyttää rapautumisen merkkejä. Nuoremmalla sukupolvella näyttää olevan halu löytää objektiivisempia merkityksiä ja totuuksia. Tulemme näkemään, että tuo merkitys löytyy alkukertomuksista.

⁵ engl. relativity, relatiivisuus tarkoittaa sitä, ettei ajatella olevan mitään pysyviä, annettuja arvoja vaan kaikki arvot ovat vaihdettavissa ja muunneltavissa. Tällaista ajattelutapaa kutsutaan relativismiksi. *Suom. huom.*

3. ETIIKAN PERUSKERTOMUS

Klassisessa lähestymistavassa etiikka kumpusi perustasta, joka yhdisti inhimillisen järjen ja tuonpuoleisen todellisuuden. Etiikan modernissa lähestymistavassa tuonpuoleinen hylättiin. Jälkimoderni lähestymistapa hävitti järjen. Nykyisessä etiikassa ei ole enää objektiivista merkitystä eikä meistä riippumatonta, yleispätevää sisältöä, koska se on menettänyt sekä tuonpuoleisen että järjen. Se jättää kunkin yksilön luomaan oman subjektiivisen merkityksensä ja moraalinsa. Mikäli me emme toivo yhteiskunnan taantuvan sellaiseksi, jossa ei ole muita moraalisia rajoja kuin ne, jotka kukin yksilö luo itselleen, meidän on jälleen etsittävä etiikan järjestellinen ja tuonpuoleinen merkitys, joka ohjaa meitä siinä, kuinka meidän tulisi elää yhdessä.

Kertomus

Kuten jo olemme nähneet, etiikka voidaan rakentaa ihanteen, hyveen, velvollisuudentunnon, hyödyn tavoittelun tai tunteiden varaan. On kuitenkin olemassa perustavanlaatuisempi ja kestävämpi pohja, jonka varaan etiikka voidaan luoda. Etiikka tarvitsee kertomuksen antamaan sille merkityksen ja tarkoituksen. Sen tajuminen, että *kertomus* on ratkaisevan tärkeä etiikan perustana on putkahtanut jälleen esiin, kun on etsitty tietä ulos moraalisesta kaa-

oksesta. Kertomus antaa yhtenäisen tarkoituksen meidän yhteiselle elämällemme. Kristitty tunnistaa Kertomuksen - Raamatun - alkuperäiseksi perustaksi yhteiselle elämällemme ihmisinä Jumalan edessä.

Yhteisellä kertomuksella on alku, keskikohta ja loppu. Tämä kertomusrakenne sitoo yhteen kaikki osat tarkoitukselliseksi kokonaisuudeksi. Kaikki kertomukset pyrkivät antamaan mielekkyyden sille tiedon ja kokemuksen raaka-aineelle, joka muuten ymmärrettäisiin vain sattumanvaraiseksi tiedoksi. Kertomukset ovat väkeviä siksi, että ne pitävät elämää koossa ja vaikuttavat ajatteluumme ja toimintaamme. Kertomuksen muuttavaa voimaa voi kuvata esimerkiksi avioliiton avulla.

Ainoana lapsena vietin paljon aikaa yksin. En kuitenkaan muista olleeni yksinäinen, ja itsetutkistelun hetket näyttivät parantavan mielikuvitustani ja luovuuttani. Naapuristossa oli paljon ystäviä, joista tuli minulle tarvittaessa korvikesisaruksia. 16 vuoden iässä tulin vakuuttuneeksi siitä, että minulla on kutsumus papiksi. Kahdeksan opiskeluvuoden jälkeen valmistuin ja minut vihittiin papiksi. En ollut vielä naimisissa, kun minut kutsuttiin pastoriksi ensimmäiseen seurakuntaani.

Kaksi vuotta myöhemmin tapasin Susanin ja menin hänen kanssaan naimisiin. Jokainen meistä mukautuu ja muuttaa elämäänsä sen mukaan kuin puolison kanssa eläminen edellyttää. Emme enää elä itsellemme vaan toiselle. Ensimmäistä kertaa elämässäni aloin tehdä uhrauksia, joita rakkaudellinen aviosuhde vaatii. Arvojärjestys papin viran hoitamisessa muuttui tultuani aviomieheksi ja sittemmin isäksi. Kun John ja Mary olivat syntyneet, meidän elämämme keskittyi pakostikin enemmän heidän tarpeisiinsa kuin omiimme. Erään erityisen uuvuttavan päivän päätteeksi, kun lapset yhä tarvitsivat apua kotitehtävien tekemisessä ja halusivat minun osallis-

tuvan johonkin koulun toimintaan, muistan miettineeni, saisinko enää koskaan kokea poikamiesaikojeni yksinoloa.

Vuosien saatossa tajusin kuitenkin, että se yksinäisyys, jota nyt kaipasin, ei ollut sellaista, jonka haluaisin viettää yksin. Yksinäisyys, josta olin oppinut nauttimaan ja jota tarvitsin, oli yksinäistä aikaa vaimoni kanssa. Teimme usein pitkiä kävelyretkiä, joiden aikana kävimme läpi päivän haasteet, sovimme väärinkäsitykset, suunnitelimme tulevaisuutta ja rukoilimme hiljaa yhdessä kävellessämme.

En voi koskaan palata kokemaan sitä yksinäisyyttä, joka minulla oli lapsuudessa, enkä kyllä enää toivokaan sitä. Aviosuhde sinänsä on muuttanut toiveeni ja tarpeeni. En voi enää ajatella ja toimia tavalla, joka jättäisi avioliiton sen ulkopuolelle, mitä olen tai teen. Meidän avioliittomme tarina on muokannut vaimoani ja minua ja se yhä syventää meidän yhteisen elämämme salaisuutta.

Me olemme tarkoituksellisesti hyväksyneet tiettyjä *sääntöjä* siitä, kuinka käsittelemme ristiriitojamme, kuinka voimme parhaiten tukea toisiamme ja mitä meidän tulee tehdä, jotta hengellinen elämä pysyisi keskipisteenä. Säännöt eivät kuitenkaan ole muuttaneet meitä. Säännöt vain loivat puitteet, joiden sisällä *suhde* kehitti ja muokkasi meitä. Avioliitto kertomuksena suhteesta, joka muokkaa meitä, kuvastaa meidän yhteistä suhdettamme Jumalaan. Se myös kuvaa sitä eroa, joka vallitsee eettisessä käyttäytymisessä, jota toututetaan lain (sääntöjen) tai elämää muuttavan evankeliumin voiman seurauksena.

Kertomus, sellainen kuin tämä avioliittoa kuvaava, muuttaa elämää ja kokoaa yhteen irralliset palaset antaen elämälle yhtenäisen tarkoituksen. Parantumattomasti sairaat vanhukset kertovat puolestaan toisenlaisen kertomuksen; he kertovat aina uudelleen juurta

jaksain menneen elämänsä kokemukset. He yrittävät koota yhteen palaset löytääkseen totuuden itsestään, jotta voivat kuolla rauhasa. Vaikuttaa siltä, että me ihmiset tiedämme synnynnäisesti, että elämä on enemmän kuin meitä ympäröivä kaaos.

Näinä jälkimoderneina aikoina on kuitenkin vaikea ymmärtää ja kokea kertomus, joka on suurempi kuin meidän henkilökohtainen tarinamme. Pidämme riippumattomuutta korkeimpana arvona emmekä juurikaan löydä kulttuuristamme tukea tarkoituksen ja suunnan etsimiseen itsemme ulkopuolelta. Kuitenkin me tarvitsemme suuremman Kertomuksen, jonka osa meidän henkilökohtainen tarinamme on. Suuremman Kertomuksen tarve on meissä niin suuri, että ajaudumme joskus tekaistuihin tarinoihin, virtuaaliseen todellisuuteen, joka sillä hetkellä näyttää tarjoavan sen mitä etsimme. Meitä vedetään saippuaopperoihin, paljastaviin tarinoihin iltauutisissa ja näyttämöllä tuotettuihin elämän kuvauksiin. Kuvittelemme millaista olisi olla mukana jossain suuremmassa kuin meidän kolkko ja yksinäinen elämämme - osa laajempaa tarinaa, joka poistaisi turhautumisen ja paljastaisi aidon totuuden. Tempaudumme pinnallisesti mukaan näihin keinotodellisuuden kuvauksiin, jotka tuntuvat koskettavan meidän tyhjyyttämme. Tunnemme, ettei meillä ole kosketusta todelliseen Kertomukseen, joka oli suurempi kuin omamme.

Meidän yksilöllisillä tarinoillamme ei ole suuremman Kertomuksen kehyksiä, joihin meidän elämämme sopisi tarkoituksenmukaisella tavalla. Raamattu kertoo sen aidon, suuremman Tarinan, jota me etsimme. Raamattu on se Jumalan kertoma Kertomus, joka antaa meidän elämällemme merkityksen yhdessä hänen ja toisten ihmisten kanssa. Olen tietoinen siitä, että meidän aikanamme "kertomus" liitetään lähes aina mielikuvitustarinoihin, mutta Jumalan kertomus on perimmäinen, tosi Kertomus. Kertomus, jonka Jumala kertoo, on historiallinen kertomus, tosi tarina yhä kerrottavaksi.

Kristityt puhuvat Raamatusta Hengen innoittamana ja erehtymättömänä Jumalan sanana. Puhun Raamatusta Kertomuksena tässä merkityksessä.

Jumalan kertoma kertomus

Jumalan kertoma tarina on täynnä salaisuuksia. Se ei ole kertomus, joka antaisi vastauksen kaikkiin esittämiimme kysymyksiin. Tosiasiassa me kysymme usein väärä kysymyksiä. Jumalan Kertomus tarjoaa vain sen, mitä me tarvitsemme oppiaksemme pelkäämään, rakastamaan ja luottamaan Jumalaan ja elämään uskollisesti keskenämme. Raamattu puhuu Jeesuksesta Jumalan salaisen kertomuksen keskipisteenä.

Me tunnustamme, että meidän uskomme pyhä salaisuus on suuri: Hän ilmestyi ihmisruumiissa, hänet julistettiin vanhurskaaksi Hengen voimasta, enkelit saivat hänet nähdä, hänestä saarnattiin kansoille, häneen uskottiin maailmassa, hänet korotettiin kirkkauteen (1. Tim. 3:16).

Sherlock Holmes -tarinat eivät ole todellisia mysteereitä, sillä kirjan lopussa paljastuu selitys, joka ratkaisee kaikki arvoitukset, joihin törmäsimme kirjan alussa. Joku on sanonut, että ero sanojen “mysteeri” ja “salaisuus” välillä on se, että kerran paljastettu salaisuus ei enää ole salaisuus, mutta paljastettu mysteeri johdattaa siihen yhä syvemmälle, eikä se koskaan täysin selviä.⁶ Kun Sherlock Holmes on selvittänyt salaisuuden “kuka sen teki”, salaisuus on kerrottu. Ei jää enää salaisuuksia. Mutta kun Jumala kertoo hänen

⁶ Olen tästä mysteerin ja salaisuuden ymmärtämisestä velkaa John Kleinigille, joka toimii Australian Adelaiden Luther-seminaarin kappelin pastorina ja professorina.

Kertomuksensa elämän mysteeristä, sen syvyydelle ja suurenmoisuudelle ei ole rajoja. Se on mittaamaton. Se paljastaa jatkuvasti totuuden kullekin sukupolvelle niin, että kaikki elämä vedetään mukaan tähän yhteen Jumalan kertomaan Kertomukseen.

Jumalan mysteeritarina paljastuu meille riittävästi tietääksemme, mitä meidän tarvitsee tietää elääksemme tarkoituksellisesti tässä elämässä ja varmuudella kohti tulevaa elämää. Tuo Kertomus kertoo ennen muuta Jumalasta. Se kertoo Jumalasta, joka ilmoitetaan Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä. Tarinan asiat on helppo kertoa, mutta mysteeri paljastetaan vain uskon ihmisille. Lyhyesti kerrottuna Kertomus on sellainen, että Jumala teki maailman ja kaiken mitä siinä on ja ilmoitti, että se kaikki on *hyvää*. Mutta jokin - ei kuitenkaan Jumalan toimesta - meni mönkään niin, että nykyistä maailmaa voi kuvata ainoastaan turmeltuneeksi hyväksi. Tämä turmelus on syvää, eikä ihminen voi voittaa sitä. Siinä, missä jokin meni vikaan, kuolema astui kuvaan ja se kalvaa meitä niin kuin hitaasti etenevä syöpä, joka tarvitsee hoitoa, voittoa kuolemasta. Tämä tarve täyttyi Jeesuksen kuollessa ristillä ihmisten puolesta.

Maailma meni mönkään silloin, kun meidän esivanhempamme, joille Jumala oli antanut vapauden joko rakastaa tai torjua hänet Luojana, haastoivat Jumalan ja valitsivat kapinan. Aatami ja Eeva halusivat *olla* Jumalia, eivätkä olleet tyytyväisiä siihen, että heidät oli luotu *Jumalan kuviksi*. Kapina Eedenin puutarhassa kertoo tottelemattomuudesta, jonka sisältönä on halu kokea sekä se hyvä, jonka Jumala on antanut, että se paha, jota hän ei ole antanut. Tämä halu ei ollut vain jokin poikkeama vaan asian ytimenä oli kapinointi. Yhä jatkuva kapinointi ja sitä seuraava vieraantuminen Jumalasta ovat saastuttaneet kaikki historian sukupolvet.

Tämä osa Jumalan Kertomusta, jota kutsutaan Vanhaksi testamen-

tiksi, kertoo Jumalan toiminnasta sovituksen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, jotta yhteys Jumalaan voitaisiin palauttaa. Koska Jumala on hyvä, hän yhä toivoo meille parasta, hyvää. Ihmisen kapinointi kuitenkin vastustaa aina sitä. Koko Vanhan testamentin ajan Jumala teki liittoja kansansa kanssa ja ihmiset toistuvasti rikkoivat yhteytensä Jumalaan. Se on luettelo ihmisten hurjuudesta ja kovasydämisyydestä sekä Jumalan uskollisesta hyvyydestä.

Se osa Jumalan Kertomusta, jota kutsutaan Uudeksi testamentiksi on Vanhan testamentin täyttymys. Se kertoo Jumalan suunnitelman toteutumisesta sovituksessa hänen Poikansa, Jeesuksen Kristuksen kautta. Ihmiset saatetaan ennalleen ja sovitetaan Jumalan kanssa uskon kautta Jeesuksen Kristukseen. Jumalan kansa löytää vakautuksen sovituksesta syntien anteeksisaamisessa Kristuksen kautta, ja he elävät uudessa suhteessa Jumalaan. Tulemalla sovitetuiksi pyhän Jumalan kanssa uskon kautta Jeesukseen meistä tulee pyhä kansa. Kristityille etiikan aiheena on se, kuinka me elämme. Kristuksessa pyhä kansa elää pyhää elämää.

Tarina, uskontunnustukset ja liturgia

Yksityiskohdat Jumalan Kertomuksesta on löydettävissä Raamatusta, 1. Mooseksenkirjasta Ilmestyskirjaan saakka. Jo varhain kirkon historiassa Kertomus tiivistettiin Apostoliseen, Nikean ja Athanasiuksen uskontunnustukseen. Uskontunnustukset ovat kirkon yhteistä todistusta maailmalle. Vanhin kirkon uskontunnustuksista, Apostolinen tunnustus, tunnustaa uskon Jeesukseen:

*Minä uskon ... Jeesukseen Kristukseen ... joka sikisi
Pyhästä Hengestä, syntyi neitsyt Mariasta, kärsi Pontius
Pilatuksen aikana, ristiinnaulittiin, kuoli ja haudattiin,*

astui alas tuonelaan, nousi kolmantena päivänä kuolleista, astui ylös taivasiin, istuu Jumalan, Isän, Kaikkivaltiaan, oikealla puolella, ja on sieltä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita.

Uskontunnustukset ovat kirkon tapa puhua Jumalan salaisuudesta ytimekkäässä muodossa niitä vastaan, jotka vääristelevät Jumalan Kertomusta kunkin sukupolven aikana. Uusi testamentti itsekin ilmaisee joskus Kertomuksen tunnustuksina: kirkon oikean uskon yhteisinä julkilausumina. Yksi näistä uskontunnustuksista julistaa kirkkaasti sanomaa Jeesuksesta Kristuksesta:

Olcoon teilläkin sellainen mieli, joka Kristuksella Jeesuksella oli. Hänellä oli Jumalan muoto, mutta hän ei pitänyt kiinni oikeudesta olla Jumalan vertainen vaan luopui omastaan. Hän otti orjan muodon ja tuli ihmisten kaltaiseksi. Hän eli ihmisenä ihmisten joukossa, hän alensi itsensä ja oli kuuliainen kuolemaan asti, ristinkuolemaan asti. Sen tähden Jumala on korottanut hänet yli kaiken ja antanut hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman. Jeesuksen nimeä kunnioittaen on kaikkien polvistuttava, kaikkien niin taivaassa kuin maan päällä ja maan alla, ja jokaisen kielen on tunnustettava Isän Jumalan kunniaksi: "Jeesus Kristus on Herra" (Fil.2).

Toinen paikka, jossa Jumalan mysteeritarina kerrotaan on kirkon jumalanpalveluksen liturgia, jonka juuret ovat Raamatun ajoissa. Valmistautuminen Jumalan ilmoittaman salaisuuden kuulemiseen alkaa synnintunnustuksella ja -päästöllä. Anteeksiantamus avaa meille oven, jonka takana voimme seisoa pyhän Jumalan edessä. Pastori aloittaa sanomalla Jumalan sanat Uudesta testamentista: "Jos me tunnustamme syntimme, niin Jumala, joka on uskollinen ja vanhurskas, antaa meille synnit anteeksi ja puhdistaa meidät

kaikesta vääryydestä”.⁷ Siksi jumalanpalvelukseen osallistujat tunnustavat yhdessä syntinsä:

Kaikkein armollisin Jumala. Me tunnustamme, että olemme luonnoltamme syntisiä ja epäpuhtaita. Olemme tehneet syntiä sinua vastaan ajatuksin, sanoin ja teoin, siinä, mitä olemme tehneet ja jättäneet tekemättä. Emme ole rakastaneet sinua koko sydämeistämme. Emme ole rakastaneet lähimmäistämme niin kuin itseämme. Ansaitsemme oikeuden mukaan sinun ajallisen ja ikuisen rangaistuksesi. Poikasi Jeesuksen Kristuksen tähden, armahda meitä. Anna anteeksi, uudista meidät ja johdata meitä niin, että sinun tahtosi olisi meidän ilomme ja me vaeltaisimme teitäsi sinun nimesi kunniaksi. Amen.⁸

Synninpäästön tai anteeksiantamuksen julistaa pastori, joka puhuu Jumalan sijasta:

Kaikkivaltias Jumala on armossaan antanut Poikansa kuolemaan sinun puolestasi ja hänen tähtensä antaa kaikki syntisi anteeksi. Kutsuttuna ja vihittynä Jumalan sanan palvelijana annan siksi sinulle kaikki synnit anteeksi Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen...

Ei pastori niitä syntejä anteeksi anna vaan Jumalan sana, mutta kun pastori puhuu Jumalan sanaa, tapahtuu anteeksiantamus.

Liturgia jatkuu kuultavalla Jumalan sanalla Raamatun lukemisessa ja saarnassa. Uusi testamentti sanoo: “Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme”. Tämän lihaksitulleen Sanan ilmoitetaan

⁷ 1. Joh. 1:9. Liturgia heijastaa Jumalan tarinan kutsua katumukseen.

⁸ Divine Service II, Lutheran Worship 1982, 158. St. Louis. Concordia Publishing House.

olevan Jeesus. Jumala on todellisesti läsnä meidän keskellämme Sanassa, joka kuullaan alttarilta. Liturgian huipennus tulee silloin, kun meidät kutsutaan eteen osallistumaan ateriaan, jonka Jumala on valmistanut meille. Se on pieni juhla, esimakua taivaallisista pidoista, jotka ovat vielä tulossa. Herran aterialla Jumala ruokkii meitä Jeesuksen ruumiilla ja verellä, jolla on merkitystä vain Vanhan testamentin uhrijärjestelmän täyttymyksenä. Jumalan kansan ruokkimiseen johdattavat nämä sanat:

Herramme Jeesus Kristus, sinä yönä, jona hänet kavallettiin, otti leivän, siunasi, mursi ja antoi opetuslapsilleen sanoen: "Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini. Tehkää se minun muistokseni". Samoin hän otti myös maljan, kiitti ja antoi opetuslapsilleen sanoen: "Ottakaa ja juokaa tästä kaikki. Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka teidän puolestanne vuodatetaan syntienne anteeksiantamiseksi. Niin usein kuin te siitä juotte, tehkää se minun muistokseni."

“Muistaminen” ei niinkään tarkoita kauan sitten tapahtuneiden asioiden palauttamista muistiin. Se on myös jatkuvaa kokemusta siitä, mitä Jeesus on antanut ja yhä antaa meille aikojen loppuun saakka. Jeesuksen sanat “tehkaa tämä” tarkoittavat, että meidän tulee jatkaa “syömistä” ja “juomista”, kun Jumala aina uudelleen tulee luoksemme hänen ruumiissaan ja veressään. Jeesus tulee yhä kansansa luo niin kuin hän tuli ensimmäisellä aterialla yläsalissa kuolinpäivänsä aattoiltana. Hän ruokkii meitä edelleen itsellään taivaan leipänä. Tässä lihaksitulleen Sanan ruumiissa ja veressä taivas tulee maan päälle ja jumalanpalveluksessa me seisomme Jumalan pyhyiden läsnäolossa. Se on kätkeyty läsnäolo; leipään ja viiniin kätkeyty. Jumalan työn mysteeri jatkuu pyhän ehtoollisen mysteerissä. Jumalanpalvelus ei ole niinkään meidän ylistyspalveluksemme Jumalalle (vaikkakin me vastaamme ylistyksellä

siihen, mitä Jumala tekee) vaan sitä, että Jumala palvelee meitä sanalla ja sakramentilla joka sunnuntai (päivänä, jona Jeesus nousi kuolleista). Jumalanpalveluksessa Jumala sovittaa meidät itsensä kanssa syntien anteeksisaamisen kautta niin, että me voimme seistä hänen pyhässä läsnäolossaan hänen pyhänä kansanaan. Hänen pyhänä kansanaan meillä on pääsy hänen luokseen, ja Jumala kutsuu meitä esittämään pyyntömme hänelle. Kun Jumala on palvellut meitä alttarilla, me lähdemme maailmaan, jossa meidän palvelumme Jumalalle alkaa. Me palvelemme Jumalaa monin eri tavoin emmekä vähiten ratkaisuisissa, joita teemme elämän ja kuoleman kysymyksissä.

Maailma tarvitsee tätä etiikkaa. Kristityt sanovat, että se on pyhää elämää, jota pyhät ihmiset elävät. Tämä on se Kertomus, jota Jumala on paljastanut aikojen alusta lähtien. Tässä kertomuksessa me alamme nähdä jotain siitä eettisen elämän tarkoituksesta, jota meitä kutsutaan elämään Jumalan pyhänä kansana.

4. PYHÄ KANSA, PYHÄ ELÄMÄ

Keitä me olemme ja mitä me teemme?

Sana etiikka näyttää syntyneen muinaisten kreikkalaisten keskuudessa, eikä se kuvannut niinkään henkilön käyttäytymistä kuin hänen luonnettaan. Ihmisen luonne on - muiden seikkojen ohella - se mikä erottaa meidät eläimistä ja kutsuu meitä käyttäytymään siten, että me tuotamme sellaisia hyveitä kuin oikeudenmukaisuus, myötätunto, rohkeus ja uskollisuus.

Sekä antiikin Kreikan että Raamatun maailmankuvan omaksuneet ihmiset tutkivat kysymystä: “Mikä on ihminen?” Antiikin kreikkalaiset filosofit etsivät vastausta kysymykseen ympärillään olevasta luonnollisesta maailmasta, kun sen sijaan Raamatun kirjoittajat löysivät vastauksen Jumalan ilmoitetusta sanasta, joka oli puhuttu patriarkkojen ja profeettojen kautta ja lopulta Sanassa, joka tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme, Jeesuksessa. Vanhan testamentin psalmin kirjoittaja oli häkeltynyt Jumalan luomasta ihmiskunnasta sanoen: “Mikä on ihminen, että sinä häntä muistat, tai ihmislapsi, että pidät hänestä huolen. Sinä teit hänestä vain vähän alemman kuin taivaalliset olennot ja kruunasit hänet kunnialla ja kirkkaudella” (Ps. 8:4-5, engl. käännöksen mukaan).

Se, mitä ajattelet etiikasta, riippuu vastauksestasi kysymykseen: “Mikä on ihminen?” Jos ihminen on vain osa luontoa eikä hänellä ole muuta kuin fyysiset, sielulliset ja tunne-elämän osat, silloin hänen käyttäytymistään tai etiikkaansa ohjaavat vuorollaan käytännölliset, järkiperaiset tai tunnetekijät. Jos ihminen sen sijaan on enemmän kuin näiden osiensa summa, ja jos mies ja nainen on luotu “vähän enkeleitä alemmaksi”, jos pyhä Jumala heitä ylläpitää ja he ovat hänelle vastuussa, silloin inhimillistä elämää ja etiikkaa ohjaavat syvemmät hengelliset tarkoitukset, jotka löytyvät suhteessa Jumalaan.

Sanojen merkitys muuttuu ajan ja ympäristön mukaan. Nykyisin sanaa etiikka käytetään yhä vähemmän osoittamaan henkilön luonnetta ja yhä enemmän kuvaamaan hänen tekojaan. Jälkimodernin järjenvastaisuuden kummallisen vinksahduksen vuoksi voidaan nykyisin sanoa, ettei teoilla ole mitään tekemistä sen kanssa, millainen ihminen on. Tätä kuvasi äskettäinen nuoren naisen haastattelu. Hän oli pidätettynä murhayrityksestä, koska oli pudottanut vastasyntyneen lapsensa roskasäiliöön ja jättänyt vauvan ulos pakaseen kuolemaan. Asianajajat ja valamiehet, jotka tunsivat myötätuntoa nuorta äitiä kohtaan, halusivat tehdä selväksi maailmalle, että huolimatta siitä, että olivat todenneet hänet syylliseksi, “tämä ei tarkoita, että hän on paha ihminen”. Voiko joku olla hyväluontoinen ihminen ja tappaa vastasyntyneen vauvan vain, koska aika ei ollut sopiva hänen kasvattamiseksi? Tai onko tällaisessa murhakäyttäytymisessä jotain syvästi väärää? Meidän yhteiskuntamme melkein puolustaa tämäntyyppistä vastuutonta käyttäytymistä, koska me emme enää pidä etiikkaa luonteeseen liittyvänä asiana vaan valintoina ja tekoina, jotka on erotettu henkilöstä henkilönä.

1900-luvun loppupuoliskolla etiikka oli enemmänkin vapautta valita, mitä kukin haluaa valita. Painopiste on valinnassa, ei hänessä, joka valitsee. Sillä ei ole väliä, mitä valitsee, kunhan on oikeus

valita. Julkinen keskustelu abortista ja eutanasiasta kuvaa hyvin tätä etiikan näkemystä. Näinä jälkimoderneina aikoina etiikka ymmärretään oikeutena valita, ei oikean valitsemisena.

Kysymys

Mitä me yritämme määritellä, kun puhumme etiikasta? Onko kyse henkilöstä vai teoista? Voiko ne erottaa toisistaan? Antiikin kreikkalaiset ja suuri osa sivistynyttä maailmaa ajatteli, että on mahdotonta erottaa henkilön käyttäytyminen hänen luonteestaan. Muisteleva Aristotelesta, joka uskoi, että luonteen kehittäminen on etiikan tarkoitus ja esitteli luonteen rakentamista hyveellisen elämän avulla, koska “meistä tulee hyviä tekemällä hyvää”. Aristoteleen *keskitien oppi* oli kaava, jonka avulla voi opetella tunnistamaan ja toteuttamaan hyveiden harjoittamista. Tälle Aristoteleen perustalle teologi Tuomas Akvinolainen rakensi myöhäiskeskiajan kirkon moraali-teologian. Tästä tomistisesta⁹ filosofian ja teologian sekoituksesta kehittyi kanoninen laki, joka erottaa toisistaan moraaliset ja moraalittomat teot. Akvinolainen ohjasi kirkon sellaiseen suuntaan, joka lopulta siirsi painopisteen yksilön moraalisuudesta hänen käyttäytymiseensä. Sen seurauksena sekä katoliset että protestantit ovat alkaneet nähdä etiikan moraalisten ohjeiden noudattamisena, jotta toimisimme oikein. Heidän mielestään etiikka on moraalisia sääntöjä oikeaa käyttäytymistä varten.

Tällaisella etiikan supistamisella on seurauksensa. Ylimmäksi ohjeeksi nousee se, että on koetettava olla varma siitä, että seurataan kirjaimellisesti oikeita ohjeita. Entäpä jos etiikka ei koskekaan pelkästään käyttäytymistä ja sääntöjen mukaan toimimista?

9 Tomismiksi kutsutaan Tuomas Akvinolaisen ajatteluun perustuvaa katolista teologiaa ja oppitraditiota (suom. huom.).

Jospa etiikka koskeekin ensisijassa sitä, millainen ihminen minä olen? Jos ei ensimmäinen kysymys kuulukaan “mikä on moraalinen teko?” vaan “mikä on moraalinen henkilö?” Jälkimmäisen kysymyksen poissaolon ajassamme pitäisi huolestuttaa meitä kristittyinä. Jeesus sanoi: “Hedelmistään puu tunnetaan” (Matt. 12:33) ja “Autuaita ovat puhdassydämiset” (Matt. 5:8).

Puu tunnetaan todella hedelmistään - mutta ei aina. Emme kyseenalaista Jeesuksen sanoja, mutta lievennämme niitä tavalla, jonka Jeesus teki sanoessaan “Autuaita ovat puhdassydämiset”. Eettinen käyttäytyminen eli puhtaan sydämen tuotteet ovat Jumalan Hengen hedelmää. Kuitenkin me myös kristittyinä olemme luonnoltamme osa epätäydellistä ja langennutta maailmaa. Puhdassydämisetkään eivät ole täydellisiä eivätkä kaikkivoipia tai kaikitietäviä. Emme aina tiedä, mikä on oikein, emmekä aina tee, mikä on oikein. Kun määrittelemme moraalisuuden ulkoisten tekojemme perusteella, me uskomme toimineemme moraalisesti emmekä näe syytä katumukseen, kun olemme tehneet sen, minkä ajattelemme oikeaksi. On tavallista, että ihmiset, myös kristityt, tekevät oikeita asioita vääristä syistä. Ei ole salaisuus, että me ihmiset voimme petkuttaa sekä itseämme että muita valitsemalla oikein, vaikka olemme väärässä, ts. väärin motiivien perusteella.

Katsotaanpa Angelan tapausta. Lääkäri pyysi Angelaa hyväksymään sen, että hänen sisarensa elottoman ruumiin tehohoito lopetettaisiin. Hänen sisarensa oli selkeästi kliinisesti kuollut. Angela ei ollut kuitenkaan vakuuttunut siitä nähdessään sisarensa keuhkojen kohoavan ja laskeutuvan hengityskoneen tahdittamana. Hän pyysi aikaa ratkaisun tekemiseen. Joitakin tunteja myöhemmin hän kertoi lääkärille haluavansa tehohoidon lopettamisesta, koska, kuten hän sanoi: “En kestä nähdä sisareni kärsivän kauemmin”. Angela teki oikean ratkaisun mutta väärin perustein. Tosiasiassa syy hoidon lopettamiseen oli hänen oma haluttomuutensa kestää sitä, minkä hän

uskoi olevan hänen sisarensa kärsimystä. Se oli tärkeämpi syy kuin se, mikä olisi moraalisesti oikein tai väärin siinä, minkä hän uskoi olevan hänen sisarensa elämän harkittu päättäminen.

Voidaan sanoa, ettei Angela toiminut väärin, koska hän ymmärsi tilanteen väärin. Hänen sisarensa oli jo itse asiassa kliinisesti kuollut. Angela ei kuitenkaan uskonut sitä. Hänelle annettiin mahdollisuus valita elämän ja kuoleman väliltä, eikä se huolettanut häntä. Sen sijaan häntä huoletti se, että hän joutui kantamaan sitä taakkaa, jonka hän uskoi sisarensa kärsimykseksi. Angelan kertomuksen ydin on siinä, ettei oikean valinnan tekeminen vielä välttämättä takaa sitä, että olemme oikeassa.

Muistapa Kierkegaardin sanat: “Suhteessamme Jumalaan me olemme aina väärässä”. Sitä me todella olemme siihen saakka, kunnes pääsemme Jumalan armoon. Angela olisi voinut aivan hyvin ampua sisarensa aseella viikkoa aikaisemmin, kun hänen sisarensa oli vielä selväjärkinen, mutta tuskissa, jottei hänen tarvitsisi nähdä tämän kärsivän. Silloin olisi kirkkaammin nähtävissä, että vikaa on sekä Angelan teossa että hänen moraalisensa kyseenalaisessa luonteessa.

Uusi kieli

Koska sana etiikka on menettänyt todellisen merkityksensä ja alkanut edistää aikamme moraalista hämmennystä, kristittyjen on ainakin keskuudessaan alettava ajatella uuden kielen käsitteillä. Tämä kieli on meille uusi, vaikka sen alkuperä on vanha. Se on *pyhyiden* kieli Kertomuksessa, jonka Jumala kertoo.

Pyhyiden kielen perusta on Jumalan itseilmoituksessa Moosekselle: “Sano Israelin kansalle: Olkaa pyhät, sillä minä, Herra, teidän

Jumalanne, olen pyhä” (3. Moos. 19:2).

Raamattu ei määrittele Jumalan pyhyyttä, mutta se painottaa Jumalan kansan pyhyiden merkitystä ja vaikutuksia. Jumalan kansaa kutsutaan Vanhassa testamentissa pyhäksi, koska se oli lähellä pyhää Jumalaa. Heillä oli pääsy hänen luokseen sen nimen kautta, jonka hän ilmoitti heille Siinailla. Heidän oli mahdollista myös seistä Jumalan edessä jumalanpalveluksessa ja uhritoimituksissa, jotka Jumala oli asettanut Siinailla ja jotka ennakoivat Kristuksen uhria ristillä. Jumalan kertoma Kertomus kuvaa sitä, miten hän loi itselleen pyhän kansan, erilaisen kuin kaikki muut maailman kansat. Kohtaamisessa Jumalan kanssa Herra sanoi Moosekselle:

Näin sinun tulee sanoa israelilaisille, Jaakobin jälkeläisille: “Te olette itse nähneet, mitä minä tein egyptiläisille ja kuinka olen kotkan siivin kantanut teitä ja tuonut teidät tänne luokseni. Jos te nyt kuuntelette minua ja pidätte minun liittoni, niin te tulette olemaan kansojen joukossa minun oma kansani. Koko maailma on minun, mutta teistä tulee minun pappisvaltakuntani ja pyhä kansani” (2. Moos. 19:3-6).

Kun me kutsumme jotakuta pyhäksi, niin kuin äiti Teresaa, me tavallisesti ajattelemme hänen elämänsä moraalista laatua. Ajattelemme sellaisia ominaisuuksia kuin armollisuutta, myötätuntoisuutta ja yleistä hyvyyttä. Raamatussa sana *pyhä* kuvaa Jumalaa, ei hänen moraalista luonnettaan vaan hänen olemustaan. “MINÄ OLEN SE, JOKA OLEN” on nimi, jonka Jumala antaa itselleen. Jollei Jumala ole se, joka hän on, myös meidän oma *olemisemme* olisi meille salaisuus. Kasvava joukko ihmisiä laiminlyö nykyisin elämän tarkoituksen tutkimisen ja sen seurauksena heillä ei ole aavistustakaan siitä, kuinka pitäisi elää oikein. Vain suhteessa Jumalaan ihmisen *olemisesta* tulee tarkoituksellista. Uudessa testamentissa Paavali

osoittaa kreikkalaisille filosofeille Ateenassa, että eräs heidän runoilijoistaan saavutti lähes totuuden, kun hän kirjoitti: “Hänessä (Jumalassa) me elämme, liikumme ja *olemme*” (Ap.t. 17:28).

Jumala-suhteessa on kysymys pyhyydestä. Tarinasta paljastuu enemmän, kun Mooses pyytää saada nähdä Jumalan kasvokkain. Mooses sanoi: “Anna siis minun nähdä kunniasi”. Herra sanoi: “Minä annan kirkkauteni kulkea sinun ohitsesi ja lausun sinun edessäsi nimen Jahve. Minä annan anteeksi kenelle tahdon ja armahdan kenet tahdon”. Mutta hän sanoi: “Sinä et voi nähdä kasvojani, sillä yksikään ihminen, joka näkee minut, ei jää eloon” (2. Moos. 33:18-20).

Mooses pyysi saada nähdä Jumalan kirkkauden merkinä hänen pyhyydestään, hänen *olemisestaan*. Jumala kuitenkin kieltäytyi sillä perusteella, ettei kenellekään ihmiselle ole mahdollista nähdä pyhää Jumalaa ja selviytyä hengissä siitä kokemuksesta. Sen sijaan Jumala tarjosi Moosekselle oman hyvyytensä. Tästä Jumalan hyvyyden paljastamisesta me saamme vilauksen siitä, mitä tarkoittaa sana *hyvä*: “Annan anteeksi ja armahdan”.

Uudessa testamentissa Jeesus vahvistaa Siinain ilmoituksen, että “ainoastaan Jumala on hyvä” (Luuk. 18:19). Kreikkalaisten filosofien ajoista lähtien ihmiset ovat yrittäneet määritellä ja paikantaa hyvää. Platon, Aristoteles ja muut eivät löytäneet sitä, niin lähelle kuin he ovatkin saattaneet päästä. Jumalan tuntevat vain ne, jotka ovat Jumalan pyhää kansaa, niitä joille Jumala päättää sen ilmoittaa.

Vaikka Jumala loi ihmiset hyväksi, tässä langenneessa maailmassa hyvä on aina turmeltunutta hyvää. Puhdas hyvyys ei voi tulla ihmisen mielestä tai tunteista. Se tulee Jumalalta. Alamme ymmärtää etiikkaa ja moraalisuutta oikein, kun oivallamme, ettei se ole

tärkeää, minkä me määrittelemme hyväksi, vaan se, minkä Jumala sanoo hyväksi. Etiikka ja moraali eivät ole jotain, minkä me luomme, vaan jotain, minkä Jumala antaa meille.

Jumalan pyhä kansa elää Jumalan hyvydestä. Hyvyyttä ei mitata käyttäytymisestä, mutta hyvyys heijastuu lunastettujen käyttäytymiseen, armosta uskon kautta Kristukseen. Jumala paljasti pyhän läsnäolonsa Mooseksen kautta heikolle ja avuttomalle kansalle, jonka hän oli vapauttanut Egyptin orjuudesta. Kerrottuaan Moosekselle suunnitelmansa tehdä heistä itselleen pyhä kansa Jumala antoi heille lakinsa suojelemaan heidän pyhyttään. Jos he rikkoivat lakeja, he saastuttivat itsensä eivätkä voineet seisoa Jumalan pyhässä läsnäolossa, kunnes heidät oli tehty rituaalisesti jälleen pyhiksi anteeksiantamuksen kautta. Tämä tapahtui yhä uudelleen Vanhassa testamentissa, kun uhrin oli uhrattava aamuisin ja iltaisin kansan syntien puolesta. Vanhassa testamentissa Jumalan Kertomus on kuitenkin vielä kesken. Todellinen hyvä oli vasta tulossa. Kun se saapui, se tuli lihaksi ja vereksi nimellä Jeesus.

Näin me olemme palanneet alkuun. Aloitimme kysymyksellä ”Tarkoittaako moraalisuus sitä, että tekee hyviä tekoja vai sitä, että on hyvä ihminen?” Todisteena siitä, kuinka vaikea tähän kysymykseen on vastata, olemme kiinnittäneet huomion siihen tosiasiaan, että on mahdollista tehdä oikeita asioita väärin perustein. Olemme myös perustelleet sitä, että moraalisuuden tulee alkaa ihmisen muuttumisesta, koska vain siitä voi mahdollisesti seurata moraalisia tekoja. Olemme päätyneet siihen, että uusi tapa puhua moraalisuudesta on puhua Jumalan pyhydestä ja hänen hyvydestään.

Oleminen ja tekeminen

Meidän tulee ymmärtää, miten henkilön *oleminen* voidaan erot-

taa hänen *tekemisistään* tai teoistaan. Synnin tutkiminen osoittaa, kuinka tämä tapahtuu. Se auttaa meitä ymmärtämään sen ongelman alkuperää, jonka me kohtaamme tämän päivän bioetiikassa. Moraalin koko kentän tutkiminen auttaa meitä ymmärtämään, ettei moraalisissa ole niinkään kyse sotkujen välttämisestä vaan siitä, että saavutamme lopullisen voiton Synnistä. Jumalan Kertomus paljastaa elämän liejuisen kentän, lätäköt ja lopullisen päämäärän. Teologisesti sanoaksemme Raamattu paljastaa ongelman ytimen, joka on Synti ja tavoitteen, joka on lopullinen voitto synnistä, kuolemasta ja perkeleestä.

Keitä olemme ja mitä teemme?

En muista, milloin joku muu kuin vaimoni tai lapseni olisi sanonut minulle: “Anteeksi”. Läheisteni lisäksi minun on vielä hankalampi muistaa anteeksiannoksi tarkoitettua vastausta “Annan sinulle anteeksi”. Väärin tekemisen tunnustamista sen enempiä kuin anteeksiantamisen sanojakaan ei enää juurikaan kuulla. Lääketieteen etiikka näyttää jäävän moraalisen arvioinnin ulkopuolelle, koska siitä puuttuu mahdollisuus tunnustamiseen ja synninpäästöön esimerkiksi päätettäessä elämän ja kuoleman kysymyksistä. Olemme yhä haluttomampia tunnustamaan käyttäytymistä, jota joitakin vuosia sitten pidettiin selvän rajan ylittämisenä, koska elämme aina vain moraalittomammassa kulttuurissa. Olemme haluttomia jopa puhumaan synnistä ja anteeksiantamisen tarpeesta elämässämme, vaikka näin tekeminen on meille kohtalokasta.

Ei ole vaikea ymmärtää, miksi emme enää tiedä, mihin vetää raja bioetiikan tai minkä tahansa etiikan alan kysymyksissä. Emme ole enää varmoja hyvän ja pahan selvästä erosta tai oikean ja väärän erosta. Joku saattaa väittää vastaan, mutta otaksun siinä olevan enemmän totuutta kuin haluaisimme myöntää. Miksi me epäonnis-

tumme hyvän ja pahan, oikean ja väärän erottamisessa bioetiikan kysymyksissä?

Pyysin kerran erästä ryhmää kertomaan minulle syyt siihen, miksi he epäröivät tällaisten moraalisten arvioiden tekemistä. Pienellä epävarmuudella he pystyivät tunnistamaan kaksi syytä vastahakoisuuteensa. Ensimmäinen oli se epämukavuus, jota he tunsivat keinotekoisena pitämässään erottelussa henkilön käyttäytymisen ja itse henkilön tuomitsemisen välillä. Heidän oli vaikea uskoa, että olisi todella mahdollista ”rakastaa syntistä, mutta vihata syntiä”. Opiskelijat eivät siksi tuominneet sen enempää henkilöä kuin hänen käyttäytymistäänkään, vaan noudattivat mieluummin virheellisesti ymmärtämäänsä Raamatun käskyä ”ota ensin hirsi omasta silmästäsi, vasta sitten näet ottaa roskan veljesi silmästä” (Luuk. 6:42). He eivät kuitenkaan arvioineet omaa hirttään eivätkä lähimmäisen roskaa.

Epäröintiin oli muutakin syytä kuin hankaluus erottaa henkilö ja hänen käyttäytymisensä. Jälkimodernit ihmiset erottavat koko ajan sen, *millainen ihminen olen ja teot, joita teen*. Ryhmä oli haluton vähimmässäkään määrin arvostelemaan sitä, minkä he sanattomasti viestivät olevan selvästi väärin tai jopa vastenmielistä.

Toinen syy heidän haluttomuuteensa tehdä moraalisia arviointeja oli pelko, että toisten ihmisten tekojen mittaaminen johtaisi heidän omien tekojensa mittaamiseen. Sen seurauksena, itsesuojeluna, he eivät tuominneet kenenkään toimintaa moraalittomaksi, eivät myöskään omaansa. Eivätkä he ole ainoita. Vanhemmat tekevät tätä aikuisten lastensa suhteen, jotka elävät täysin päinvastoin kuin heille on opetettu. Heidän epäröintinsä moraalisen arvostelun tekemiseen saattaa osaltaan johtua siitä, etteivät vanhemmat halua kuulla kritiikkiä omasta vanhemmuudestaan. Opettajat epäröivät arvioida bioetiikan julkisia kysymyksiä (esim. aborttia), mikä

osaltaan johtuu siitä, että he pelkäävät menettävänsä hyvät välinsä opiskelijoiden kanssa ja tulevansa leimatuiksi suvaitsemattomiksi. Ystävät tekevät näin peläten menettävänsä ystävyyden, jos arvioivat moraalisesti niitä, jotka tuntevat heidät kyllin hyvin esittääkseen samanlaista arvostelua heidän käyttäytymiseensä. Nämä vanhemmat, opettajat ja ystävät ovat tietenkin oikeassa. He ovat vaarassa joutua itse arvosteltaviksi. Aikuiset lapset, opiskelijat ja ystävät, kuten useimmat nykyihmiset, eivät halua kuulla arviointia omasta käyttäytymisestään.

Moraalisten arvioiden torjumista tukee kulttuurissamme se uskomus, ettei mitään oikeita tai vääriä tekoja itse asiassa ole olemassakaan. Ainakin pinnallisena periaatteena on laajasti hyväksytty, että moraali riippuu tilanteesta. Tästä on tullut mukava tapa välttää painiskelu bioetiikan moraalisten kysymysten parissa. Sen sijaan taisellaan sen puolesta, että yksilöllä on oikeus luoda oma moraalin.

Synnin alkuperä

Mistä voisimme aloittaa sen selvittämisen, ettei meillä ole rohkeutta määritellä, mikä on moraalista ja eettistä? Ja kuinka tietäisimme, mihin pitäisi vetää raja moraalisesti hyvän ja pahan, oikean ja väärän välille? Ennen sitä meidän on kuitenkin tarve vilkaista eräitä muita asioita. Meidän tulee ensinnäkin katsoa Jumalan kertoman Kertomuksen alkuun nähdäksemme ongelman alkuperän. Meidän tulee tietää, kuinka meistä tuli sellaisia kuin olemme. Jumalan kertomaan Kertomukseen liittyneinä ihmisinä aloitamme siitä, minkä Jumala osoittaa synnin ongelmaksi.

Tarina ei itse asiassa ala synnin alkuperästä vaan hyvän alkuperästä. Jeesus sanoi: “Ainoastaan Jumala on hyvä, ei kukaan muu” (Luuk. 18:19). Alussa Jumala teki kaiken ja kaikki oli hyvää. Ensimmäiset

ihmiset luotiin hyviksi. Se, että ihminen luotiin *Jumalan kuvaksi* hyvänä ei tosiasiassa tarkoita samaa kuin *olla Jumala*. Kertomus osoittaa, että meidän ensimmäiset vanhempamme eivät halunneet olla vain kuin Jumala olemalla hyviä, vaan he halusivat olla omia jumaliaan ja määritellä itse, mikä on hyvää ja pahaa. He uhmasivat Jumalaa oman elämänsä kohtaloksi. Kertomus kertoo sen näin:

Herra Jumala asetti ihmisen Eedenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan sitä. Herra Jumala sanoi ihmiselle: "Saat vapaasti syödä puutarhan kaikista puista. Vain siitä puusta, joka antaa tiedon hyvästä ja pahasta, älä syö, sillä sinä päivänä, jona siitä syöt, olet kuoleman oma" (1. Moos. 2:15-17).

Tarina jatkuu siten, että Aadamia ja Eevaa houkuteltiin syömään:

Silloin käärme sanoi naiselle: "Ei, ette te kuole. Mutta Jumala tietää, että niin pian kuin te syötte siitä, teidän silmänne avautuvat ja teistä tulee Jumalan kaltaisia, niin että tiedätte kaiken, sekä hyvän että pahan".

Kirjoittaessaan etiikasta Dietrich Bonhoeffer tutki ongelmaa näin:

Alkuperäisesti ihminen tietää vain yhden asian: Jumalan. ... [Mutta] hyvän ja pahan tietäminen osoittaa, ettei hän enää ole yhtä alkuperänsä kanssa. ... Ihminen ei kuitenkaan voi vapautua alkuperästään. Sen sijaan, että hän tuntisi itsensä jumalallisesta alkuperästään, hänen täytyy nyt tuntea itsensä alkuperänä. Hän tulkitsee itsensä niiden mahdollisuuksien mukaan, jotka hänellä on hyvään tai pahaan, ja siksi hän luulee olevansa itse hyvän ja pahan

alkuperä. ... Ihminen Jumalan kuvana johtaa elämänsä jumalallisesta alkuperästään, mutta ihminen, josta on tullut kuin Jumala johtaa elämänsä omasta alkuperästään.¹⁰

Bonhoefferin mukaan meidän on tehtävä se johtopäätös, että ihmisestä on tullut *kuin* Jumala, mutta Jumalaa *vastaan*. Vanhimmassa kuvauksessa, 1. Mooseksen kirjan 2-3 lukujen Kertomuksessa, näemme lähteen sille jännitykselle, joka vallitsee nykypäivän keskustelussa bioetiikan moraalien kysymyksistä. Kuka on Jumala - Jumala vai ihminen? Kuka siten saa erottaa hyvän pahasta - Jumala vai ihminen?

Synti ja synnit

On aika tarkastella *synti*-sanana merkityksiä. Sanaa *synti* voidaan käyttää yhdessä tai kahdessa mielessä. Sitä voidaan käyttää kuvaamaan *ihmisen olotilaa* tai sitten *ihmisen toimintaa*. Ensimmäisen merkityksen kohdalla voidaan puhua Synnistä isolla alkukirjaimella jonain laajempaa kuin vain tiettyä yksittäisenä syntinä, kun taas jälkimmäinen tarkoittaa tiettyjä yksittäisiä *syntejä*, kuten huoruutta, varastamista, murhaamista tai muita sellaisia Synnin oireita. Jos nykyisin ylipäättään ajatellaan syntiä, sillä tarkoitetaan syntejä, ei Syntiä.

Raamatullisen etiikan ymmärtämisen kannalta on ratkaisevan tärkeää ymmärtää tämä ero. Yksinkertaisesti sanottuna *Synti* on olo-tila, kun taas *synnit* ovat tuon olotilan ilmauksia. Synti on tartunta, joka vaikuttaa kaikkiin ihmisiin, niin uskoviin kuin ei-uskoviinkin. Synti on se Jumalasta vieraantuneisuuden tila, josta kerrotaan 1. Mooseksen kirjan kuvauksessa Eedenin puutarhan tapahtumista. Kun Aadam ja Eeva piiloutuivat Jumalalta alastomuutensa vuoksi,

10 Ethics. New York 1955, 17-18 (MacMillan).

he eivät olleet häveliäitä, vaan he tajusivat tulleen paljastetuiksi hengellisesti alastomiksi.

Yksittäiset, *synniksi* kutsutut tekomme ovat vain seurausta Synnistä, huonontuneesta hengellisestä yhteydestämme Jumalaan. On totta, että on tarpeen olla *hengellisen terveyden ohjeita* oireiden puhkeamisen hillitsemiseksi, mutta todellinen ratkaisu löytyy itse tartunnan parantamisesta. Me tarvitsemme Jumalaa tekemään meille hengellisesti parantavat viikunanlehdet, niin kuin Jumala teki Aadamille ja Eevalle peittääkseen heidän hengellisen alastomuutensa hänen edessään.

Synnin ja syntien erottamisen häviäminen meidän aikanamme on johtanut synnin merkityksen latistumiseen. Niitä ei enää pidetä merkkeinä syvemmästä turmeltumisesta ja sairaudesta. Synnin latistuttua koomikot vitsailevat synneistä ja televisiomainokset alentuvat kuvaamaan tuotteitaan “syntisen hyväksi”. Meidän aikamme “synnit” ovat mukavan persoonattomia ja turvallisia hyökättäväksi. Sellaisia ovat sosiaaliset rikkomukset, niin kuin ympäristön saastuttaminen, rotusorto tai homopelko.

Yhteenvedoksi todettakoon, että monilla ihmisillä on kasvava haluttomuus tehdä minkäänlaisia moraalisia arvioita. Osoitimme joitakin henkilökohtaisia syitä tähän. Johdimme myös tämän haluttomuuden juuret kapinaan Jumalaa vastaan, joka on kaiken tuomari. Kun torjumme Jumalan, me torjumme tuomion. Näimme, että Kertomus paljasti meidän ongelmaksemme Synnin, ja me tunnistimme *Synnin* Jumalasta vieraantumisen tilaksi ja *synnit* tuon vieraantumisen merkeiksi. Synnin merkityksen ymmärtäminen on edellytys sille, että ymmärrämme eettisen tarpeen säännöille, periaatteille ja laeille, jotka rajoittavat ihmisten käyttäytymistä. Vielä tärkeämpää on, että Synnin merkityksen ja syvyyden ymmärtäminen muistuttaa meitä siitä, että ohimenevät lait ei-toivottavan käyttäytymisen kieltämiseksi ovat välttämättömiä, mutteivät perimmiltään johda ongelman ytimeen.

5. LAKI JA EVANKELIUMI - ETIIKAN PERUSTA

Laki ja etiikka

Jumalan Kertomuksen jatkosta käy selväksi, että Jeesus ja fariseukset eivät tarkalleen ottaen käsitelleet sitä, mitä me kutsumme etiikaksi. Koska me kristityt olemme tarkoituksella vinoutuneet suosimaan Jeesusta fariseusten kustannuksella, meidän on helppo hylätä fariseukset epärehellisinä ja tekopyhinä. Sanoihan Jeesuskin itse asiassa siten ainakin joistakin heistä. Apostoli Paavali oli kuitenkin itse ollut hyvin rehellinen, tunnontarkka fariseus ennen kuin hänestä tuli kristitty. Hän todistaa:

Minun elämäni on alusta alkaen kaikkien juutalaisten tiedossa. He tietävät, miten minä nuoruusvuosinani olin elänyt kansani parissa Jerusalemissa. He tuntevat minut jo entuudestaan ja voivat todistaa - jos vain haluavat - että oli fariseus ja elin siis uskontomme ankarimman suunnan mukaan (Ap.t. 26:4-5).

Paavali oli omistanut elämänsä sille, että ottaa pilkuntarkasti huo-

mioon Jumalan Lain. Vilpitön ja rehellinen paneutuminen lakiin johti tämän fariseuksen kuitenkin perikatoon. Dietrich Bonhoeffer kirjoitti: “Alkuperäinen ihminen tietää vain yhden asian: Jumalan”. Hän kehittää ajatusta edelleen: “Hyvän ja pahan tietäminen osoittaa, ettei hän enää ole yhtä alkuperänsä kanssa”.¹¹ Tämä tarkoittaa sitä, etteivät ihmiset syntiinlankeemuksen jälkeen enää olleet luonnostaan omistautuneet Jumalalle. Yhteyttä Jumalan kanssa ei enää ollut. Omistautuminen oli sen sijaan suuntautunut omaan itseensä ja ihminen keskittyi hyvän ja pahan erottamiseen, aivan kuin olisi meidän vallassamme tutkia sitä ja aivan kuin pystyisimme käsittelemään Jumalasta lähtöisin olevia asioita. Me olemme kaikki luonnostamme tunnontarkkoja fariseuksia suhteessa Jumalaan, ja ellei Kristus olisi voittanut meidän syntistä ihmisluontoamme, meidät kaikki tuomittaisiin niin kuin heidät. Bonhoeffer jatkaa:

*Jeesuksen ja fariseusten kohtaamisessa vanha ja uusi ovat selvimmän vastatusten. Tämän tapaamisen oikea ymmärtäminen on mitä tärkeintä koko evankeliumin ymmärtämisen kannalta. Fariseus ... on henkilö, jolle vain hyvän ja pahan tietäminen on elämässä tärkeää. Toisin sanoen, hän on yksinkertaisesti ihminen ilman yhteyttä [Jumalan kanssa]. Fariseukselle elämän jokaisesta hetkestä tulee ristiriitailanteita, jossa hänen tulee valita joko hyvä tai paha.*¹²

Fariseusten tavoin kaikki ihmiset ovat luonnostaan ilman kosketusta Jumalaan, kunnes he alkavat uskoa Jeesukseen Kristukseen. Siksi on väistämätöntä, että ihmiset virheellisesti keskittyvät moraaliin, aivan kuin se olisi kristillisen uskon sisältö. Jopa niiden joukossa, jotka ovat alkaneet uskoa Jeesukseen Kristukseen, on aina kiusaus luisua takaisin keskittymään moraaliin ja Lakiin us-

¹¹ Ethics, 17.

¹² Ethics, 26-27.

konnon avaimena. Eikä se ole epärehellistä, vaikka onkin virhe, että syntisinä ihmisinä uskomme Lain voivan tehdä meidät kykeneviksi erottamaan hyvän ja pahan.

Monien nykyhetken eetikkojen viesti näyttää olevan, että hyvän ja pahan ongelmaa voi käsitellä soveltamalla siihen sääntöjä tai vapautta niistä. Profeetat varoittivat tällaisesta latistamisesta: “Muista aina, muista aina, mieleen paina, mieleen paina hiukan sitä, hiukan tätä” (Jes. 28:10).

Jos syvennymme Lakiin mieluummin kuin Evankeliumiin Jeesuksesta Kristuksesta, löydämme itsemme Jumalan tuomiolta yhdessä Jeesuksen ajan fariseusten kanssa, vaikka olisimme rehellisiä kristittyjä. Fariseukset eivät tunnustaneet eivätkä kiinnittäneet huomiota Jumalan ruumiiseen ja vereen, joka oli läsnä heidän keskellään Jeesuksessa Kristuksessa. Hän oli kuitenkin kaiken sen täyttymys, jonka vuoksi Laki oli annettu. Itse asiassa he tarrautuivat lujemmin Lakiin ja torjuivat hänet!

Älkää ymmärtäkö minua väärin. Etiikka koskee Lakia¹³, mutta kristityille se ei koske vain Lakia. Tässä luvussa olen kriittinen sellaista etiikkaa kohtaan, joka perustuu yksinomaan Lakiin eli käskyihin, sääntöihin ja periaatteisiin, jotka ymmärretään keinoina tehdä meistä moraalisia ihmisiä. On luultavaa, että lukija ei ole koskaan ajatellut etiikkaa minään muuna kuin Lakina, *ohjeina, joita tulee seurata ollakseen moraalinen*. Luther kuitenkin sanoo Aristotelesta vastaan, ettei meistä tule hyviä tekemällä hyvää. Moraalisena henkilönä oleminen ei ala meidän käyttäytymisestämme eikä sääntöjen noudattamisesta. Se alkaa evankeliumista ja siitä, mitä Jumala on tehnyt. Niiden etiikka, jotka ovat kosketuk-

13 Sana 'laki' ei tässä tarkoita rikoslakia vaan Siinailla annettua Lakia, joka sisältää Kymmenen käskyä.

sisä alkuperäänsä uskon kautta Jeesukseen Kristukseen, rakentuu perimmiltään evankeliumin, ei lain perustalle.

Lain käyttö

Kristityillä on aina ollut sama vaikeus kuin fariseuksilla: olisi pidettävä Laki omalla paikallaan, jottei se pimentäisi Evankeliumia. Tässä luvussa me määrittelemme Lain ja siirrämme Evankeliumin määrittelyn seuraavaan lukuun. Paavali, kristityksi kääntynyt entinen fariseus, määritteli Lain retoristen kysymysten sarjalla:

Mikä sitten on lain tarkoitus? Se säädettiin perästäpäin osoittamaan rikkomukset, kunnes tulisi se jälkeläinen, jota lupaus koski ... Onko laki siis ristiriidassa Jumalan lupauksen kanssa? Ei toki! ... laki oli meidän valvojamme Kristuksen tulon asti, jotta me sitten tulisimme vanhurskaiksi uskosta. Nyt uskon ilmestyttyä emme enää ole valvojan alaisia (Gal. 3:19, 21, 24-25).

Jumalan Laki annettiin hänen pyhälle kansalleen aidaksi tai rajaksi, jota ihmiset eivät voineet ylittää saastuttamatta itseään Jumalan edessä. Kristityt ovat kutsuneet tätä Lain käyttöä *ohjaksiksi*. Käskyt pitävät aisoissa ulkonaista käyttäytymistä, oireellisia syntejä. Käskyt kertovat meille, mihin me emme saa mennä ja mitä me emme saa tehdä. Laki ohjaksina on yksi niistä oikeutetuista tavoista, joilla voimme ymmärtää etiikkaa sellaisena, joka asettaa rajoja hyvän ja pahan ymmärtämiselle. Tämä Lain käyttö ohjaksina mahdollistaa järjestyksen ja ulkonaisesti moraalisen yhteiskunnan. Lain käyttäminen ohjaksina pätee sekä kristittyihin että ei-kristittyihin. Ero näiden kahden välillä on siinä, että ensin mainitut etsivät anteeksiantamusta, kun rikkovat Lakia, kun taas jälkimmäiset eivät etsi. Vaikka jälkimodernit ihmiset eivät saata tunnustaa Lakia oh-

jaksiksi, koska he hylkäävät kaikki ehdottomat totuudet, useimmat hyväksyvät kuitenkin ajatuksen, että käyttäytymistä tulee rajoittaa siviili- ja rikoslailla tai sillä, että yksilö säättää itse itselleen lait. Tällainen yksilökeskeisyys on äärimmäisen subjektiivista yrittäessään ylläpitää käyttäytymisen sisäistä hallintaa. Jopa sairaaloiden eettiset neuvostot noudattavat yhä laitosten sääntöjä kaavamaisista toimintaohjelmista ja menettelytavoista, jotka periaatteessa ovat Jumalan Lain jäänteitä. Tämä Lain käyttö on ensimmäinen, välttämätön askel yhteiskunnan järjestyneen, jatkuvan olemassaolon turvaamiseksi.

Lain toinen käyttö, erityisesti niille, jotka ovat vastaanottavaisia Jumalan sanalle, on sen käyttäminen *peilinä*, joka näyttää meidän syntimme. Katsomme esimerkiksi Kymmentä Käskyä mittarina kuuliaisuudelle, jota Jumala meiltä edellyttää. Jos olemme rehellisiä itsellemme, meidän on usein pakko myöntää, että olemme rikkoneet Lain henkeä, vaikkemme sen kirjainta vastaan, ja meidän on tarve tunnustaa se Jumalalle anteeksisaamisen toivossa. Laki syyttää meitä usein synnistä, käytämmepä sitä ohjaksina tai peilinä. Meidän syntisen luontomme vuoksi Laki kertoo meille, mitkä ovat rajat ja osoittaa, kuinka olemme niitä rikkoneet. Laki ei voi osoittaa meidän olevan eettisiä tai moraalisia ihmisiä; se syyttää aina.

Sanalla Laki on myös kolmas käyttö, joka on kiistanalaisempi kristittyjen kesken. Se näyttää oikeuttavan Lain käyttämisen itsensä muuttumiseen persoonana, eikä vain Jumalan asettamien rajojen osoittamiseen. Tällä tavoin ajateltuna Laki voi tehdä enemmän kuin vain hillitä ulkonaista käyttäytymistä. Se voi yhtälailla palvella oppaana sydämen muuttamiseen. Jos tämä on totta, on vaikea nähdä, miksi Evankeliumi olisi välttämätön, sillä Evankeliumi vaatii itselleen tämän ainutlaatuisen tehtävän.

Joidenkin mielestä tämän Lain kolmannen käytön katsotaan olevan hyödyllinen *oppaana*, joka saa kristityn käyttäytymään enemmän niin kuin Jumala odottaa. Laki ei kuitenkaan ole hyödyllinen käyttäytymisen muuttamisen vaikutin, ja Lain käyttäminen oppaana on petollisen harhaanjohtavaa. Käyttäessään Laki oppaana kristitty yrittää muuttaa moraaliaan Lain opastuksella. Tällainen henkilö väittää perustavansa elämänsä Evankeliumin varaan taivasta varten, mutta kääntyy takaisin Lain puoleen saadakseen opastusta päivittäiseen elämäänsä täällä maan päällä. Kuten seuraavassa luvussa näemme, Evankeliumi ei rajoitu taivaaseen; se soveltuu ja muuttaa meidän elämäämme yhtä hyvin maan päällä. Jos palaamme Lain luo, tässä tapauksessa oppaana, se voi merkitä sitä, että se mitä todella tarvitsemme onkin pieni määrä lisää opastusta ja enemmän ponnisteluja syntisen luonnon muuttamiseksi.

Laki *oppaana* näyttää olevan mukavampi ja kevyempi muoto kuin Laki ohjaimina ja peilinä. Totuus on, että Lain ja Evankeliumin ero on siinä, ettei Laki missään muodossa pysty muuttamaan sydäntä. Evankeliumi annettiin tekemään se, mitä Laki ei voinut tehdä. “Armasta ... ei teoista, jottei kukaan voisi ylpeillä”, varoittaa Paavali niitä, joilla oli kiusaus kääntyä elämään mieluummin Lain kuin Evankeliumin varassa (Ef. 2:8-9). Jos kristityt keskittyvät etiikan ymmärtämisessään Lakiin mieluummin kuin Evankeliumiin Jeesuksesta Kristuksesta, he toistavat esivanhempiensa tottelemattomuuden. He kokeilevat mieluummin hyvää ja pahaa kuin luottavat siihen, mitä Jumala on tehnyt heidän puolestaan.

Syntiinlankeemusta seurannut Eedenin sekasorto heijastuu siinä moraalisisessä kaaoksessa, joka vallitsee nykyhetken etiikassa. Suuri osa eettisestä tutkimuksesta kautta aikojen on ollut vain keskittymistä hyvän ja pahan erottamiseen. Tässä tutkimisessa ihmisillä on aina kiusaus koettaa anastaa Jumalan käsistä sen määrittelemisen, mikä on hyvää ja mikä pahaa. Jumalan *käsky* “te ette saa syödä

puusta” ei riittänyt estämään sitä tapahtumasta. Myöskään Laki *käskyinä* ei riitä. Laista on tullut etiikan epäjumala. Parhaimmillaan me voimme, riittävästi harjoiteltuamme, elää Lain mukaan ja välttää jotakin synniksi kutsuttavaa oireellista käyttäytymistä, mutta me emme voi välttää itse Syntiä. Laki on riittämätön muuttamaan sydäntä, ja juuri sydäimestä sairaus on saanut kuolettavan otteensa. Laki on kuin magneettikuvaus tai tietokonetomografia, joka paljastaa sairauden, mutta Evankeliumi on hoito, joka palauttaa meille elämän.

Evankeliumi ja etiikka

Markuksen evankeliumi ilmoittaa Jeesuksen tulon näin: “Aika on täyttynyt, Jumalan valtakunta on tullut lähelle. Kääntykää ja usko-kaa hyvä sanoma” (1:15). Markus tarkoittaa uskoa hyvään uutiseen Jumalan läsnäolosta Jeesuksessa Kristuksessa, joka tuli tuhoamaan Synnin vallan ja sen hallinnan meidän elämässämme.

Jeesuksen tulo ennakoitiin maailman alusta lähtien, kun esivanhempamme valitsivat pahan sen hyväksi lisäksi, jonka Jumala oli antanut. Valitsemalla pahan heidän oma hengellinen alastomuutensa kavalsi heidät ja he piiloutuivat Jumalalta. Eivät Aadam ja Eeva piiloutuneet ruumiillisen alastomuuden vuoksi, vaan heidän juuri hankittu syntinen luontonsa häpäisi heidät (1. Moos. 3:8). Jumala asettui heitä vastaan ja julisti tuomion. He kohtasivat Synnin seurauksen: “Sinä päivänä jona siitä syöt, olet kuoleman oma” (1. Moos. 2:17). Sinä päivänä kuoleman voima alkoi vaikuttaa meihin kaikkiin. Koska Jumala on hyvä, hän antoi heti lupauksen. Jumala julisti tuomion *käärmeelle* (Pahan ruumiillistumalle), mutta hän ilmoitti Hyvän Uutisen ihmiskunnalle:

Minä panen vihan sinun ja naisen välille ja sinun sieme-

nesi ja hänen siemenensä välille: ihminen on iskevä sinun pääsi murskaksi ja sinä olet iskevä häntä kantapäähän (1. Moos. 3:15).

Jokainen sana tässä jakeessa on merkittävä. *Viha* tai selkkaus on Jumalan taistelu Pahan kanssa. Ensimmäinen *sinun* viittaa tässä Paholaiseen. *Nainen* on Eeva, mutta tämän jakeen täyttymyksessä hän on Maria, Jeesuksen äiti. Ensimmäinen *siemen* viittaa kaikkiin Paholaisen seuraajiin. *Hänen siemenensä* taas viittaa Jeesukseen, joka pelastaa ihmiskunnan kuoleman vallasta. Murskattu *pää* on Paholaisen. *Kantapäähän saatu isku* kuvaa kuolinhaavaa, jonka Jeesus sai murskatessaan Paholaisen pään ristinkuolemallaan. Tämä Paholaisen murskaaminen on se Evankeliumi tai Hyvä Sanoma siitä, että Jeesus on Synnin ja kuoleman voittaja.

Aadamin ja Eevan päivien ja Jeesuksen tulemisen välissä Jumala vahvisti monin tavoin Aadamille ja Eevalle antamansa lupauksen. Jumalan lupaus *siemenestä* alkoi tulla lihaksi ja vereksi, kun luotiin se pyhä kansa, josta Jeesus eräänä päivänä syntyisi. Uusi testamentti toteaa:

Monet kerrat ja monin tavoin Jumala muinoin puhui isillemme profeettojen suulla, mutta näinä viimeisinä aikoina hän on puhunut meille Pojassaan, jonka hän on pannut kaiken perilliseksi ja jonka välityksellä hän myös on luonut maailmat (Hepr. 1:1-2).

Jumalan lupauksen paljastaminen jatkui Mooseksen aikana. Aikaisemmin totesimme, että Mooses pyysi saada nähdä Jumalan kirkkauden, mutta se evättiin häneltä. Jumalan kirkkauden ilmaiseminen odottaisi Kristuksen tulemiseen saakka, joka on “Jumalan kirkkauden heijastus ja kantaa hänen tosi luontonsa leimaa” (engl. käännös). Vastauksessaan Moosekselle Jumala näytti kirkkautensa sijasta oman hyvyytensä. Hyvyys näkyy Jumalan lupauksessa, et-

tei hän Synnin takia jättäisi ihmiskuntaa. Jumala ojentaa kätensä Moosekselle ja koko ihmiskunnalle lupauksessa: “Minä annan anteeksi kenelle tahdon ja armahdan kenet tahdon” (2. Moos. 33:19).

Jumalan armollisuus voidaan ymmärtää yksinkertaisesti Jumalan *ansaitsemattomana hyvyytenä* syntistä ihmistä kohtaan. Mooseksen kautta pyhälle kansalle luvattu Jumalan armo näkyy siinä, ettei hän pane ihmiskunnan kannettavaksi Synnin rangaistusseurauksia, nimittäin ikuista kuolemaa. Sen sijaan, niin kuin hän lupasi, Jumala otti kuoleman itseensä hänen oman Poikansa, Jeesuksen Kristuksen, kuoleman kautta.

Jälkimodernina, kaiken suhteellistavana aikana meidän on vaikea ymmärtää, miksei Jumala voinut yksinkertaisesti huitaista pois Syntiä ja poistaa kuolemaa nappia painamalla. Tämä johtuu siitä, ettemme ymmärrä Jumalan Pyhyttä ja Pahuuden saastuttavaa luonnetta. Sanat Synti ja Pahuus eivät ole Jumalan subjektiivisia arvoarvostelmia, niin kuin me näinä jälkimoderneina aikoina vaadimme niiden olevan. Syntiä ja Pahuutta ei voi torjua vain pitämällä niitä Jumalan jumalallisina mielipiteinä, joilla eivät oikeasti ole olemassa. Synti ja Pahuus ovat todellisuutta, jonka kanssa on oltava tekemisissä, ja Jumala lunasti lupauksensa sen suhteen Kristuksen ristillä. Bonhoeffer muistuttaa meitä siitä, että Evankeliumi on Hyvä Uutinen siitä, että Jumala vapautti meidät tuntemaan “vain tämän yhden asian: Jumalan”.¹⁴ Pahan Jumala on poistanut kokonaan kuvasta.

Paholainen kuitenkin nilkuttaa kuolinhaavansa kanssa mukana aikojen loppuun saakka, jolloin Jumala erottaa pyhän kansansa synnistä, kuolemasta ja saatanasta ikuisesti. Paholainen tuhoaan. Tämä saattaa näyttää vaikealta uskoa, koska me yhä näem-

me todisteita pahasta ympärillämme. Sota on kuitenkin voitettu. Tarkka-ampujan jäljellä oleva tuli aiheuttaa vielä väistämättä tapioita, mutta kristityistä voidaan sanoa, että olemme elossa tai kuolleita, olemme Herran omia (Room. 14:8). Ne, jotka uskovat lupaukseen Jumalan voitosta Kristuksessa löytävät rauhan myös kärsimyksen aikoina, koska he tietävät, että “kaikki koituu niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa ja jotka hän on suunnitelmansa mukaan kutsunut omikseen” (Room. 8:28). Paavali ilmaisee kristityn luottamuksen näin:

Mitä voimme tästä päätellä? Jos Jumala on meidän puolellamme, kuka voi olla meitä vastaan? ... Mikä voi erottaa meidät Kristuksen rakkaudesta? Tuska tai ahdistus... Mutta kaikissa näissä ahdingoissa olemme enemmän kuin voittajia hänen kauttaan¹⁵, joka on meitä rakastanut. Olen varma siitä ... [ettei] mikään luotu voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme (Room. 8:31, 35, 37-39).

Kun meillä nyt on tämä lupaus Jumalan voitosta, kuinka meidän tulisi elää eettisesti? Kristittyinä meidän ei tarvitse kiinnittää niinkään huomiota siihen, mitä tulee tehdä ja mitä ei. Enemmänkin me pidämme katseemme siinä, mitä Jumala on tehnyt. Etiikka liittyy kristityllä ensisijassa Evankeliumiin, ei Lakiin. Se koskee ennen muuta sitä, mitä Jumala on tehnyt ja edelleen tekee, eikä sitä, mitä me teemme.

Kristityn etiikka on elämää uskossa Kristukseen aivan kuten Kristus elää meissä. Etiikkamme on päivittäistä katumusta ja uskoa Evankeliumiin. Lupaus on varma: Jumala tekee meistä pyhän kansansa kasteen kautta. Ehtoollisessa Jumala ruokkii meitä tai-

¹⁵ ”olemme enemmän kuin voittajia hänen kauttaan” on englantilaisen käännöksen muoto (suom.huom.)

vaan pyhällä ruualla maanpäällistä elämää varten. Jumalan lupaus on täyttynyt: “Minä annan anteeksi kenelle tahdon ja armahdan kenet tahdon” (2. Moos. 33:19).

Etiikka ei ole kristitylle sitä, mitä me teemme Jumalalle, vaan sitä, mitä Jumala on tehnyt ristillä ja kuinka se soveltuu meille. Jeesuksen kuolema ristillä muuttaa meidän elämämme, ja Pyhä Henki tekee Jeesuksen kuoleman käyttökelpoiseksi pyhään elämään. Kristittyinä me siis olemme pyhä kansa, joka elää pyhää elämää.

Pyhänä eläminen uskon kautta

Mitä me tähän sanomme? Onko meidän jatkuvasti tehtävä syntiä, jotta armo tulisi yhä suuremmaksi? Ei tietenkään. Kun kerran olemme kuolleet pois synnistä, kuinka voisimme edelleen elää siinä? Tiedättehän, että meidät kaikki Kristukseen Jeesukseen kastetut on kastettu hänen kuolemaansa. Näin meidät kasteessa annettiin kuolemaan ja haudattiin yhdessä hänen kanssaan, jotta mekin alkaisimme elää uutta elämää, niin kuin Kristus Isän kirkkauden voimalla herätettiin kuolleista (Room. 6:1-4).

Kuinka tämä uusi etiikka toimii? Eikö ole mitään, mitä meidän pitäisi tehdä? Kyllä, “vanhurskas elää uskosta” (Hab. 2:4; Room. 1:17). Usko luottaa Jeesukseen Kristukseen, kun törmäämme eettisiin ongelmiin. Usko ei ole passiivista, virran mukana ajautumista, niin kuin New Age -liike kutsuu meitä tekemään. Usko kohtaa ja painii sen elämän epäsuhtaan kanssa, että Jumala meidän alkupeuranä tarkoitti aivan muuta kuin mitä elämästä langenneessa maailmassa on tullut.

Uskosta eläminen ei ole helppoa. Me emme piiloudu tämän maailman kivulta ja kärsimykseltä poistaen kipua ja kärsimystä yksinkertaisesti poistamalla ihmiset, joissa ne kohtaamme. On vaikea elää uskosta, nähdä ajoittain ongelma kirkkaasti ja kuitenkin, ehkä, olla tekemättä muuta kuin odottaa ja antaa sen sijaan Jumalan tehdä tai olla tekemättä. Tässä langenneessa maailmassa on luonnollisempaa riistää hallinta Jumalan käsistä ja ottaa tehtävä itselleen yrittäen saada asiat hoitumaan seurauksista huolimatta. Juuri tämä oli Aadamin ja Eevan Synti - ja meidän. Ajoittain usko vaatii meitä olemaan avuttomina odottaessamme Jumalan toimintaa, mutta tämä avuttomuus ei ole passiivista. Avuttomuudessamme me ruukoilemme ja aktiivisesti luotamme Jumalaan. Toisin ajoin usko edellyttää suoraa toimintaa ja me puhumme totuuden siitä, mitä syntinen luonto suunnittelee Jumalaa vastaan. Alussa ja lopussa usko mahdollistaa Jumalan pyhälle kansalle pyhän elämän.

Eettisissä ongelmissa kristityn tulee ajatella, päättää ja tehdä hyvää. Olemme yhä tekemisissä oikean ja väärän, hyvän ja pahan kanssa, sillä kuten Bonhoeffer sanoo: “[On] arvioimista, joka on ihmisen aitoa aktiivisuutta, toisin sanoen arviointia, joka kumpuaa yhteyden syntymisestä alkuperän, Jeesuksen Kristuksen kanssa”.¹⁶

On arvioimista, joka syntyy yhteydestä Jeesukseen Kristukseen, ja joka toteutuu uskon kautta. Usko on luottamista, muttei se ole lähteestään irrotettua luottamista. Usko on suhde. Se on luottamus-suhde, joka meillä on Jumalaan. Tämä suhde muokkaa meidän toimintamme ja päätöksemme päivittäisessä elämässä. Lait, säännöt ja periaatteet ovat tämän suhteen merkkejä, mutta ne eivät ole itse suhde. Suhde muuttaa kristityn sydämen ja meidän ihmisyytemme ytimen. Evankeliumi, ei Laki, tekee meistä perimmiltään hyviä tai moraalisia tai eettisiä ihmisiä Jumalan silmissä.

16 Ethics, 33.

Ajattelepa merkittävää ihmissuhdetta, joka on muuttanut elämäsi. Aikaisemmin kuvasin avioliittoa ensisijaiseksi muuttavaksi suhteeksi. Senkin uhalla, että ajattelen avioliitostamme enemmän kuin pitäisi, kerron yhden tavan, jolla avioliitto on muokannut eettistä käyttäytymistäni. Pastorina olen usein hoitanut ongelmaisten vaimojen sieluja. Tajuan, kuinka vaarallisen lähelle kiusallisia tilanteita olen joutunut joidenkin vaimojen kanssa, joita olen hoitanut. Tarkoitan sitä, että minun tukea antava myötätuntoni on saatettu ymmärtää kutsuna läheiseen suhteeseen. Mitään kutsua tai lähenelyä ei kuitenkaan koskaan ollut, ja olen kysellyt itseltäni, kuinka vältin tämän kiusauksen. Arvelen nyt, että mitään luvaton ei koskaan tapahtunut sielunhoidossa olleiden naisten kanssa, koska en koskaan viestinyt heille sallivani sellaista. Avioliiton vuoksi tämä ei koskaan ollut suurin kamppailuni. Uskonsuhteeni Jumalaan ja luottamussuhde vaimoni kanssa täyttivät hengelliset ja inhimilliset tarpeeni. En koskaan halunnut olla uskoton Jumalalle tai vaimolleni.

Puhun tästä hiukan kiusaantuneena, koska en halua vihjata avioliittoni olevan jonkinlainen platoninen ihanne. Avioliittomme on toiminut, koska me olemme tehneet töitä sen hyväksi päivittäin. Päättämme jokaisen päivän rukoukseen ja tunnustamme syntimme Jumalalle toistemme edessä. Mitään ei kasaannu vaarantamaan aviosuhdettamme, ja Jumalan armosta meidän avioliittomme on ollut siunattu jo yli 30 vuotta. Uskonsuhde Jumalaan muokkaa meidän elämäämme ja käyttäytymistämme. Minulle ei ole mikään ihme, että Paavali sanoo avioliiton heijastavan meidän suhdettamme Jumalaan.

Evangeliumin merkitykset etiikalle

Evangeliumiin perustuva etiikka ilmoittaa evankeliumin mer-

kitykset meidän yhteiselle elämällemme kristittyinä suhteessa Jumalaan. Evankeliumin etiikan vaikutukset kristitylle ulottuvat tiettyihin bioetiikan kysymyksiin. Bioetiikassa nykyisin esiin nostetut kysymykset koskettavat niitä ihmiskunnan ensisijaisia aiheita, joiden avain on suhteessa Jumalaan uskon kautta Jeesukseen Kristukseen.

Nykyisin kokemamme moraalinen sekasorto ei niinkään johdu teknologian monimutkaisuudesta kuin yhteyden puuttumisesta Jumalaan, joka on ilmoitettu Jumalan kertomassa mysteeritarinassa, Raamatussa. Jälkimodernismin harhaanjohtamina monet ajattelevat, ettei vanha usko riitä nykyajan ongelmien ratkomiseen. Tosiasiassa kristityiltä ei puutu mitään bioetiikan ristiriitojen selvittämiseksi. Ihmisiltä puuttuu sen sijaan raamatullinen näkökulma, joka muokkaisi heidät ytimeltään uusiksi. Tarvitsemme varmasti sääntöjä sekä siviili- ja rikoslakia estämään syntistä ihmisluontoa ulkoisesti tuhoamasta sitä, minkä Jumala on luonut. Perimmäinen ratkaisu ei kuitenkaan ole Laki vaan Evankeliumi. Kristittyjen tehtävä on tuntea ja elää Evankeliumia todeksi itseriittoisuuden, suhteellistamisen ja tarkoituksen katoamisen keskellä. Meidän haasteemme on todistaa elämällemme jostain paremmasta.

Kristityt tarvitsevat kuitenkin apua. Me emme ole vielä, emmekä koskaan tässä elämässä tulekaan olemaan ihmisiä, jotka aina elävät uskosta. Jopa kristittyinä ihmisluonnon syntinen puoli säilyy ja vastustaa Jumalan Pyhän Hengen muuttavaa työtä. Kristuksen voittama sota jatkuu meissä, vaikka voiton tulos on vakuutettu niille, jotka kestävät uskossa loppuun asti.

Tutkimme lyhyesti kristityssä työtään tekeviä vastustavia voimia, jotka tekevät vaikeaksi uskoa, että me olemme itse asiassa pyhää kansaa, kun me teemme epäpyhiä asioita. Lakia ei ole poistettu kristityiltä, mutta sen tehtävä on kapea ja maanpäällinen, ei taivaaseen sidottu. Kristitylle Laki toimii syyttäjänä, jotta me luot-

taisimme Kristukseen. Se panee jatkuvasti ohjakset ja toimii peilinä syntiselle minälleni, mutta se ei muuta kristityn elämää sisintä myöten. Se on Evankeliumin tehtävä.

Syntinen ja pyhä samanaikaisesti

Kristityt saattavat tuntua muista tekopyhiltä. Tämä tarkoittaa sitä, että kenelle tahansa kriittiselle tarkkailijalle on aina selvää, että on ainakin ajoittain ero kristityn tunnustaman uskon ja hänen elämänsä välillä. Kristitty myöntää ristiriidan kuitenkin ensimmäisenä ja tekee sen mielellään. Vaikka kristitty saattaa tietää, mikä on oikein, hän ei aina tee niin. Olisi typerää ja epäsopivaa, että kristitty väittäisi olevansa parempi kuin ei-kristityt, vaikka tekeekin syntiä. Vaikka kyynikot saattavat syyttää kristittyjen tuntevan näin, kukaan kristitty ei voi oikeutetusti väittää sellaista. Kirjoittaessaan Rooman kristityille Paavali tunnusti rehellisesti turhautumisensa kristittynä olemiseen, koska hän ei aina toiminut sen mukaisesti:

En tee sitä, mitä tahdon, vaan sitä, mitä vihaan ... Tahtoisin kyllä tehdä oikein, mutta en pysty siihen. En tee sitä hyvää, mitä tahdon, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo. ... sen tekee minussa asuva synti (Room. 7:15-20).

Paavali on tunnistanut kaksinaisuuden kristityn olemuksessaan. Paavali on, niin kuin muutkin kristityt, *samanaikaisesti syntinen ja pyhä*. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka kristityt tekevät syntiä, he ovat pyhiä, joiden synnit Kristus on antanut anteeksi. Tarkoittaako tämä sitä, että me voimme tehdä mitä haluamme, koska Jumala antaa anteeksi? Avainsana tässä on ”haluamme”. Se mitä kristitty ”haluaa” ei ole ongelma, vaan se on syntiä, mitä kristitty päätyy tekemään. Kristitty pyhä haluaa tehdä oikeita asioita, mutta huomaan, ettei voikaan aina niitä tehdä. Syy tähän on Paavalin mukaan se, että ”synti asuu minussa”. Vanha aatami Paholaisen kätyrinä

taistelee sitä pyhää vastaan, jonka Jumala on luonut minuun.

On helppo lannistua huomattaessaan ristiriidan sen välillä, mitä aikoo tehdä ja mitä lopulta päätyy tekemään. Paras torjunta lannistumista ja syyllisyyttä vastaan on sanoa vanhalle aatamilleen ja muistuttaa, että “Kristus kuoli minun puolestani ja syntini on anteeksi annettu”. Kristityn ei tarvitse jäädä masennuksen ja syyllisyyden valtaan, vaan hän voi edelleen uskoa Kristuksen voittoon synnistä ja ylistää sitä. Ristiriita vanhan aatamin ja uuden ihmisen välillä ei häviä, ennen kuin Kristus palaa takaisin ja tekee kaiken uudeksi viimeisenä päivänä. Kristuksen paluusta pyhät saavat toivoa, lohdutusta ja iloa.

G. K. Chesterton huomautti, että ihmisluonnon syntisyys on kristillisen uskon ainoa opetus, joka voidaan todistaa kokemusten pohjalta ilman epäilyksen häivää. Ei tarvita mitään erityistä näkökykyä sen osoittamiseen, että kristityt ovat syntisiä niin kuin kaikki muutkin, eikä aina ole ulkonaisesti selvää, että he ylipäänsä ovat kristittyjä. Kristittyjen on tarrauduttava uskoon ollakseen vakuuttuneita uudesta asemastaan pyhänä kansana. On yhdentekevää, kuinka tunnontarkkoja kristityt ovat, he ovat edelleen syntisiä, vaikkakin Jumala kutsuu heitä pyhiksi. Kuitenkin tämän sanottuaan toivoisi tapahtuvan parannusta käyttäytymisessä kristillisen elämän niillä alueilla, joilla on selkeä tarve muutokseen.

Pyhyiden perusta ei ole käyttäytymisessä vaan syntien anteeksi saamisessa. Jeesuksen Kristuksen tähden kristityn ihmisen elämän ydintä ei hallitse enää synnin voima. Sen sijaan me elämme päivittäin Jumalan anteeksiantamuksen armosta. Kristityt ovat siksi pyhiä tai *pyhä kansa*¹⁷. Tämän paradoksin tajuamisen, että kristitty on

17 Kreikan sana, jota Uudessa testamentissa yleensä käytetään kuvaamaan kristittyä on *hagioi*, joka tarkoittaa ’pyhää’ tai ’pyhimystä’.

samanaikaisesti syntinen ja pyhä, tulisi poistaa se kuvitelma, että me voisimme tässä elämässä saavuttaa ulkonaisen täydellisyyden. Kristityt, joita jatkuvasti masentaa heidän *hengellinen edistymisensä*, eivät ole vielä oppineet elämään siinä syntisen ja pyhän jännitteessä, jota Paavali kuvaa, ja joka on näkynyt uskovien elämässä Abrahamista, Iisakista, Jaakobista ja Mooseksesta alkaen kaikkiin Jumalan pyhiin ihmisiin kautta aikojen.

Kristillisen elämän energia ja pyhän elämän ydin ei kohdistu siihen, että yritämme lujemmin olla hyviä. On nöyryyttävää myöntää itselleen, että hengellinen itsensä parantelu on mahdotonta. Ylpeys tai tunnontarkka toive itsensä parantamisesta saattaa aiheuttaa sen, että kieltäydymme uskomasta, että pyhyitemme on Jumalan lahja Kristuksessa, jota me saamme nauttia ja elää uskon kautta, emme omien ponnistelujujemme avulla. Usko edellyttää meidän uskovien elämämme Jumalan haltuun, luottaen siihen, että Pyhä Henki muuttaa meidät. Kun meidän uskomme toimii, lopetamme itsekkeisen paneutumisen itsearviointiin ja kohdistamme hengellisen energiamme toisten tarpeiden täyttämiseen.

Niin kuin kristillinen elämä on elämää uskossa Jumalan lupauksiin, niin on etiikka kristitylle elämää Jumalan armosta ratkaisujen tekemisessä. Rehellisyys tai hyvät aikomukset tai eettisten ohjeiden noudattaminen lain kirjaimen mukaan ei vielä takaa, että meidän eettiset ratkaisumme miellyttävät Jumalaa. Emme koskaan voi olla varmoja siitä, vaikuttaako meidän ajatuksiimme, sanoihimme ja ratkaisuihimme enemmän meissä asuva syntinen vai pyhä. Siksi kristityt eivät hukkaa aikaansa ratkaisujen perustelemiseen, vaan he elävät nöyryydessä päivittäisen parannuksenteon avulla. Kristitty ajattelee, puhuu ja toimii luottaen siihen, että Pyhä Henki toimii hänessä ja että synnit on anteeksi annettu Kristuksessa. Totta puhuen se, mitä kristitty voi tehdä, on tutkia kriittisesti ongelmaa ja arvioida sitä Raamatun valossa, ja tehdä valinta hyvällä omalla-

tunnolla uskoen sen olevan Jumalan tahdon mukainen.

Martti Luther neuvoi samaan tapaan ja ehdotti, että kristityt, jotka joutuisivat pahimpiin eettisiin tilanteisiin, joissa on valittava pienempi paha, *tekisivät syntiä rohkeasti ja uskoisivat yhä vielä rohkeammin*. Uskoessaan Kristuksen voittoon ristillä kristitty ei halvaannu epäroinnistä vaan toimii uskossa, luottaen luvattuun syntien anteeksiantamukseen. Näin tekeminen osoittaa rohkean luottamuksen Jumalan lupauksiin.

Kristuksen armolliseen anteeksiantamukseen luottaminen ei tarkoita eettisten ongelmien käsittelemistä ylimielisesti tai vain hyötyä tavoittelevalla tavalla, eikä se merkitse sitä, että olemme oikeassa, koska teimme parhaamme. Syntien anteeksiantamuksessa eläminen vapauttaa meidät joka tapauksessa siitä harhaluulosta, että kristitty voisi tässä langenneessa maailmassa tehdä ratkaisuja ilman että niihin vaikuttaisi hänessä edelleen oleva vanha aatami.

Laki ja evankeliumi kristityille

Tämä johdattaa meidät kysymykseen “tarvitseeko kristityn enää elää lain alla vai onko hän nyt vain evankeliumin alla?” Onko etiikka kristitylle lain noudattamista vai onko se jotain syvempää, joka muuttaa ihmisen sisimmän ajattelevaan ja toimimaan toisella tavalla? Vastaus perustuu siihen ristiriitaiseen luontoon, joka kristityn elämällä on Kristuksen paluuseen saakka. Siinä määrin kuin kristitty on syntinen hän tarvitsee yhä lain opastusta, mutta siinä määrin kuin hän on pyhä häntä muuttaa evankeliumi. Hän saattaa kysyä: “Mistä tiedän, kumpi toimii kulloinkin?” Vastaus kuuluu: “Sitä et voi tietää”. Siksi kristitty elää päivittäisessä katumuksessa, tutkii rehellisesti elämäänsä, tunnustaa tiedossa olevat synnit ja

vastaanottaa synninpäästön, jonka Jumala antaa Kristuksessa. Paul Althaus tiivistää Lutherin näkemyksen näin:

*Eettisessä mielessä tekoni on hyvä, jos se on tehty vastauksena Jumalan käskyyn. Metaeettisessä mielessä tekoni on hyvä sen jatkuvasta epäpuhtaudesta huolimatta, Jumalan vanhurskauttamisten tähden.*¹⁸

Me yritämme tehdä hyvää, mutta tiedämme, että synti saastuttaa kaiken, ja siksi me elämme päivittäisessä syntien tunnustamisessa ja anteeksisaamisessa.

Lain tehtävä kristityssä asuvalle syntiselle on sama kuin ei-kristitylle. Se hillitsee väärää käyttäytymistä ja osoittaa parannuksen tarpeen, kun me näemme, että olemme tehneet väärin. Laki syyttää aina sekä kristittyjä että ei-kristittyjä. Se ei koskaan osu asioiden ytimeen eikä se koskaan muuta sisäistä elämää, mutta me tarvitsemme sitä kunnes Kristus tulee takaisin ja tekee meidät kokonaan uusiksi.

Evangeliumi sen sijaan vetoaa uskovaan, pyhään, uuteen ihmiseen kristityssä. Se evangeliumi, että Kristus on voittanut synnin, kuoleman ja perkeleen, vapauttaa meidät elämään uskosta Jumalan lupaukseen ja anteeksiantamukseen. Evangeliumi vapauttaa meidät näkemään bioetiikan kysymysten syvemmät seuraamukset. Ne ovat osa sitä taistelua, jota käydään meidän tietämme valaisevan Jumalan ja meitä varjostavien pimeyden valtojen välillä. Molemmat ovat läsnä meissä. Evangeliumi antaa meille totuudenmukaisen näkemyksen taustalla piileviin seikkoihin. Se avaa uskon silmillemme Kristuksen syvemmän merkityksen ymmärtääksemme, kuinka voimme elää uskollisina loppuun asti. Koska kristityssä yhä asuu

18 The Ethics of Martin Luther 1965, 7. Philadelphia. Fortress Press.

syntinen minä, hän tarvitsee lakia, mutta koska kristitty samalla on pyhä, hän kukoistaa evankeliumin tähden, joka on todella hyvä uutinen tässä maailmassa.

Tämän kirjan toinen puolisko käsittelee asioita sen Tarinan valossa, jonka Jumala kertoo, sen kulttuurin vaikutuksia, josta kysymykset nousevat, ja ylistää sitä evankeliumia, joka viime kädessä on kristityn etiikka. Kun tutkimme yksitellen bioetiikan kysymyksiä, tulee selväksi, etten kannata mitään helppoa tietä kristitylle ratkaisujen tekemisessä.

Vaikka lukija saattaa odottaa, että tutkimme elämän alun kysymyksiä ensin ja elämän päättymisen kysymyksiä sen jälkeen, käänämme kuitenkin järjestyksen päinvastaiseksi. Tutkimme ensimmäiseksi kysymyksiä, joihin törmäämme elämän lopussa. Näin tekemällä me löydämme Raamatun käsitykseen kärsimyksestä ja kuolemasta sellaisia perustavanlaatuisia näkökulmia, jotka soveltuvat moniin elämän alun kysymyksiin.

Kärsimyksen merkitystä käsittelevän luvun jälkeen me paneudumme erityisesti niihin eettisiin ratkaisuihin, joihin törmäämme useimmin, kuten lääketieteellisten määräysten noudattamiseen tai ratkaisuun hoidon lopettamisesta tai jatkamisesta. Sitten siirrymme kysymykseen avustetusta itsemurhasta ja eutanasiasta. Avioliittoa ja hedelmöitystä käsittelevän luvun jälkeen tutkimme kysymyksiä, joita kutsutaan *lisääntymisetiikaksi*. Siihen kuuluvat abortti, lapsenmurha, koeputkihedelmöitys, keinohedelmöitys ja sijaissynnytys (kohdunvuokraus). Päättämme lopuksi eettisiin kysymyksiin, jotka herättävät meidän mielenkiintomme, kuten geenimuuntelu ja kloonaukset, mutta joihin emme henkilökohtaisilla ratkaisuillamme voi juurikaan vaikuttaa.

Tarkastelemme kutakin kysymystä siitä näkökulmasta, mikä on

evangeliumin merkitys meille kristittyinä. Kysymme, mitkä ovat evangeliumin vaikutukset tähän kysymykseen minulle Jumalan pyhän kansan jäsenenä, samalla syntisenä ja pyhänä? Kristuksessa Jumalan yhteydessä pyhää elämää elävinä ihmisinä me löydämme lopuksi viisauden ja lohdutuksen Jumalan anteeksiantamuksen lupauksesta ja evangeliumin muuttavasta voimasta. Tämä ei suinkaan vapauta meitä siitä, että meidän on painittava hankalien ratkaisujen kanssa, sillä joihinkin kysymyksiin ei ole olemassa helpoja vastauksia. Evankeliumi saattaa ongelman kuitenkin uuteen

valoon. Me tarkastelemme niitä siitä näkökulmasta, mitä Jumala on tehnyt antaakseen meille selvemmän näkemyksen maailmasta ja missä hän toimii meidän keskuudessamme.

6. KÄRSIMYKSEN MERKITYS

On mielenkiintoista, että tänä aikana, jolloin lääketieteellinen teknologia pystyy hoitamaan kipua tehokkaammin kuin minkään aikaisemman sukupolven aikana, me pelkäämme *kärsimistä* enemmän kuin koskaan. Ja me todella pelkäämme kärsimistä. Siitä on tullut pakkomielle, jota vältämme hinnalla millä hyvänsä.

Kampanjat eutanasian laillistamiseksi Amerikassa vetoavat meidän pelkoomme, että saatamme joutua kokemaan kipua sairauksissa, joita meille voi tulevaisuudessa tulla, vaikkakaan useimmat sairaudet eivät johda kovaan kipuun tai kärsimiseen. Pelon lietsojat ehdottavat, että keino kärsimisen poistamiseksi on poistaa kärsijä. He ilahtuvat silminnähden lietsoessaan sellaisia pelkoja saadakseen meidät riisuutumaan kristillisestä kärsimyksen tulkinnasta, jonka mukaan meidän tulee kohdata ja hyväksyä kärsimys osaksi elämää. He etsivät äärimmäisiä tapauksia kärsimyksestä, jotka palvelevat heidän tarkoitustaan vakuuttaa laaja yleisö ja saada siten tuki vapaamieliselle etii-kalle, joka hyväksyy itsemurhan avustamisen ja eutanasian. Järjettömät pelot ohjaavat paljolti lääketieteen etiikan kansan-

omaisia käsityksiä.

Toimiessani sairaalapappina yli kahdenkymmenen vuoden ajan olen nähnyt potilaiden tärisevän kivun pelosta, mutta huomasivatkin sitten, ettei heidän pelkäämänsä koetus ollut lainkaan kivulias. En väitä, etteivät lääketieteelliset toimenpiteet olisi itsessään epämiellyttäviä ja jopa ajoittain uuvuttavia, mutta vain harvoja voi kutsua kestäättömän kivuliaiksi. Silti kärsiminen, kipu ja lääketieteellinen hoito näyttävät meistä erottamattomilta. Kuulen tavan takaa potilailta, etteivät he pelkää kuolemaa ja sitä edeltävää kärsimistä, vaikka he eivät - niin kuin käy ilmi - ole kokeneet kumpakaan henkilökohtaisesti. Hyvin harvat kuolevat potilaat kärsivät kovia fyysisiä kipuja, joita ei voi hallita, vaikka meidän pelkomme ovat johdattaneet meidät uskomaan päinvastoin. Toisaalta huolet ja pelot pahentavat tai jopa synnyttävät kipua.

Kärsimys on meidän aikanamme monimutkainen kysymys ja se vaatii määrittelyä. Jos me esimerkiksi pelkäämme kärsimisen fyysisistä kipua, voi huoletta sanoa, että fyysisistä syistä johtuva kipu on lähes aina hoidettavissa, jos saatavilla on kunnon lääketieteellistä tietämystä ja taitoa. Voimme jopa käydä kipuklinikoilla, joilla hoidetaan sellaisten potilaiden kipua, jotka eivät voi osoittaa kivulleen tunnistettavissa olevaa fyysistä syytä.

Jos tarkoitamme kärsimisellä jotain muuta kuin fyysisistä kipua, silloin laajennamme kärsimyksen määritelmää inhimillisenä kokemuksena. Jos tarkoitamme niitä pelkoja, ahdistuksia ja olemassaolon murheita, jotka ovat yhteisiä kaikille ihmisille ja joita sairaus suurentaa, silloin ehkä ei tarvita eniten lääkäriä vaan taitavaa ja luotettavaa pastoria, joka näkee tehtäväkseen *sielujen parantamisen*. Pastorin tehtävä kärsivien parissa perustuu Jumalan Tarinaan, jossa kärsimyksen alkuperä johdetaan syntiinlankeemuksesta. Jumala oli sanonut: "Vain siitä puusta, joka antaa tiedon hyvästä ja

pahasta, älä syö, sillä sinä päivänä, jona siitä syöt, olet kuoleman oma” (1. Moos. 2:17).

Sinä hetkenä, jolloin nuo sanat jätettiin huomiotta ja ryhdyttiin tottelemattomiksi, kärsimys astui maailmaan ja siitä tuli kaikille ihmisille muistutus siitä, että me olemme syntisiä ja kuolevaisia. Sekä kärsimys että kuolema ovat seurausta siitä kokeilusta paholaisen kanssa, johon Jumala oli varoittanut meitä ryhtymästä. Jumalan tekemä hyvä luomakunta turmeltui ja ahdistus syntyi: Aatami ja Eeva piiloutuivat Jumalalta.

Uhkaavan tuhon tuntu, kelluva ahdistus ja elämän tarkoituksen kadottaminen ovat luonteenomaisia jälkimodernille ajalle, myös erillään vakavasta sairaudesta ja lähestyvistä kuolemasta. Kun mikä tahansa kriisi kärjistää normaalia jälkimodernia levottomuutta, kärsimyksestä tulee monille kestämaton.

Useimmiten ihmiset kärsivät ja kuolevat samoin kuin elävät. Vain evankeliumi voi tämän muuttaa. Loppuluvun aikana tutkimme kärsimystä toisesta näkökulmasta: meidän omasta kokemuksestamme ja Jumalan kärsimisenä Jeesuksessa Kristuksessa. Jos alamme nähdä kärsimyksen sen kameran linssin läpi, jonka Jumala meille antaa, käännyimme tiellä toiseen suuntaan kuin ne, jotka seuraavat kuoleman kulttuuria, mikä joka tapauksessa johtaa umpikujaan.

Kärsimys ja risti

Kärsimys on Synnin seuraus - ei välttämättä yksilön *syntien* vaan *Synnin*.¹⁹ Tietty kärsiminen on vääjäämätöntä, koska tämä maailma

¹⁹ Joskus kärsimys on suora seuraus synneistä eikä vain Synnistä (esim. juopunut kuljettaja aiheuttaa onnettomuuden, joka johtaa hänet sairaalahoitoon ja pitkäaikaiseen vammautumiseensa).

on langennut. Etiikassa laki ja evankeliumi puhuvat eri tavoin tästä kärsimyksestä. Laki voi vain syyttää kärsimyksestä meidän langenneisuuttamme, osoittaen meille meidän Syntimme. Syytöksissä ja tuomiossa ei ole mitään lohdutusta eikä muutosta. Kuitenkaan maailma ei ole koskaan niin huono paikka, ettei kristitty voisi elää siinä. Evankeliumi on hyvä uutinen siitä, että Jumala on tehnyt inhimillisestä kärsimyksestä jotain muuta kuin me olemme näihin päiviin saakka luulleet sen olevan sekä meidän pelastumista että meidän jokapäiväistä elämäämme varten. Evankeliumi on muuttava voima, joka antaa meille toivon kärsimyksen keskellä.

Jokin aika sitten kirjoitin kuvauksen erään henkilön kokemasta kärsimyksestä sairaalan teho-osastolla.²⁰ Niinä aikoina hoidin häntä sairaalapappina. Tämä kertomus palvelee tässä yhteydessä johdantona Kristuksen ristin ja meidän kärsimyksemme yhteyden selvittämiseksi:

Herra Witt oli pyytänyt sairaalapappia vierailulle ennen leikkausta. Kun saavuin huoneeseen, löysin hänet istumasta tuolilla vuoteensa vieressä. Hän vapisi sen ajatuksen vuoksi, että hänelle seuraavana aamuna tehtäisiin sydämen ohitusleikkaus. Kovettunut mies, ei luonteeltaan vaan ruumiillisen työn vuoksi, ei sanonut paljon, mutta pyysi minua rukoilemaan kanssaan. Rukoilimme, että kaikki menisi kitkattomasti.

Siitä on jo lähes kaksi kuukautta, mutta herra Witt on yhä potilaana meidän teho-osastollamme. Hän on virkeä, mutta riippuvainen hengityskoneesta ja tarvitsee dialyysihoitoa useita kertoja viikossa. Saattaa näyttää siltä kuin meidän rukouksemme kitkattomasta toipumisesta ilman komplikaatioita olisi epäonnistunut.

20 Artikkelin ilmestyi ensi kerran lehdessä The Lutheran Witness, heinäkuu 1989, 16.

Herra Wittissä on kuitenkin merkillepantavaa hänen yksinkertainen mutta kestävä uskonsa Jumalaan. Vaikkei hän ole hengityskoneen vuoksi pystynyt puhumaan lähes kahteen kuukauteen, hän pyytää minua joka päivä käsimerkeillä rukoilemaan kanssaan. Sen teen. Pyydämme päivittäin uskoa luottaa Jumalaan kaikessa, mitä tänään tapahtuu. Rukoilemme myös paranemista Jumalan tahdon mukaisesti.

Aina kun rukoilemme herra Witti ponnistelee nostaakseen kätensä, jotta hän voi tehdä ristinmerkin päähänsä ja sydämeensä. Niin kuin herra Witti hyvin tietää, Martti Luther itse kehotti meitä tekemään niin aina, kun tulemme Herran eteen päivän alkaessa. Ristinmerkin tekeminen ei herra Wittille ollut mikään pintapuolinen rituaali. Hän tietää, kuten Luther tiesi, että ”ristin teologia” on Herraan luottamisen sydän.

Herra Wittillä on tytär. Kun me joskus harvoin seisomme yhdessä sängyn vieressä, tunnen usein itseni tuskastuneeksi, turhautuneeksi ja myötätuntoiseksi herra Wittin kärsimystä kohtaan. Hänen tyttärensä sen sijaan on yhtä hymyä ja hilpeyttä ja vakuuttaa isälleen, että kaikki tulee kuntoon ja Jumala parantaa hänet. ”Ei ole mitään hätää”, hän sanoo. Hänen isänsä ei kuitenkaan tunnu saavan tästä lohdutusta vaan kääntyy puoleeni tehdäkseen ristinmerkin.

Toisin kuin isänsä ”ristin teologia”, herra Wittin tytär kannattaa uskomisen tapaa, jota Luther nimitti ”kunnian teologiaksi”. Hän uskoo isänsä paranevan, koska hän uskoo uskon olevan tie terveyteen, rikkauteen ja menestykseen. Jumalan tahdossa ei ole sijaa heikkoudelle ja kärsimykselle...

Herra Witti on antautunut Jumalan tahtoon siinä luottamuksessa, että Jumala on hänen puolellaan. Herra Wittin tytär sen sijaan yrittää yhä saada Jumalan antautumaan hänen tahdolleen isänsä suhteen. Kunnian teologiassa me koetamme saada Jumalan tekemään

sitä, mitä haluamme hänen tekevän. Ristin teologiassa Jumala uhrautuu tehdäkseen meidät uudelleen kuvakseen uskon kautta Jeesukseen Kristukseen.

Ilmaukset *ristin teologia* ja *kunnian teologia* ovat Lutherin käyttämiä tiivistelmiä Paavalin inspiroidusta teologiasta erotuksena inhimillisistä tavoista suhtautua kärsimykseen. Luther esittelee ristin teologian Heidelbergin disputaatiossaan.²¹

Se ansaitsee tulla kutsutuksi (kristityksi), joka ymmärtää Jumalan näkyvät ja ilmeiset asiat, jotka nähdään kärsimyksen ja ristin lävitse ... Jumala voidaan löytää vain kärsimyksessä ja ristissä ... Koska ihmiset eivät tunne ristiä ja vihaavat sitä, he välttämättä rakastavat sen vastakohtaa, nimittäin viisautta, kunniaa, voimaa ja niin edelleen.

Jumala sallii kärsimyksen pysyä aikojen loppuun saakka. Se on langenneen maailman väistämätön merkki. Samaan aikaan Jumala otti kärsimyksen itseensä ainosyntyisen Poikansa ristin kautta ja muutti inhimillisen kärsimyksen lupauksen täyttymykseksi: “Minä annan hyvyyteni kulkea sinun editse” (2.Moos. 33:19 engl. käännös). Ihmiskunnan tapana on teeskennellä, ettei kärsimys ole kärsimystä ja kieltää sen keskittyen ihmisviisauden, henkilökohtaisen kunnian ja voiman käyttämisen huvituksiin.

Kiinnostavaa kyllä, suuri osa niistäkin, jotka eivät tunnusta uskoa, kiinnittää huomionsa siihen, että henkilökohtainen kunnia ja voima ovat saaneet liian suuren merkityksen lääketieteessä ja bioetiikassa. On meidän langenneen luontomme mukaista jatkaa Aatamin ja Eevan kapinointia ja taistella kärsimystä vastaan omalla taval-

21 Luther's Works, Vol. 31: Career of the Reformer, Helmuth T. Lehmann, ed. 1957, 52-54 passim. Philadelphia. Muhlenberg Press.

lamme mielummin kuin jättää kaikki asiat Jumalalle. Sellaiset langenneen ihmisluonnon tavat johtavat lopulta kuolemaan: itsemurhaan tai eutanasiaan.

Evangeliumin etiikka ja kärsimys

Mikäli me emme yksinkertaisesti kiellä läheistemme kärsimystä, ensimmäinen vastauksemme itse kokemaamme tai muiden kärsimykseseen on yrittää tehdä sille jotain. Se on luonnollinen, joskin riittämätön vastaus ajoittain, aivan niin kuin piiloutuminen oli luonnollinen, mutta riittämätön keino Aatamille ja Eevalle, kun heidän ahdistuksensa kasvoi Synniksi kutsutun uuden kokemuksen edessä. *Tekeminen* johti heidän kohdallaan heidät kauemmaksi avun ja paranemisen lähteestä. Tietyissä rajoissa on silti hyvää ja oikein tehdä jotain kivun ja kärsimyksen lievittämiseksi, mikäli se on mahdollista. Kristityt eivät ole sadisteja tai masokisteja, jotka nauttivat kivusta ja kärsimisestä. Myötätuntoiset huomionosoitukset kärsiviä kohtaan syntyvät toimivasta Jumalan armosta jopa niissä, jotka eivät tunnusta uskoa Jumalaan.

Kun kärsimme sairaudesta, etsimme lääketieteellistä apua. Kun olemme kuolevan läheisyydessä, lohdutamme. On kuitenkin jotain syvästi ongelmallista, jos emme huomaa, kuinka pitkälle voimme mennä kärsimyksen lievittämisen osoittamisessa. Lain käsky sanoo: "Älä tapa". Keskellä ahdistunutta yritystämme tehdä kärsimykselle jotakin meidän on helppo kadottaa se, mitä Jumala on tehnyt kärsimykselle. Pinnalta katsoen me yleisesti tunnustamme Jumalan pohjimmiltaan antaneen lääketieteellisen tiedon, hoidon ja teknologian sairaiden ja kuolevien kärsimysten lievittämiseksi. Me myös käännyimme Jumalan puoleen rukouksessa, jotta hän auttaisi meitä kärsimysten keskellä. Evangeliumi on kuitenkin hyvä uutinen siitä, että Jumala on jo tehnyt suurimman teon, paljon tärkeämmän kuin se, että saisimme toivomamme välittömän huojuksen.

Evankeliumin etiikka, josta me kristittyinä elämme, on se, että keskellä meidän heikkouttamme ja avuttomuuttamme kärsimyksessä Jumala tekee työtä lohduttaakseen, vahvistaakseen ja ollakseen meidän luonamme. Jos kärsimys, joka joskus on enemmän kuin fyysistä kipua, kumpuaa syvemmästä ahdistuksesta, jota meillä on kärsimyksen näennäisen tarkoituksettomuuden vuoksi, silloin meidän tulisi kuulla tästä tarkoituksesta, jonka Jumala on antanut kärsimykselle Kristuksen ristillä.

Ristin teologia, joka lohdutti herra Wittia, lohduttaa kaikkia niitä, jotka panevat luottamuksensa Jeesukseen Kristukseen. Jumala ei vain tee työtä Poikansa kärsimisen ja kuoleman kautta sovittaakseen meidät itsensä kanssa, vaan hän myös jatkaa työtään meidän kärsimystemme kautta pyhittääkseen meidät. Kun olen heikko, on Jumala vahva. Kun kuolen, Jumala antaa ikuisen elämän. Risti on merkki siitä, että Jumala jatkuvasti tekee työtään meissä ja meidän kauttamme kärsimyksen kautta. Risti on Synnin tuomitsemisen paikka, mutta se on myös paikka, jossa Jumala vakuuttaa meille rakkautaan ja huolenpitoaan kivun ja kärsimyksen keskellä. Koska Kristus tekee meidät uudeksi pyhäksi kansaksi, meillä on vakuutus Jumalan lupauksesta olla meidän kanssamme luomassa hyvää kaikesta siitä, mitä koemme tässä elämässä. Hyvän luominen ei saata olla kaikille ilmeistä. Se ei saata näkyä kenellekään. Me elämme kuitenkin uskonsuhteesta Jumalaan, emme näkyvistä todisteista tai järkiperaisista selityksistä. Ratkaisevaa on se, että Jumala on kanssamme ja on voittanut kaiken. Jumalan hyvyiden kokeminen oli merkittävää herra Wittille, mutta ei hänen tyttärelleen, ja se lohdutti häntä, vaikka hän tiesi kuolevansa. Suhde evankeliumiin muutti hänen kärsimyksen pelkonsa kyvyksi kestää kärsimyksen kokemus.

Saattaa olla muitakin tapoja löytää helpotusta kärsimykseen, mutta

evankeliumi on totuudenmukainen tapa, joka “kutsuu asioita niiden oikeilla nimillä”.²² Joku saattaa pitää puoliaan kärsimystä vastaan

etsimällä tasapainoa mietiskelyn tai stressin laukaisemisen tekniikoista, mutta nämä “laastarit” eivät kerro kärsimyksen tarkoitusta. Ne ohittavat sen tarkoituksen, jonka Jumala on antanut niille ristillä. Tekniikat saattavat tarjota hetkellistä helpotusta kärsiville, mutta ne eivät tarjoa perimmäistä hyvää uutista. Evankeliumissa Jumala rehellisesti osoittaa sen, mitä meidän jälkimoderni maailmankuvamme väittää kärsimyksen tarkoituksettomuudeksi.

Kristuksen kuolema on antanut meidän kärsimyksellemme tarkoituksen ja se tarkoitus on evankeliumia meille:

Hän, joka on kaiken luoja ja perusta, tahtoi tuoda paljon lapsia kirkkauteen, ja siksi hänen tuli tehdä heidän pelastajansa ja perilleviejänsä kärsimysten kautta täydelliseksi. Pyhittäjällä ja pyhitettävällä on kaikilla sama isä (Hepr. 2:10-11).

Ihmiselämänsä päivinä Jeesus ääneen itkien rukoili ja huusi avukseen häntä, jolla on valta pelastaa hänet kuolemasta, ja hänen uhrirukouksensa kuultiin, koska hän taipui Jumalan tahtoon. Vaikka hän oli Poika, hän joutui kärsimyksissä oppimaan, mitä on kuuliaisuus. Kun hän oli saavuttanut täydellisyyden, hänestä tuli iankaikkisen pelastuksen tuoja, kaikkien niiden pelastaja, jotka ovat hänelle kuuliaisia (Hepr. 5:7-9).

Evankeliumin etiikassa on ilo siitä, mitä Jumala on tehnyt meidän puolestamme. Sen kanssa ei mikään ihmisen toiminta voi kilpaila. Laki vain syyttää meitä syyllisyydestä ja häpeästä kärsimyk-

²² Luther's Works, Vol. 31, 53

sen edessä, mutta evankeliumi muuttaa niiden elämän, jotka ovat Kristuksessa.

7. ELÄMÄN PÄÄTTYMISEN KYSYMYKSET

Isoäiti Richardson istuu hoivakodin vastaanottovirkailijan pöydän takana. On kestänyt kauan ennen kuin hänet on saatu vakuutuneeksi siitä, ettei hän voi enää elää yksin. Hänen aikuiset lapsensa kuuntelevat, kun virkailija esittelee kaksi asiakirjaa, joita kutsutaan lääketieteelliseksi ohjeiksi: hoitotahto ja pysyvä hoitovaltakirja²³. Tällaiset asiakirjat määrittävät, hoitotahdon mukaisesti isoäidin tahdon perusteella ja valtakirjan mukaisesti tehtävään valitun lapsen toiveen perusteella sen, annetaanko isoäidille hoitoa ja millaista hoitoa hän saa, kun hän tulee kyvyttömäksi itse päättämään asioistaan.

Kun isoäiti kuulee sanan "tahto", hän haluaisi jättää kaiken lasten päätettäväksi, mutta nyt ei ole kyse sellaisesta Tahdosta. Hänen poikansa luulevat, että valtakirja tarkoittaa isoäidin taloudellisten asioiden hoitamista, ja lupaavat tehdä niin, mutta tällaisel-

23 Englanninkielisen termin Living Will vastineeksi on Suomessa vakiintunut hoitotahto. Suunnilleen samaa tarkoittaa myös hoitotestamentti. Ilmaukselle Power-of-Attorney for Health Care ei suomen kielessä ole suoraa vastinetta, mutta käytän siitä nimitystä hoitovaltakirja (suom. huom.)

la valtakirjalla ei ole mitään tekemistä hänen rahojensa kanssa. Hoitotahdossa isoäitiä pyydetään antamaan hoivakodille lupa lopettaa tai jatkaa hoitoa, jopa ruuan ja juoman antamista, mikäli

isoäidin hoito tai hoiva ei heidän arvionsa mukaan näytä enää järkevältä. Valtakirjalla hän puolestaan nimittää jonkun, johon luottaa, tekemään päätöksen.

Hoitotahto ilmaantui 1970-luvun alussa. Sitä ehdotettiin aluksi ensimmäiseksi askeleeksi kohti laillistettua eutanasiaa. Se vetosi monien pelkoon siitä, että haluttomille potilaille annettaisiin pakolla tarpeetonta hoitoa. Pysyvän hoitovaltakirjan synty sijoittuu 1990-luvun alun kongressiin, ja sitä perusteltiin toivomuksella alentaa terveydenhoidon menoja.

Lääketieteellisiä ohjeita esitellään potilaan mahdollisuutena käyttää itsemääräämisoikeuttaan terveydenhoidossa. On kuitenkin valittavasti luotu etiikka, joka tasoittaa tietä avustetulle itsemurhalle ja eutanasialle. Parantumattomasti sairaat ja heikot vanhukset ovat erityisessä vaaravyöhykkeessä, sillä, niin kuin iltauutiset tavan takaa muistuttavat meitä, juuri tähän suurin osa terveydenhuollon rahoista käytetään. Voidaan kuitenkin kysyä, mihin muuhun voisi terveydenhuollon rahoja otaksua käytettävän kuin niiden hyväksi, jotka tarvitsevat eniten hoitoa? Tällaiseen tuhlaamiseen suhtaudutaan hieman kaunaisesti, koska parantumattomat ja vanhukset eivät ole enää kauan arvostamassa hoidon hyötyä. Kristitty ei tarkastele asioita ensi sijassa taloudelliselta kannalta.²⁴ Hän asettaa etusijalle meidän keskuudessamme olevien parantumattomasti sairaiden ja vanhusten hoivan ja hoidon.

24 Poliitiikan toistuva myytti on, että jossain kohdin säästetyt rahat käytetään hyvin toisaalla.

Jos arvioimme sitä, kuinka kristitty voi käyttää lääketieteellisiä ohjeita, myönnämme, että niiden käyttö on oikeutettua tietyissä rajoissa. Meidän on myös syytä olla tietoisia kysymyksistä, jotka ovat oireellisia sen väärinkäytössä. Oikeutus voidaan saavuttaa siten, että varmistutaan, että valittu lääketieteellinen ohje sallii kuolevan kuolla miellyttävästi, ilman kiirehtimistä tai kuoleman aiheuttamista. Meidän on kuitenkin kohdattava myös joitakin lääketieteellisten ohjeiden ongelmia. Lääketieteellisten ohjeiden käyttö on ensinnäkin johtanut siihen, että etiikka määritellään siksi, mikä on laillista. Lääketieteelliset ohjeet voivat toiseksi muodostua harkituksi pidättymiseksi kovasta työstä sairauden ja heikkojen hoitamiseksi. Kolmanneksi lääketieteelliset ohjeet voivat turmeltua tavaksi tyynnyttellä turhautumistamme, koska emme hallitse oman elämämme tapahtumia.

Laillinen vastaan eettinen

Monet ovat vakuuttuneita siitä, että lääketieteelliset ohjeet, jotka sallivat itsemääräämisoikeuden jopa itsensä tuhoamiseen saakka, ovat eettisiä, koska ne ovat laillisia. Lääketieteellisten ohjeiden filosofian seurauksena ilmauksesta *elämänhallinta* on tullut perusteen määrittämiseksi, hoidetaanko potilasta vai ei. Subjektiivisesta elämänhallinnasta on tullut kriteeri sellaisen elämän päättämiseen, jota jotkut eivät enää pidä elämisen arvoisena. *Elämänhallintaa* ei useinkaan määritellä ja sen tulkitsevat vapaamielisesti sekä ne, jotka puolustavat oikeutta itsemääräämiseen että ne, joilla on valta päättää rakkaittensa elämästä. Paljolti juuri elämänhallinnan käsitteen määrittelemättömyydestä johtuu, että sitä voidaan käyttää joko hauraan elämän hoitamisen jatkamisen tai lopettamisen perustelemiseen. Totuus on, että lääketieteelliset ohjeet antavat yhä enemmän näennäistä hallintavaltaa ja palvelevat niiden intressejä, joille on uskottu valtaa terveydenhuollossa. On ironista, että he te-

kevät sen potilaan itsemääräämisoikeuden nimissä.

Kristityt voisivat - ja heidän tulisi - julkisuudessa työskennellä lakien muokkaamiseksi siten, että lääketieteellisten ohjeiden vaikutusala ja -voimaa voitaisiin rajoittaa. Omassa elämässään kristitty tarvitsee kuitenkin muutakin kuin lakeja muokkaamaan etiikkaansa. Hyvä uutinen on, että Jumala on antanut pyhilleen enemmän. Evankeliumi on ilmoitus siitä, ettei Jumala tyydy vain lakiin, joka hillitsee ulkoisia tekoja ja sisäisesti paljastaa syntimme. Uhraavalla rakkaudellaan ristillä Jumala edisti meidän hengellistä huolenpitoamme. Evankeliumi ei jätä kristittyjä elämään yksin lain alla, vaan se myös kuuluttaa ristin muuttavaa voimaa etiikkana, josta kristitty elää ja kasvaa.

Rauhoittaminen ja turhaumien välttäminen

On epärealistista uskoa, että me voimme etukäteen määrätä, missä olosuhteissa meidän tulisi jatkaa hoitoa tai lopettaa se. Sopimukset voivat olla ehdottomia, mutta sopimukset tehdään potilaiden vuoksi, eivätkä potilaat sopimusten vuoksi.

Kysymys ei ole vain siitä, että lääketieteelliset ohjeet ovat epärealistisia, vaan myös siitä, että ne myös houkuttelevat välttämään painimista tulevaisuuden vaikeiden ratkaisujen kanssa, kun lääketieteelliset ohjeet kerran on allekirjoitettu. On helpompaa, mutta todennäköisemmin väärinkäytölle alttiimpaa, jos tyydymme liian väljään tai liian tiukkaan etukäteissopimukseen.

Läketieteellisten ohjeiden käyttäminen voi rappeutua vetoamiseksi meidän pelkoihimme ja turhaumiimme, joita tunnemme, kun emme hallitse sairauden kokemusta. Potilaat, joita on peloteltu julkisuuden kauhutarinoilla terveydenhuollosta ja jotka ovat häm-

mentyneitä lääketieteen teknologiasta, haluavat lisääntyvässä määrin vaikuttaa siihen, kuinka ja milloin he kuolevat. Joillekin tämä merkitsee itsemurhaa tai eutanasiaa. Itsemurhaa tai eutanasiaa ei kuitenkaan tule sekoittaa siihen asianmukaiseen vastuuseen, jota kannamme omasta elämästämme niissä valinnoissa, joita teemme sairauden aikoina. Ongelmana ei kuitenkaan ole niinkään kokonaisvastuun ottaminen.

Painostavissa tilanteissa sekä uskovat että ne, joilla ei ole uskoa Jumalaan, voivat alkaa epäillä ja masentua. He saattavat haluta pakonomaisesti hallita omaa päämääräänsä. Mitä muutakaan voisi tehdä, ellei usko ole läsnä ja toiminnassa? Tämä pakkomielle on itse asiassa hyväksytty virallisesti meidän terveydenhuollossamme. Keskuudessamme lisääntyy jatkuvasti epätoivoinen tarve itsemääräämiseen ja hallintaan. Lääketieteelliset ohjeet saattavat antaa meille harhakuvan, että elämän ja kuoleman kysymyksissä hallintavalta on meillä.

Tämän hallinnan pakkomielteen keskellä kristityn tulee huomata, ettei hallintavallan menettäminen suinkaan ole pahinta, mitä meille voi tapahtua. Pahinta on menettää usko Jumalaan ja pitää kiinni hallintavallasta. Sen sijaan, että pitäisimme itse pakolla hallintavaltaa, meidän tulisi uskoa kaikki Jumalan hallintaan. Evankeliumi on upea viesti siitä, että sekasorto on voitettu, kuolema on kukistettu. Meidän ei tarvitse enää pelätä sen enempää kärsimistä kuin kuolemaakaan, koska Jumalalla, joka on Poikansa kärsimisellä ottanut hallintavallan kuolemasta, on hallinnassaan kaikki asiat meidän avuttomuutemme hetkinä. Usko Kristukseen on lääke, joka auttaa meitä löytämään lohdutuksen ja tyytyväisyyden vaikeuksien keskellä. Kristus on meidän etiikkaamme, joka rauhoittaa, koska hän parantaa meidän pelkomme.

Lisähoidosta pidättäytyminen tai hoidon lopettaminen

Ehkä kaikkein sydäntä särkevin ratkaisu, joka meidän täytyy tehdä jossain elämän vaiheessa, on päätös siitä, kieltäydytäänkö antamasta lisähoitoa meidän rakkaallemme tai lopetetaanko hoito kokonaan. Joskus se on varmaan tarpeellista. Kenenkään ei voi vaatia saavan hoitoa, joka on *hyödytöntä*, tai jota potilas pitää pelkkänä *taakkana*, niin kuin Gilbert Meilaender on asian hyvin ilmaissut. Joidenkin mielestä hoito on *hyödytöntä*, ellei se paranna potilasta. Hoitoa ei kuitenkaan voi sanoa *hyödyttömäksi*, mikäli se ylläpitää elämää, potilaan *Jumalan* luomaa elämää, vaikkei se meidän kaikkien mielestä olisi sellaista elämää, jonka jokainen valitsisi itselleen. Sellainen voisi olla vaikka koomassa (pysyvästi passiivisessa tilassa) oleva henkilö, joka saa ruokaa ja vettä elääkseen, tai Alzheimer-potilas, jota ruokitaan letkulla, koska hän ei enää pysty ruokkimaan itseään eikä syömään suullaan. Mikäli sanaa *hyödytön* sovelletaan hoitoon, joka tarjoaa vähän tai ei lainkaan hyötyä, tällaista hoitoa ei eettisesti tarvitse ryhtyä antamaan²⁵. Sen sijaan tällainen hoito voidaan lopettaa (kun sitä jo on annettu) vain, jos se ei aiheuta kuolemaa. Sellaisen hoidon ei voida sanoa olevan *hyödytöntä*, joka ylläpitää elämää, jonka potilas on saanut Jumalalta.

Meilaenderin käsitys siitä, mikä on *taakka*, on apuna hoidon lopettamista perusteltaessa. Hoito voidaan hänen mukaansa lopettaa, mikäli *potilas* pitää hoitoa taakkana. Vaikka tämä on subjektiivinen perustelu, periaatteena on, että hoidon taakka ei saisi olla pahempi kuin itse sairauden taakka (ellei sellainen taakkana oleva hoito ole lyhytaikaista ja johda pian toipumiseen). Meilaender sanoo kui-

25 Englannin sana withhold tarkoittaa 'kieltäytyä antamasta', ja se liittyy tässä uuden hoitomuodon aloittamiseen, kun taas withdraw merkitsee 'lakata, lopettaa, peruuttaa' puhuttaessa jo aloitetusta hoidosta (suom. huom.)

tenkin, että mikäli potilas päättää, ettei hän enää pysty kestäämään jotain tiettyä hoitoa, eikä hän torju hoitoa, jotta kuolisi (vaikka kuolema saattaakin tulla aikaisemmin), hänen ei voi vaatia enää kantamaan hoidon taakkaa.

Meilaender uskoo selvästi, että sen määrittäminen, mikä on taakaksi, tulee olla yksin potilaan ratkaistavissa. Koska on hyvin subjektiivista, mikä on liian kuormittavaa, on mahdotonta, että kukaan muu sanoisi toisen puolesta, mikä on taakaksi tai ei ole. Tästä seuraa, ettei pysyvässä passiivisessa tilassa eli koomassa olevan potilaan voi katsoa olevan liian kuormittunut letkuruokinasta tai elämän ylläpitämisestä. Koska potilas ei koomassa osoita kivun tai vaivan tunteita, hoidon ei voi katsoa olevan hänelle taakaksi.

Vaikka *hyödytön* ja / tai *taakka* ymmärrettäisiin näin, kristitylle on silti olemassa muita ongelmakohtia lisähoidosta pidättymisessä tai hoidon lopettamisessa. On ensinnäkin ongelmallista, kun potilaan päätös hoidosta kieltäytymisestä perustuu haluttomuuteen elää sitä elämää, jonka Jumala on hänelle antanut. Vamman tai sairauden rajoittama, uskossa eletty elämä on arvokasta evankeliumin vuoksi. Jeesuksen huolenpito vammaisista ja sairaista on meille osoituksena ristin merkityksestä elämän arvolle. Jumalan meille antama elämä tässä langenneessa maailmassa ei saata olla sellaista, joksi Jumala sen alun perin tarkoitti, mutta se on elämä, jota meitä nyt kutsutaan elämään.

Meillä saattaa olla tarve tuoda valituksemme Jumalalle vastoin käymisten aikoina, mutta koska tämä on langennut maailma, me emme voi tehdä Jumalasta kärsimyksen ja kuoleman aiheuttajaa, vaikka hän sallii niiden jatkua Kristuksen paluuseen saakka. Se, että Jumala viivyttää tulemistaan, on osa Jumalan kertoman Tarinan salaisuutta. Käytännöllinen kysymys ei kuulu: "Miksi Jumala on

sallinut tämän?” vaan “Mitä Jumala on tehnyt kärsimiselle ja kuolemalle, ja kuinka minä voin nyt elää omien ongelmieni kanssa?” Tähän vastauksen antava suuri Tarina on löydettävissä ristin juurelta. Meidän kokemustemme pienempi tarina saattaa ravistella ja turhauttaa meitä nyt, mutta kun Jumala nostaa meidät ylös uskossa, löydämme kärsimyksen ja kuoleman keskellä rauhan syvemmästä Jumalan rakkauden salaisuudesta.

Toinen hoidosta pidättymiseen ja hoidon lopettamiseen liittyvä ongelma saattaa olla haluttomuus kantaa toisen ihmisen kuormitettua elämää. On eri asia kärsiä henkilökohtaisesti ja kantaa se, kuin nähdä rakkaansa kärsivän ja olla haluton kantamaan sitä taakkaa. On kuitenkin väärin pelkistää kysymys siihen, haluammeko me kärsiä. Ainoa tapa paeta kärsimistä tässä elämässä on kuolla, mutta ei kuolema ole ystävä, jonka kanssa voimme solmia sopimuksia. Meidän rauhamme ja lohdutuksemme kristittyinä ei perustu siihen, kuinka paljon tai vähän me kärsimme, vaan Häneen, joka kärsi meidän puolestamme.

Kukaan ei voi päättää toisen puolesta, kuinka paljon kärsimistä on liikaa. Vain sairauden kourissa oleva potilas voi kertoa meille, mikä hoito on hänelle taakaksi ja mikä ei. Tässä pelkistyy se, olemmeko halukkaita hyväksymään Jumalan sanan: “Kantakaa toistenne kuormia, niin te täytätte Kristuksen lain” (Gal. 6:2). Yhtäkään potilasta ei saisi jättää kuolemaan meidän kärsimystemme helpottamiseksi. Evankeliumi on hyvä uutinen siitä, ettei Jumala hylännyt meitä meidän kärsimyksessämme, vaan tuli ruumiiseen ja vereen elämään meidän rinnallamme. Koska hän kantaa meidän kärsimyksemme, me kannamme toisiamme Kristuksen kanssa. Nämä kuuluvat yhteen.

Eettistä päätöksentekoa ohjaavat lait, ohjeet ja periaatteet tulee johdtaa tarinasta, joka antaa niille yhtenäisyyden ja tarkoituksen. Jumalan Tarinassa laki ja siitä johdetut periaatteet ovat ohjenuorana vanhalle

aatamille. Ne kertovat meille, mitä meidän tulee tehdä ja mitä välttää. Mutta ne eivät kosketa sydäntä eivätkä muuta sisintä. Evankeliumin sijaan motivoi meitä. Uskon suhteessa ja siitä johdetun rehellisen omantunnon vallitessa määritelmistä ja päätöksistä ei tule keinoja omien toiveiden saavuttamiseksi. Päivittäinen katumus ja synninpäästö pitävät meidät suuntautuneena Jumalan tahtoon.

Jumalan anteeksiantamus ei vain anna anteeksi meidän syntejämme ja epäeettisten ratkaisujen syntejä, vaan se myös puhdistaa mielen elämään Kristuksen mielen mukaan. Kukaan kristitty ei koko ajan tee oikeita ratkaisuja, ja kun hän tekee niin vääristä syistä, hänen etiikkansa on silti Kristuksessa, joka kuoli ja nousi ylös, jotta me olisimme hänen omansa ja eläisimme hänen alaisinaan hänen valtakunnassaan, ja palvelisimme häntä vanhurskaudessa ja viattomuudessa. Tästä me löydämme rauhan, lohdutuksen ja rohkeuden elää uskossa kärsimyksen ja kuoleman keskellä. Evankeliumi on hyvä uutinen siitä, että Kristuksen kuolemassa ja ylösnousemuksessa meidän kärsimyksemme saa iankaikkisen merkityksen, sillä me olemme yhtä hänen kanssaan armosta, uskon kautta.

Kuolema

Kuolema ei ole vain elämän päättymistä. Se on myös jumalasuhteen äkillistä katkeamista. Siellä, missä Jumalan armo ei korjaa tätä katkeamista uskon kautta Jeesukseen Kristukseen, tästä katkeamisesta tulee lopullinen. Sitä kutsutaan helvetiksi.²⁶ Näin Jumala Tarinassaan kertoo. Aadamin synnissä kuolema ei vain lopettanut elämää vaan se myös päätti sekä ruumiin että sielun yhteyden Jumalaan. Jumalasta erotettuna ihmiselle ei ole maan päällä olemassa lääkettä, joka parantaisi kuolemisen, joka alkaa

²⁶ Joku on sanonut, että helvetti on Jumalan myöntämä lupa niille, jotka eivät halua mitään *enempää* hänen kanssaan.

jo hedelmöittämisessä ja syntymässä, ja joka lopulta lopettaa tämän ruumiillisen elämän. Kun ihminen on hengellisesti erossa Jumalasta, sielu menettää kaiken elämän tarkoituksen ja merkityksen. Ilman toivoa ja tarkoitusta meidät on jätetty syntymään ja kuolemaan kuin karja. Jos tässä on kaikki elämää varten, näyttäisi siltä, että ensin mitä voimme toivoa ilman Jumalaa on hämmentynyt elämä onnellisuudessa, joka löytyy tyhjästä olemassaolosta filosofian mukaan, joka opettaa: syödään, juodaan ja mennään naimisiin, sillä huomenna me kuolemme.

Tämä ei kuitenkaan ole koko Tarina. Jumala on paljastanut syvemmän salaisuuden. Aadamin kuollessa loppui elämä yhteydessä meidän Luojaamme, Jumalaan, mutta Kristuksessa meille on annettu uusi elämä, joka kestää kauemmin kuin tämän maanpäällisen olemassaolon ajan. Paratiisi palautuu uskon kautta Jeesukseen Kristukseen! Suuri mysteeritarina sanoo sen näin:

Nöyrytkää siis Jumalan väkevän käden alle, niin hän ajan tullen korottaa teidät. Heittäkää kaikki murheenne hänen kannettavakseen, sillä hän pitää teistä huolen... Kaiken armon Jumala on Kristuksessa Jeesuksessa kutsunut teidät iankaikkiseen kirkkauteensa. Vähän aikaa kärsittyänne hän itse varustaa, voimistaa, vahvistaa ja lujittaa teidät (1.Piet.5:6-7, 10).

Onko kuolema ystävä?

Ennen kuin voimme arvioida avustettua itsemurhaa ja eutanasiaa vastauksena meidän aikamme kärsimykseen, meidän on käsiteltävä lapsenomaista uskomusta, että kuolema on mitä tahansa mitä me siitä itsellemme teemme. Meidän aikanamme me koetamme tehdä kuolemasta *ystävän*. Modernissa ajattelussa kuolemasta ole-

tetaan tulevan kumppani, joka auttaa meitä kärsimyksen ongelmassa. Kuolema ei kuitenkaan ole ystävä. Kuolema on vihollinen sekä meille että Jumalalle. Lopussa kuolema tappaa ikuisesti.

Kuoleman tuppautumista Jumalan Tarinaan ei pyyhitty helpolla pois. Kuoleman tuomiopäivän virus on turmellut jokaisen ihmisen elämän tiedostot, ja se piti ensin 'skannata' ristillä ennen kuin se voitiin 'deletoida' ja Jumalan ohjelma korjata. Meidän täytyy nytkin kohdata kuolema silmästä silmään itsetutkistelussa, jota kutsutaan syntien tunnustamiseksi. Sen jälkeen saamme huomata, että Kristuksen ristissä on ainoa toivo, nimittäin syntien anteeksi-antamus ja ikuisen elämän lahja. Kristuksessa kuolema on nyt pitkänperjantain ja pääsiäisen ansiosta voitettu vihollinen. Kuolema on silti vihollinen. Meidän ei tule tehdä siitä ystävää, joka auttaa meitä kärsimyksen vuoksi ottamaan oman elämämme tai jonkun rakkaamme elämän.

Näinä jälkimoderneina aikoina on edellisten sukupolvien kuolemanpelko saanut uuden muodon. Suora kuolemanpelko on vaihtunut epäsuoraksi kuolemanpeloksi, jota kutsutaan kärsimiseksi. Kärsimisen pelko on jälkimoderni ilmaus kuolemanpelolle ja tarkoituksettomuudelle, joka tuo mukanaan Jumalasta eroon joutumisen uhkan.

Jumalan Tarinan poissa ollessa inhimillinen rakennelma on korvannut sen kuoleman kohtaamisessa. Se on kuoleman psykologinen tulkinta. Tämä tulkinta ei kiinnitä huomiota kuoleman hengelliseen merkitykseen vaan ehdottaa sen sijaan lohdutuksen löytyvän surun ja *kuoleman vaiheiden* selittämisestä. Yritettäessä kesyttää kuolema ja hävittää täysin kuolemanpelko, sen vaiheita (*kieltäminen, kaupankäynti, masennus, viha ja hyväksyminen*) tarjotaan vaihtoehtona Jumalan ilmoitukseen perustuvalle, hengelliselle merkitykselle. Mitkään kuoleman fyysisten, sielullisten tai tunne-elämän prosessien selitykset eivät kuitenkaan voi

kesyttää kuoleman pelkoa tai korvata ainoaa todellista lohdutusta. Kristityn lohdutus on viime kädessä siinä, että “jos olemme hänen kanssaan kuolleet, saamme hänen kanssaan myös elää” (2. Tim. 2:11).

Itsemurhan ja eutanasian haaste

Avustetun itsemurhan ja eutanasian suuntauksesta on tullut tapa käsitellä kuolemaa asiana, jota emme muutoin voi hallita. Kun usko Jumalaan puuttuu, asioiden omiin käsiin ottaminen näyttää ratkaisevan pelottavan epävarmuuden siitä, miten ja milloin kuolema koetaan. On ironista, että kuoleman pelko johtaa etsimään sitä harkitusti ja - kummallista kyllä - innokkaasti.

Avustettu itsemurha pyytää enemmän kuin kuoleman. Se pyytää *hyväksyntää* itsensä tappamiselle. Ne, jotka puolustivat Jack Kevorkianin kanssa oikeudessa oikeuttaan lopettaa elämänsä olisivat useimmissa tapauksissa voineet tehdä sen ilman hänen apuaan, mutta he toivoivat lupaa virallisilta lääketieteellisiltä viranomaisilta. Ironista kyllä nämä potilaat ovat usein vihaisia lääketieteellisille viranomaisille, mutta jättäytyvät silti jonkun sellaisen käsiin, joka rajoittaa heidän itsetuhoaan. Jack Kevorkian ei ole koskaan hoitanut potilaita. Hän on patologi, jonka lääketieteellinen koulutus on ollut kuolleen kudoksen tutkimista, kuolleiden tutkimista ruumiinavauksen keinoin.

Ylenmääräiset, umpimähkäiset tappamiset, jotka ovat ilmausta Kevorkianin pakkomielteestä kuolleita kohtaan, ovat luoneet ihmisille näyn, samoin kuin uskonnolliset johtajat, jotka hyväksymisen hintana vaativat seuraamaan itseään kuolemaan saakka. Kuolemaan avustettavien valinta on ennalta arvattavissa. Meilaender osoittaa tyypillisten ehdokkaiden olevan sellaisia, jotka oikeuttavat eutanasian perustelut henkilöinä, joita kohtaan tunnetaan myötätuntoa. He ovat sellaisia, jotka muutenkin olisivat kuolleet pian, jotka kärsivät

hirvittävää kipua, pyytävät tulla tapetuiksi ja vetoavat armoon tappamisen syynä. Kuoleman tarjoaminen tällaisille heikoille ja epätoivoisille ihmisille, jotka eivät juurikaan hallitse elämäänsä, tyydyttää tilapäisesti Kevorkianin aavemaisen kyltymättömän nälän.

Eutanasia eroaa avustetusta itsemurhasta vain sen teknisen seikan suhteen, kuka lopulta painaa nappia. Mitään moraalista eroa ei ole sen suhteen tapammeko itse itsemme vai pyydämmekö jotakuta muuta tekemään sen. Jumalan laki käskää aina: "Älä tapa." Eutanasian laillistaminen maan joissakin kolkissa johtaa vain etiikan ja laillisuuden sekoittamiseen, aivan kuin laillinen tarkoittaisi eettistä. Ne, jotka elävät Jumalan Tarinasta katsovat kuitenkin etiikkanaan Kristukseen eivätkä rikoslakiin. Kristuksen risti on ainoa viattoman ihmisen tappamisen paikka, jota voi koskaan kutsua hyväksi. Sen teki hyväksi kuitenkin Jumala eivätkä ihmiset.

Kuolemaan tähtääminen

Jotkut erityistapaukset pääsevät ajoittain otsikoihin ja pyrkivät laillisesti saamaan hyväksynnän moraalittomalle eutanasielle. Useimmiten sairaalassa tai hoivakodissa toteutettuna eutanasi-aa ei saata helposti huomata eutanasiaksi. Itse asiassa monet eutanasi-aa vastustavat sairaanhoitajat tai lääkärit saattavat olla kyvyttömiä tai haluttomia tunnistamaan toimintaansa avustetuksi itsemurhaksi tai eutanasiaksi. Meilaender antaa jälleen apua eutanasian huomaamiseen, kun sellainen tapahtuu. Hän sanoo yksinkertaisesti, että eutanasia tapahtuu potilaan hoidossa, jos tavoitteena on kuolema.

Meidän on erotettava se, mihin *tähtäämme* siitä, mikä on toiminnan *tulos*. ... jos epäonnistumme erottamaan tavoitteen ja tuloksen,

emme kykene näkemään eroa marttyyrin uhrautumisen ja elämään kyllästyneen henkilön itsemurhan välillä. Tulos on molempien kohdalla sama: kuolema. Mutta tähtäyspiste tai tarkoitus on varsin erilainen. Itsemurhaaja tähtää kuolemaan, kun taas marttyyri tähtää uskollisuuteen Jumalaa kohtaan. Sekä marttyyri että itsemurhaaja tietävät etukäteen, että heidän ratkaisunsa ja toimintansa tulos on kuolema. Marttyyri ei kuitenkaan tähtää kuolemaan.²⁷

Meilaender varoittaa meitä sekoittamasta myöskään tähtäämistä ja motiivia. Hän erottelee nämä kaksi ja sanoo huomanneensa joidenkin ihmisten uskovan, etteivät he tähtää potilaan kuolemaan vaan potilaan kärsimyksen helpottamiseen. Johtopäätös on, että sääli ohittaa etiikan. On esimerkiksi selvää, että vaikka suunnitetaan olevan isän motiivina on rakkauden vuoksi helpottaa poikansa kärsimystä, kun hän irrottaa tämän hengityskoneesta, hän silti tähtää kuolemaan saavuttaakseen tavoitteensa. Tosiasiassa, jos hän on rehellinen itselleen, hänen tavoitteenaan on hänen poikansa kuolema. Jos uskomme, niin kuin Jumalan Tarina kertoo, että on väärin tappaa heikkoja ja avuttomia, silloin mikään perustelu kärsimysten lievittämisellä ei tee sitä oikeaksi, vaikka se perustuisi sääliin.

Kuolemaan tähtääminen ja kuoleman salliminen

Meilaender kuvaa moraalista eroa, joka on kärsivän ihmisen eutanasian ja sen välillä, että hänet yksinkertaisesti annetaan kuolla. Hän kirjoittaa:

Oletetaan, että henkilö lakkaa hengittämästä ja me torjumme mahdollisuuden hänen elvyttämisekseen, ja sitten

²⁷ Gilbert Meilaender, *The Limits of Love* 1987, 82. University Park, University of Pennsylvania Press.

tämä henkilö alkaakin yhtäkkiä taas hengittää. Pitäisikö meidän, koska olimme halukkaita antamaan potilaan kuolla, nyt alkaa tukehduttaa häntä, jotta hän todella kuolisi? Tuskinpa. Se, ettemme näin tekisi, osoittaa, ettemme tähänneet hänen kuolemiseensa (torjumalla elvyttämisen), vaikka hänen kuolemansa olisi voinut olla seurausta siitä, mihin tähtäsimme (nimittäin kunnolliseen hoitoon hänen kuolemassaan).²⁸

Kieltä käytetään usein huolimattomasti ja näin tapahtuu, kun ihmiset sanovat, että kärsivän ihmisen pitäisi antaa kuolla. Ongelma on siinä, etteivät sellaiset kärsivät ihmiset useinkaan ole kuolemassa, eikä kyse siis ole kuoleman sallimisesta vaan aiheuttamisesta. Todellisuudessa kukaan ei voi estää kuolevaa kuolemasta. On kuitenkin mahdollista laiminlyödä kärsivää tarpeeksi kauan niin, että hän kuolee. Jos henkilö on väistämättä kuolemassa, on varmasti hyvää hoitoa olla yksinkertaisesti paikalla hänen luonaan ja säälien huolehtia hänen hyvinvoinnistaan. On myös hyvää hoitoa olla käyttämättä kuolemaa ratkaisuna hänen kärsimiseensä. Huolehtimalla hoidosta eikä tappamalla me teemme sitä, mitä Jumala tekee meille päivittäin.

Sairaus ja evankeliumi

Avustetun itsemurhan ja eutanasian viehätysvoiman takana on sairaus, jota podemme, kun toimimme ilman uskoa sairauden, vammaisuuden tai ikääntymisen vuoksi kokemassamme avuttomuudessa. Ei avuttomuus itsessään ole paha asia. Paha sen sijaan on se, kun otamme asiat omiin käsiimme ja aiheutamme viattoman ihmisen kuoleman:

28 The Limits of Love 1987, 82.

Ettekö tiedä, että te olette Jumalan temppeli ja että Jumalan Henki asuu teissä? Jos joku turmelee Jumalan temppelin, Jumala saattaa turmioon hänet. Jumalan temppeli on pyhä, ja tämä temppeli olette te. ... Te ette itse omista itseänne, sillä Jumala on ostanut teidät täydestä hinnasta. Tuottakaa siis ruumiillanne Jumalalle kunniaa! (1. Kor.3:16-17, 6:19-20).

Kuolemantavan hallitsemisen toiveen takana on oletus, joka on osa myyttiä, että me muutenkin hallitsemme elämäämme. Todellisuudessa meillä ei milloinkaan ole kovin paljon hallintavaltaa. Ajattelepa niitä lukemattomia elämän puolia, joihin meillä on vähän tai ei lainkaan valtaa: syntymämme, vanhempamme ja sukulaisemme, ympäristömme, perityt sielulliset ja fyysiset kykymme, sairautemme ja onnettomuutemme, sodat, taloutemme, mahdollisuudet (tai niiden puute) työllistyä tai edistyä uralla. Usein se, mitä voimme, on tehdä parhaamme kussakin olosuhteissa.

On erityisesti totta, että Jumalan edessä seisoessamme olemme avuttomia, rajallisia, syntisiä luontokappaleita. Syvällä sisimmäsämme me tiedämme tämän. Olimmepa ihmisiä, jotka torjuvat kokonaan uskon Jumalaan tai kristittyjä, jotka taistelevat vanhan aatamin kanssa, me piiloudumme Jumalalta niin kuin Aadam ja Eeva, kun me tunnemme avuttomuutta paljastumisestamme Jumalan edessä. Halu kaapata elämän hallinta eutanasian avulla vastauksena avuttomuuteen on uhitteleva yritys näyttää itsevarmalta, kun me totuudellisina olemme täysin riippuvaisia Jumalasta.

Evangeliumi osoittaa meidän syntimme niin, ettei meidän kristittyjen tarvitse tavoitella itsemurhaa tai eutanasiaa. Evangeliumi on hyvä uutinen siitä, että vaikka me olemme avuttomia, emmekä kykene hallitsemaan elämäämme Jumalan edessä, se ei ole paha

asia. Meidän ei tarvitse pelätä kuolemaa eikä Jumalaa. Jumala Isä on näet lähettänyt Poikansa Jeesuksen Kristuksen, meidän Herramme, ja täyttää meidät Pyhällä Hengellä, jotta elämmepä tai kuolemme, olemme Herran omat. Hän on se apu ja hallintavalta, jota me tarvitsemme ja jonka olemme vastaanottaneet. On helpotus tietää, ettei meidän tarvitse hallita elämäämme. Tämä on meille hyvä uutinen. Meidän ei tarvitse ottaa asioita omiin käsiimme. Jumala on ottanut asiat omiin, naulojen lävistämiin käsiinsä ja vapauttanut meidät kuoleman uhasta, rangaistuksen pelosta ja itse helvetistä. Tämä evankeliumin hyvä uutinen muuttaa kärsivän ja kuolevan elämän ja tuo toivon ja ilon:

Minä kurja ihminen! Kuka pelastaa minut tästä kuoleman ruumiista? Kiitos Jumalalle Herramme Jeesuksen Kristuksen tähden! (Room. 7:24-25)

On totta, ettei kristitty tarvitse avustettua itsemurhaa tai eutanasiaa vastauksena ongelmiinsa. Kristitty seuraa häntä, joka on voittanut kuoleman ja antaa elämän. Jeesuksen Kristuksen evankeliumi on meidän etiikkamme.

8. AVIOLIITTO JA ELÄMÄN ALKU

Tämän kirjan tarkoituksena on ollut tutkia merkityksiä, joita Jumalan Tarina kertoo sovellettuna nykyisin kohtaamiimme bioetiikan kysymyksiin. Useaan kertaan on todettu, etteivät totuus ja sen merkitykset ole lumetodellisuutta, jonka me itse luomme, vaan osa maailmankuvaa, jonka Jumala on ilmoittanut ja joka heijastaa taivaallista todellisuutta. Tässä luvussa tarkastelemme sitä taivaallista tosiasiaa, että avioliitto on Jumalan luoma. Se ei ole ihmisten luoma sosiaalinen sopimus. Varhaisimpana Jumalan luomuksista avioliitto tarkoitettiin läheisyyden ja yhteyden kokemiseksi elinikäisessä liitossa miehen ja naisen välillä. Tässä liitossa tapahtuu lasten syntyminen²⁹.

Langenneessa maailmassa, jossa sitoutuminen elinikäiseen vastuuseen vähenee, avioeroista on tullut tavallisia. Kun rikkinaiset perheet lisääntyvät, ja kokemus menneistä terveistä avioliitois-

29 Englannin kielen sana procreation voi tarkoittaa lisääntymistä, jälkeläisten tuottamista, siittämistä, sikiämistä ja synnyttämistä. Sananmukaisesti se merkitsee edelleen luomista (suom.huom.).

ta vähenee, olemme menettämässä näkemyksen siitä, että avioliitto on Jumalan tarkoittama. Avioliiton, hedelmöitymisen ja vanhemmuuden merkitys sellaisina kuin Jumala ne tarkoitti ei enää ole monille selvää. Tämä johtuu yksinhuoltajavanhempien lisääntymisestä, yksin elävistä naisista, jotka silti haluavat

lapsia, ja yhä hyväksytymmistä homoseksuaalisista avioliitoista, jotka tunkeilevat elinpiiriimme. Kristittyinä meidän ei tule määritellä uudelleen avioliittoa, jotta se soveltuisi kulttuurin muutoksiin. Sen sijaan Jumala kutsuu meitä löytämään uudelleen sen avioliiton tarkoituksen, jonka hän on sille määritellyt.

Seuraavassa ei pyritä niinkään osoittamaan avioliiton merkitystä Jumalan luomana maallisenä järjestyksenä. Sen sijaan koetetaan ymmärtää avioliiton merkitystä mallina kristityn suhteelle Jumalan kanssa ja siitä tehtäviä johtopäätöksiä lisääntymisetiikkaan. Tässä valossa evankeliumin viittaukset avioliittoon auttavat kristittyä ymmärtämään, kuinka paljon on pelissä niissä ratkaisuisissa, joita lisääntymisteknologia esittää hedelmättömyysongelmien hoitamiseksi. Lähdemme liikkeelle Jumalan Tarinasta. Vanhan testamentin ensimmäisissä luvuissa hän määrittelee avioliiton:

Herra Jumala sanoi: "Ei ole hyvä ihmisen olla yksinään. Minä teen hänelle kumppanin, joka sopii hänen avukseen". Ja Herra Jumala muovasi maasta kaikki villieläimet ja taivaan linnut ja vei ne ihmisen luo nähdäkseen, minkä nimen hän kullekin antaisi. Ja jokainen elävä olento sai sen nimen, jolla ihminen sitä kutsui. Näin ihminen antoi nimet kaikille karjaeläimille, kaikille linnuille ja kaikille villieläimille. Mutta ihmiselle ei löytynyt sopivaa kumppania. Silloin Herra Jumala vaivutti ihmisen syvään uneen ja otti hänen nukkuessaan yhden hänen kylkiluistaan ja täytti kohdan lihalla. Herra Jumala teki tästä kylkiluusta naisen ja toi hänet mie-

hen luo. Ja mies sanoi: "Tämä se on. Tämä on luu minun luustani ja liha minun lihastani. Naiseksi häntä sanottakoon: miehestä hänet on otettu. Siksi mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että he tulevat yhdeksi lihaksi. Ja he olivat molemmat alasti, mies ja hänen vaimonsa, eivätkä he tunteneet häpeää (1. Moos. 2:18-25).

Toinen teksti, Uudesta testamentista, osoittaa kristitylle, kuinka ai-
nutlaatuisuuden merkitys evankeliumilla on avioliitolle.

Alistukaa toistenne tahtoon, Kristusta totellen. Vaimot, suostukaa miehenne tahtoon niin kuin Herran tahtoon, sillä mies on vaimonsa pää, niin kuin Kristus on seurakunnan pää; onhan hän seurakunnan, oman ruumiinsa, pelastaja. Niin kuin seurakunta alistuu Kristuksen tahtoon, niin myös vaimon tulee kaikessa alistua miehensä tahtoon. Miehet, rakastakaa vaimoanne niin kuin Kristuskin rakasti seurakuntaa ja antoi henkensä sen puolesta pyhittääkseen sen. Hän pesi sen puhtaaksi vedellä ja sanalla voidakseen asettaa sen eteensä kirkkaana, pyhänä ja moitteettomana, vailla tahraa, ryppyä tai virhettä. Samoin aviomiehenkin velvollisuus on rakastaa vaimoaan niin kuin omaa ruumistaan. Joka rakastaa vaimoaan, rakastaa itseään. Eihän kukaan vihaa omaa ruumistaan, vaan jokainen ravitsee ja vaalii sitä. Juuri niin hoitaa Kristuskin seurakuntaansa, omaa ruumistaan, jonka jäseniä me olemme. "Siksi mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että nämä kaksi tulevat yhdeksi lihaksi." Tämä on suuri salaisuus; minä tarkoitan Kristusta ja seurakuntaa (Ef.5:21-32).

Vanhan testamentin kohta määrittelee selvästi avioliiton kaikille ihmisille, ovatpa nämä kristittyjä tai eivät. Avioliitossa ei nimittäin sinänsä ole mitään erityisen kristillistä. Uuden testamentin koh-

dan evankeliumin mukaan avioliitossa on kuitenkin jotain, jonka vain kristityt voivat ymmärtää ja kunnioittaa uskon perusteella Jeesukseen Kristukseen. Tämä on se avioliiton kätketty merkitys, joka on Kristusta ja seurakuntaa kuvaava “suuri salaisuus”.

Avioliiton salaisuus

Jos Jumalan Tarina on suuri salaisuus, avioliitto on osaltaan tuon salaisuuden paljastamista liittyen mieheen ja vaimoon. Avioliitto on enemmän kuin voidaan nähdä silmillä. Elinikäistä liittoa koskevan lupauksen takana on salaisuus. Sana salaisuus, *mysteeri*, tulee Uuden testamentin kreikan sanasta *mysterion*, joka Uuden testamentin latinassa käännetään sanalla *sacrament*. Sanojen mysteeri tai sakramentti merkitys viittaa näkyvään merkkiin, joka liittyy näkymättömään todellisuuteen, joka kätkeytyy asioiden pinnan alle. Avioliitto on sellainen mysteeri tai sakramentti, *merkki* meidän jumalasuhteemme luonteesta. Aivan kuin ikoni ortodoksisessa kirkossa on kuva, joka paljastaa kätketyn syvemmän todellisuuden, samoin avioliitto on ikoni, joka avaa meidän jumalasuhteemme syvemmän merkityksen Kristuksessa. Vaimon alistuminen miehelleen on *merkki* uskovan alistumisesta Kristukselle. Vaimon alistuminen miehelle ei tarkoita alistamista eikä herruutta.

Syntisessä maailmassa vaimon alistuminen miehelleen johtuu joskus hylätyksi tulemisen pelosta tai fyysisen loukkaamisen uhasta. Miehet, jotka hylkäävät tai loukkaavat eivät varmasti kunnioita avioliittoa ja tekevät syntiä Jumalaa ja vaimoaan kohtaan. Kun kristitty vaimo halukkaasti alistuu miehelleen, hän elää sen mallin mukaan, kuten kirkko Kristuksen morsiamena alistuu mielellään Kristus-sulhaselle.³⁰ Tämä ei lainkaan tarkoita sairaalloista hyväksymistä. Paavali kirjoittaa: ”Alistukaa toistenne tahtoon, Kristusta totellen”. Engl. käännöksen mukaan: ”Olkaa alamaiset toisillenne, kunnioituksesta Kristusta kohtaan”.

sikäyttämisen sietämistä. Miehen varaukseton rakkaus vaimoan kohtaan on malli Kristuksen varauksettomasta rakkaudesta, joka johti hänet kärsimään ristillä pelastaakseen kaikki. Kristitylle avioliitto varauksettomassa rakkaudessaan ja uskollisessa omistautu-

misessaan on tullut maanpäälliseksi malliksi Jumalan ja hänen pyhän kansansa suhteesta. Avioliitossa on, niin kuin Paavali sanoo, “suuri salaisuus; minä tarkoitan Kristusta ja seurakuntaa”. Miehen ja vaimon liitto kristillisessä avioliitossa on maanpäällinen merkki Kristuksen liitosta hänen pyhän kansansa kanssa. Tässä mielessä avioliitosta tulee näkyvä merkki Kristuksesta ja hänen kirkostaan maan päällä. Kristillisessä avioliitossa Jumala opettaa kaikille ihmisille jotain itsestään. Niin kuin kristityt naiset alistuvat miehelleen ja niin palvelevat Herraa, samoin koko ihmiskuntaa kutsutaan palvelemaan Jumalaa. Niin kuin kristityt miehet omistautuvat rakkaudessa vaimoilleen ja Herralle, samoin koko ihmiskuntaa kutsutaan rakastamaan ja omistautumaan Herralle.

Sukupuoli ja itsenäisyys

Tämänhetkinen amerikkalainen yhteiskunta on kiinnostunut sukupuolikysymyksistä. Tämä kiinnostus kumpuaa ensisijaisesta kiinnostuksesta itsenäisyyttä kohtaan. Itsenäisyyteen liittyvät kysymykset ilmaistaan usein tasa-arvon käsitteillä. Pyrkimys tasa-arvoon sukupuolten kesken näyttäytyy usein sukupuolettomana samanlaisuutena. Erot sukupuolten välillä häivytetään usein.

Jos miehet ja naiset todella olisivat samanlaisia, silloin olisi vaikea perustella, mihin toista tarvitaan avioliitossa ja lisääntymisessä. Tämän Amerikan kulttuurin valheen vallitessa näemme edistettävän naisen oikeutta saada lapsia ilman aviomiestä hedelmöittämisen asiantuntijoiden keinoin. Mikäli tasa-arvo merkitsee

samankaltaisuutta, homoseksuaalisuuden voi katsoa olevan ihan-teellista ja koeputkilasten tavoite.

Jumalan Tarina tarjoaa hyvin erilaisen tarkoituksen miehen ja naisen suhteelle avioliitossa. Se paljastaa tuon suhteen tarkoituksen liittyvän täydentävyyteen enemmän kuin tasa-arvoon. Mies ja nainen ovat yhtä tärkeitä Jumalan Tarinassa, mutta he eivät ole samantaisia. Heidän toisiaan täydentävät ominaisuutensa ovat Jumalan luomia, eivät ihmisten sosiaalisia järjestelyjä. On selvää, että he viestivät, toimivat ja liittyvät toisiin erilailla. Jumala loi meidät mieheksi ja naiseksi tietyn syyn vuoksi. Meillä on erilaiset tehtävät ja kutsumukset ollaksemme sellaisia, joiksi Jumala on meidät tarkoittanut. Me löydämme identiteettimme osittain siinä erottelussa, jonka Jumala tekee sukupuolten välillä.

Ero ei ole ylemmän ja alemman välillä, sillä sekä mies että nainen luotiin Jumalan kuviksi. Kun Jumala sanoi: “Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa ja ottakaa se valtaanne. Vallitkaa ... kaikkea, mikä maan päällä elää ja liikkuu” (1. Moos. 1:28), Jumala ei tarkoittanut, että toinen puoliso hallitsee toista. Heidän ykseytensä kieltää sen.

Yksi liha

Kuten Ensimmäisen Mooseksen kirjan 2. luvussa todetaan, Tarina kuvaa avioliiton ainutlaatuista ykseyttä sanomalla, että miehestä ja vaimosta tuli *yksi liha*. Tämä yksi liha kuvaa kokonaisvaltaista seksuaalista halua, jossa mies ja vaimo katsovat toisiaan ikään kuin tuo toinen olisi hänen puuttuva puoliskonsa.

Tämä miehen ja naisen *yhden lihan* liitto ilmenee lasten saamisessa. Tämä ei tarkoita, ettei avioliitolla olisi tuota *yhden lihan*

merkitystä, vaikka lapsia ei hedelmättömyyden vuoksi tulisikaan. *Yhden lihan* merkitys ilmenee myös avioliiton ainutlaatuisessa läheisyydessä ja kumppanuudessa, niin kuin lasten saamisen mahdollisuudessa. Lapset ovat Jumalan lahja, mutta sitä lahjaa ei anneta kaikille. Tämä on karvas totuus monien hyväksyä, muttei se tarkoita Jumalan rakkauden ja suosion puutetta lapsettoman parin kohdalla.

Koska mies ja vaimo on luotu ykseyteen ja kumppanuuteen avioliitossa, ei ole sopivaa ajatella miestä ja vaimoa itsenäisinä persoonina, jotka käyvät kauppaa oikeuksistaan. Jos yksilön vapaus ja itsenäisyys on tärkein peruste lisääntymisteknologian rajoittamattomalle käyttämiselle, niin kuin on asian laita meidän kulttuurissamme, silloin avioliitolla ja lisääntymisellä on yhä vähemmän tekemistä keskenään. Jos jokaisella on vapaus saada jotakin tai kaikkea tarjolla olevaa lisääntymisteknologiaa lasten tuottamiseksi, silloin avioliitolla ei enää ole mitään tekemistä lisääntymisen kanssa. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun alkioita tuotetaan laboratorioissa ja siirretään kenelle tahansa naiselle, riippumatta siitä, onko hän naimisissa vai ei. Biologia erotetaan tällöin ihmissuhteista, eikä avioliitolla enää ole Jumalan sille tarkoittamaa merkitystä.

Tässä langenneessa maailmassa on mahdollista ajatella, että meidän hoitaaksemme on annettu ihmiselämä, ja me saamme aikaan lapsia oman tahtomme mukaan milloin ja miten haluamme. Lasten keinotekoinen tuottaminen laboratorioissa häpäisee Jumalan ja sen, että lasten on tarkoitus olla Jumalan lahjoja, jotka annetaan vain määräajan täytyessä. Näin tapahtuu, jos lapsia tuotetaan toteuttamaan naisen oikeudet, tyydyttämään tutkijan sairaalloinen tieteellinen uteliaisuus tai jotta suostuttaisiin epätoivoisen pariskunnan vaatimuksiin. Niin kuin Jumalan antama käsky kaiken elävän "vallitsemisesta" ei sovellu puolisoiden väliseen vallitsemiseen, samoin ei käsky "luomakunnan alistamisesta" sovellu lasten tuot-

tamiseen laboratoriossa ilman avioliiton huomioon ottamista.

Aikaisemmassa luvussa puhuin avioliitosta kuvauksena suhteen muuttavasta voimasta, joka muokkaa meidän eettisen käyttäytymisemme. Tässä luvussa olemme nähneet, että avioliitto on enemmän kuin vain kuvaus. Se on merkki Jumalan muuttavasta voimasta, joka tekee työtään hänen pyhän kansansa keskuudessa, muokatakseen heidän elämänsä hänen tahtonsa mukaiseksi. Avioliitto läheisimpänä ihmissuhteena miehen ja naisen välillä on malli Jumalan läheisyydestä Kristuksen kanssa, joka muokkaa meitä elämään uusina luomuksina Kristuksessa. Avioliitto miehen ja naisen *yhden lihan* liittona on heijastumaa Jumalan ykseydestä Kristuksessa niin, että sen mitä teemme toisillemme avioliitossa, teemme Jumalalle.

Abortti

Lapsen aborttoiminen merkitsee kuoleman aiheuttamista lapselle ennen syntymää. Lapsenmurha on lapsen tappamista syntymän jälkeen. Keskustelussa osittain syntyneen lapsen abortista on tullut vaikeaksi erottaa aborttia lapsenmurhasta. Osittaisessa abortissa viimeisellä raskauden kolmanneksella oleva elävä lapsi autetaan osittain maailmaan, jalat ensin. Samaan aikaan kun jalat, kädet ja lapsen keho vedetään ulos, pään annetaan tulla ulos synnytyskanavasta vain osittain. Kasvot käännetään alaspäin, kun pään takaosaan tehdään viilto, josta aivot imetään ulos, jolloin lapsi kuolee. Jos lapsen on sallittu tulla kokonaan ulos, toimenpidettä ei voi tehdä, koska se olisi tarkoituksellinen murha.

Vaikka tämä toimenpide kuulostaa inhottavalta, osittain syntyneen abortin ja muiden aborttien välisessä erossa on kysymys vain siitä, missä raskauden vaiheessa se tehdään. Osittain syntyneen abortissa tulee vain yksinkertaisesti näkyväksi se, mitä tehdään niissä

varhaisemmissa aborteissa, joita emme voi nähdä.

Kun abortti laillistettiin vuonna 1973, elettiin aikaa, jolloin kiinnitettiin huomiota ihmisoikeuksiin. Aikana, jolloin meidän maassamme kannatettiin voimakkaasti rotuerottelusta kärsivien vähemmistöjen kansalaisoikeuksia, Yhdysvaltain korkein oikeus päätti liikehännän vaikutuksesta tehdä abortista kansalaisoikeuden. Niin tekemällä oikeusistuin asetti moraalisuuden uuteen asemaan julkisessa keskustelussa. Vaikka korkein oikeus saattoi tähdätä oikeuksien myöntämiseen raskaana oleville naisille tekemättä moraalista arviota abortista, kyseessä oli ennakkopäätös tulevia elämää koskevia kysymyksiä varten, joissa järjestelmällisesti suljettiin moraalipois julkisia linjauksia tehtäessä. Moraali karkotettiin henkilökohtaiseen ja yksityiseen elämään, eikä sitä otettu mukaan julkisten linjausten käsittelyyn.

Tämä korkeimman oikeuden ennakkopäätös loi mallin paikallisille julkisille keskusteluille bioetiikan kysymyksistä. Moraalia, jonka aikaisemmin ymmärrettiin koskevan objektiivisia ja tuonpuoleisia arvoja oikeasta ja väärästä, ei enää päästetty perustelujen osaksi. Sana moraalisuus käy parhaillaan läpi uudelleen määrittelyn. Yksieetikko määrittelee moraalisuuden tähän tapaan: "Moraalisuus koskee karkeasti ottaen sitä, osoittaako henkilö todellista huomiota kaikkia heidän toimintansa kohteiden intressejä kohtaan sekä mitä tahansa kyseeseen tulevia oikeuksia, periaatteita ja arvoja kohtaan".³¹

Huomaa, ettei tässä ole mitään arviota oikeasta tai väärästä. Moraalisuus on yksinkertaisesti sitä, että toteutetaan oikeita menettelytapoja eikä loukata kenenkään oikeuksia. *Menetelmä* on sivuut-

31 Kenneth D.Alpern (toim.), *The Ethics of Reproduction Technology*, New York 1992, 5. Oxford University Press.

tanut *sisällön* moraalin määrittelyssä. Tällaisen ajattelun vallitessa keskustelu abortin moraalisuudesta on jämähtänyt Amerikassa paikoilleen liki kolmeksi vuosikymmeneksi. Keskustelu abortista alkaa ja päättyy aina keskusteluun oikeuksista: naisen oikeudet vastaan syntymättömän lapsen oikeudet. Abortin perimmäistä moraalisuutta ei kuitenkaan ratkaista oikeuksien pohjalta. Se ratkaistaan Jumalan Tarinan pohjalta.

Jumalan luoma

Edellä on kiinnitetty huomiota siihen, että Aadamin ja Eevan synnin jälkeen Jumala antoi lupauksen “vaimon siemenestä”. Lapsi, Aadamin poika, voittaisi synnin ja kuoleman ja sovittaisi ihmisrodun Jumalan kanssa. Lupaus lapsesta, messiaasta, oli kaiken toivon ydin, kunnes se toteutui Jeesuksen Kristuksen syntymässä. Tuohon aikaan saakka Jumalan kansan toivo - mukaan luettuna Eevan, kun hän alkoi odottaa ensimmäistä lastaan - kohdistui jokaiseen syntyvään lapseen, ikään kuin hän olisi se luvattu.

Lupaus ei kuitenkaan täyttynyt, ennen kuin Maria synnytti esikoisensa, kapaloi hänet ja laski seimeen: “Neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää” (Matt. 1:23; Jes. 7:14). Eevasta Mariaan saakka sikiäminen sisälsi lupauksen ja toivon Jumalan pelastuksesta kaikille ihmisille. Kristuksen tulemisesta lähtien lapsen sikiämiselle, lapsen kantamiselle raskauden aikana ja lapsen syntymiselle on antanut merkityksen Yksi, joka “syntyi ihmisten kaltaiseksi” (Fil.2:7). Meillä, jotka elämme Herran syntymän, kuoleman ja ylösnousemisen jälkeistä aikaa, on syytä nähdä jokaisen lapsen sikiäminen ja syntyminen merkinä ja muistutuksena siitä, kuinka Jumala kerran astui maailmaan Jeesuksessa Kristuksessa. Näemme jokaisen lapsen merkinä Ihmisen Pojan lihasta ja verestä läsnä olevana meidän keskellämme. Tämän evankeliumista nousevan synn vuoksi

kristillinen usko nousee vastarintaan aborttia vaadittaessa.

On sanottu runollisesti: “Sikiäminen on luomisen kuudes päivä, joka jatkuu kohdussa”. Saattaa näyttää siltä, että sukurutsaisesti tai raiskauksella luotua lasta ei varmasti ole voitu luoda Jumalan tahdon mukaisesti. Se synti ja väkivalta, joka johtaa tällaiseen hedelmöitymiseen ei ole Jumalan tahto. Alkunsa saanut elämä on kuitenkin Jumalan tahto, sillä kaikki elämä tulee ainoastaan Jumalalta riippumatta siitä, kuinka se on syntynyt tässä langenneessa maailmassa.

Hyväksyttävän abortin olosuhteita arvioitaessa on syytä tunnustaa, että raiskauksesta johtuvat raskaudet ovat harvinaisia. Tosiasiassa abortit, joiden tarkoituksena on äidin elämän pelastaminen, tai joiden syynä on inesti tai raiskaus, muodostavat yhteensä vähemmän kuin prosentin niistä yli miljoonasta abortista, jotka toteutetaan Yhdysvalloissa vuosittain. Tästä on helppo päätellä, että 99 % aborteista tehdään monenlaisista syistä, kuten hämmennys raskauden vuoksi, syntyvyyden säännöstely, vastaus epämukavuuteen, taloudellisten hankaluuksien voittaminen, uran asettaminen etusijalle tai tapa tulla toimeen kuormittavan elämäntilanteen kanssa. Vaikka kristityt saattavatkin tuntea myötätuntoa joissakin näissä oloissa eläviä naisia kohtaan, tosiasiana pysyy, että lapsen elämä uhrataan äidin puolesta silloinkin, kun mitään uhkaa äidin elämälle ei ole.

Abortin syitä

On sanottu, että raiskauksesta aiheutunut raskaus on väkivallan jatkumista, ja abortti on siksi hyväksyttävää tällaisissa tapauksissa. Tuntuu kuitenkin oudolta, että nainen ymmärrettävässä raivossaan pitäisi raiskauksessa alkunsa saanutta viatonta lasta vihollisena, ikään kuin tuo lapsi olisi hänen ahdistelijansa. Lapsi on raiskauksen uhri siinä missä hänen äitinsäkin. Lapsi saattaa muistuttaa raiskauksesta, muttei se ole lapsen vika.

Kun olen hoitanut naisia, jotka harkitsevat aborttia raiskauksen vuoksi, minua on aina huolestuttanut se, että abortti ymmärretään ratkaisuna ongelmaan, nimittäin keinona hävittää raiskauksen elävä muistutus. Raiskausta ei kuitenkaan saa tekemättömäksi. Se on todellista, ja se on tullut osaksi tuon naisen elämää. Raiskaus on väkivallanteko, joka edellyttää mm. tuen antamista ja sielunhoitoa. Abortti on myös väkivallanteko, joka lisää itseaiheutetun loukkauksen raiskatun naisen kokemaan vääryyteen. Voimme olla myötätuntoisia naista kohtaan, joka haluaa, että kaikki muistutukset raiskauksesta unohdetaan. Todellisuudessa kuitenkin sekä raiskaus että raskaus ovat todellisia, eikä niitä voi pyyhkiä pois. Kristityille - niin vaikeaa kuin se onkin - vain se, että nainen kykenee Jumalan armosta antamaan ahdistajalleen anteeksi, vapauttaa hänet raivosta, joka vaarantaa hänen suhteensa sekä muihin miehiin että myös mahdollisesti alkunsa saaneeseen lapseen.

Yleisimmin hyväksytty tilanne, jossa abortti hyväksytään, on äidin elämän vaarantava raskaus. Perusteena on yksinkertaisesti se, että on parempi, vaikkakin traagista, abortoida pelastaakseen elämä, kuin olla aborttoimatta ja menettää sekä äiti että lapsi. Abortti saattaa olla tällaisessa tilanteessa anteeksi annettava teko elämän pelastamiseksi, jottei menetetä elämää. Kukaan nainen ei kuitenkaan ole pakotettu pelastamaan omaa elämäänsä ennemmin kuin lapsensa elämää, missä se on mahdollista tai hänen päätöksensä.

Abortti hengellisenä kysymyksenä

Jopa kristitylle on hankala ajatella aborttia hengellisesti enemmän kuin tunteillaan, sillä harhaanjohtavat puheenvuorot ovat sekoittaneet useimpien ihmisten mielen. Kristityt ovat Jumalan pyhää kansaa ja me loukkaamme Jumalan pyhyyttä, jos valitsemme abortin muista syistä kuin äidin hengen pelastamiseksi. Kristitylle kysy-

mys ei kuulu: “Missä muissa tilanteissa abortti on hyväksyttävä?” Todellinen kysymys niille, jotka ovat valinneet abortin, kuuluu: “Mistä löydän rakastavan ja armollisen Jumalan, joka antaa syntini anteeksi, koska valitsin abortin?”

Myös kristityt tekevät väärin maailmassa, jossa valinnat tapahtuvat joskus, vaikkeivät aina, kahden pahan väliltä. Kun joudumme kasvokkain syntimme kanssa, voimme tunnustaa sen ja vastaanottaa anteeksiantamuksen. Pysyäksemme rehellisinä itsemme ja Jumalan edessä, Jumala on antanut pastoreita, jotka palvelevat hänen sijassaan, kun he kuuntelevat kristityn tunnustuksen ja julistavat Jumalan anteeksiantamuksen. Jeesus antoi kirkolle tämän valan antaa anteeksi, ja kirkko käyttää sitä valtaa sanan palveluviran kautta. Julistettu anteeksiantamus on yhtä varma kuin jos Jumala itse puhuisi meille.

Abortin tehneiden naisten ei tarvitse tehdä julkista synnintunnustusta koko seurakunnalle, mutta heidän todistuksensa saattaa rohkaista muita. Heidän on kuitenkin tarpeen tunnustaa syntinsä Jumalalle. Ja Jumala antaa anteeksi. Ihmisluonnon heikkouden vuoksi naisen saattaa olla tarpeen palata pastorinsa luokse ajoitain saadakseen yhä uudelleen vakuutuksen Jumalan anteeksiantamuksesta. Jumala antaa kyllä anteeksi. Tämä on evankeliumi, joka muuttaa abortin tehneen naisen elämän. Tämä on kristityn naisen etiikka: Kristus teki kuuliaisuudessa ristillä sen, mitä hän ei tehnyt kuuliaisuudessa Jumalalle. Hän kuuliaisuutensa on nyt luettu minun hyväkseni.

Lapsenmurha

Olemme todenneet, että ero abortin ja lapsenmurhan välillä hämärtyy osittain syntyneen lapsen abortissa. Tosiassana silti säilyy,

että on myös muunlaisia lapsenmurhia, vastasyntyneen suoranaista tappamista. Vauva Doen tapaus (Bloomington, Indiana 1982) sai kongressin julistamaan vammaisuuden vuoksi tapahtuvan lapsenmurhan laittomaksi. Raaemmissa tapauksissa vanhempi on yksinkertaisesti päättänyt tappaa ei-toivotun lapsen mieluummin kuin kantaa vastuun sen hoitamisesta. Sairaaloissa nämä tapaukset ovat koskeneet anekefaalisia vauvoja (joilla vain sydäntä ja hengitystä säätelevä aivorunko toimii) ja keskustelua vauvan elinten poistamisesta ennen kuolemaa, mikä tavallisesta tapahtuu joidenkin tuntien tai päivien aikana.

Jotkut ovat suhtautuneet myönteisemmin anekefaalisten vauvojen surmaamiseen kuin vanhempien suorittamaan ei-toivottujen vauvojen raakaan tappamiseen. Totuutena kuitenkin pysyy, että lapsenmurha on kaikissa tapauksissa vastasyntyneen lapsen tappamista. Hyötynäkökohdat eivät muuta hyväksi tällaisen teon moraalittomuutta. Lapset eivät ole meidän omaisuuttamme, joiden suhteen voimme menetellä haluamallamme tavalla.

Lapsenmurha merkitsee vastasyntyneen tappamista siksi, että vanhemmilla on ymmärrettävä tarve ratkaista ongelmansa muuten kuin luottamalla kaikessa Jumalaan. Jumalan lain mukaan lapsenmurha liittyy selkeästi käskyyn “älä tapa”. Sana *tappaa* merkitsee tässä yhteydessä viattoman tappamista.

Meidän elämämme muuttavan evankeliumin mukaan hyvä uutinen on se, ettei meidän tarvitse ratkaista ongelmiamme ottamalla asiat omiin käsiimme, sillä Jeesus Kristus on ottanut jo tämän langenneen maailman taustalla olevan ongelman omiin käsiinsä ristillä. Meitä ei ole jätetty ratkaisemaan elämän ongelmia syntisillä ihmisen teoilla. Meidän etiikkamme on evankeliumin lupauksessa, että “kaikki yhdessä vaikuttaa niiden hyväksi, jotka rakasta-

vat Jumalaa” (Room. 8:28), juuri niin kuin he tekivät Kristukselle ristillä. Kun päätösten tekeminen tapahtuu uskollisena Jumalan Tarinalle, tappaminen ei tule kuuloonkaan.

9. LISÄÄNTYMINEN

Lisääntymisteknologiat jakaantuvat kahteen osaan: niihin, joissa luontaisia vanhempia avustetaan saamaan omia lapsia, ja niihin, joissa joku muu kuin aviomies tai vaimo on osallisena prosessissa. Ensin mainitussa siemenneste ja munasolu ovat peräisin avioliitossa olevalta parilta ja aikaansaatu alkio siirretään vaimon kohtuun. Tilanne on perinteinen, mutta teknologia avustaa siinä. Jälkimmäisessä tapauksessa siemenneste ja / tai munasolu ovat jonkun avioliiton ulkopuolisen luovuttamia, ja lasta kantava kohtu saattaa olla jonkun muun kuin vaimon. Lisääntymisteknologia saattaa sisältää keinohedelmöityksen, koeputkihedelmöityksen tai sijaissyntytykseen (kohdunvuokraukseen).

Keinohedelmöitys

Keinohedelmöityksessä siemenneste siirretään keinotekoisesti kohtuun. Tämä toimenpide on klinikoilla nykyisin tarjolla kenelle tahansa avioliitossa elävälle tai naimattomalle naiselle. Käytetty siemenneste voi olla joko naisen aviomiehen tai luovuttajan. Sperman luovuttaja saa lahjoituksestaan noin sata dollaria. Tällä hetkellä ei ole rajoituksia siemennesteen luovuttajien suhteen. Ennen luovuttajat olivat usein lääketieteen opiskelijoita. 1990-luvulla on Yhdysvalloissa syntynyt vuosittain noin 30.000 lasta keinohedelmöityksen avulla naimisissa oleville ja naimattomille naisille.³²

Puolison kanssa tapahtuvan keinohedelmöityksen voi katsoa olevan luonnon auttamista, mikä synnyttää kristitylle mahdollisesti vähiten ongelmia. Sperman kerääminen on jossain määrin ongelmallista, sillä puolison siemenneste voidaan saada joko itsetyydytyksellä tai kondomin käyttämisellä yhdynnässä. Vaikka kondomin käyttäminen on haitallista yhdynnän läheisyyden kannalta, siemennesteen kerääminen yhdynnässä on mahdollisesti hyväksyttävämpää kuin itsetyydytyksen avulla. Itsetyydytys näet heijastaa ihmisen lankeemusta Jumalan tarkoittamasta seksuaalisuudesta, eikä sillä ole juurikaan tekemistä lisääntymisen kanssa, ja koska se erottaa biologian ihmissuhteesta. Kun keinohedelmöitys tapahtuu aviomiehen ja vaimon kesken, se ei täysin hävitä avioliiton *yksi liha* -merkitystä, niin kuin jotkut muut lisääntymisteknologiat tekevät.

Keinohedelmöityksessä arveluttavampaa on luovuttajan siemennesteen tai munasolun käyttäminen. Vastustamisen syynä on se, että luovuttajan siemennesteen tai munasolun käyttäminen edellyttää lapsen saamisessa tietenkin kolmannen osapuolen. Luovuttaminen ensinnäkin irrottaa biologian ihmissuhteesta. Painopiste siirtyy

32 Lawrence J. Kaplan ja Carolyn M. Kaplan, artikkeli Natural Reproduction and Reproduction-Aiding Technology, teoksessa The Ethics of Reproductive Technology, s. 24.

lapsen saamisen lahjasta siihen, että lapsi tehdään oman tahdon voimalla. Toiseksi koska yhden lihan liitto avioliitossa merkitsee sitä, että aviomies ja vaimo tulevat yhdeksi, on vaikea sovittaa asiaan luovuttajan biologista sekaantumista ilman, että vahingoitetaan tätä ykseyttä. Tosiasiassa ainoa tapa järkeillä tämä hyväksyttäväksi on kieltää tunnustamasta biologian ja ihmissuhteen välistä yhteyttä ja hävittää lisääntymisen raamatullinen merkitys.

Koeputkihedelmöitys

Koeputkihedelmöitys³³ tarkoittaa siemennesteen ja munasolun yhdistämistä kohdun ulkopuolella laboratoriossa petrimaljassa. Ensimmäinen tällä tavoin syntynyt ”koeputkilapsi” oli Louise Brown Englannissa vuonna 1978. Sitä seuraavien kymmenen vuoden aikana syntyi vuosittain noin 3500 lasta koeputkihedelmöityksellä.

Koeputkihedelmöityksessä raskautta toivova nainen joutuu melkoiseen koetukseen. Hänen edellytetään alistuvan toistuviin yrityksiin istuttaa hedelmöitetty munasolu muutaman kuukauden välein, joskus jopa vuoden ajan, kunnes lapsen saaminen onnistuu. Mikäli raskautta ei kuitenkaan saavuteta, hän hylkää koko hedelmöityshoidon. Useimmiten raskautta ei saavuteta, sillä vain 15 - 20 % pareista onnistuu siinä. Amerikassa keinohedelmöityksen hinta pariskunnalle on noin 25.000 dollaria, mikä on melkoinen summa useimmille pareille. Lasku on maksettava, onnistuupa hoito tai ei, eikä sairausvakuutus yleensä korvaa kuluja. Joskus niillä pareilla on tarvetta sielunhoitoon, jotka kuuluvat niihin 80 - 85 %:in, joiden on kohdattava kyvyttömyytensä saada lapsia ja alettava ajatella itseään ”epäonnistuneina”. Ehkä myös niillä on tarvetta hengelliseen sielunhoitoon, jotka uskovat ”saavuttaneensa menes-

³³ Englannin ilmaus ”in vitro fertilization” tulee latinan sanasta vitro, joka tarkoittaa lasia (suom. huom.)

tystä” omin avuin, eivätkä Jumalan armon avulla. Jopa kristityt pariskunnat, jotka haluavat elää uskossa, ymmärtävät usein tekojensa merkitystä vain vähän. He elävät niin kuin kaikki muutkin tänä aikana, joka hyväksyy valinnat hyvän tarkoituksen tai tunteen perusteella, eikä Raamatun merkityksen tai totuuden Sanan ehdotomuuden perusteella.

Koeputkihedelmöityksessä pariskunnat joutuvat kestäämään prosessin, joka kohottaa ylös ja paistaa maahan, kun kaikki yritykset raskauden saavuttamiseksi epäonnistuvat. Prosessi on naiselle hyvin monimutkainen ja vaatii kestävyyttä. Munasarjoja stimuloidaan tuottamaan tavallista enemmän munasoluja, joita otetaan kerralla useita. Koska munasolujen irrottaminen on naiselle riski, munasoluja otetaan toimenpiteessä enemmän kuin tarvitaan, jos raskautta täytyy yrittää useamman kerran. Kun alkio on muodostettu koeputkessa, se istutetaan muutaman päivän päästä vastaanottajan kohtuun siinä toivossa, että alkio kiinnittyisi itsestään. Alkio saattaa kiinnittyä tai olla kiinnittymättä, ja siksi saatetaan joutua tekemään useita yrityksiä kuukausien aikana.

Alkio voidaan muodostaa koeputkessa monissa eri tilanteissa. Keinotekoisesti yhdistetty siemenneste ja munasolu saattavat olla aviomiehen ja vaimon. Siemenneste tai munasolu tai molemmat voivat olla luovuttajan. Lisäksi näin syntyneen alkion vastaanottava nainen voi olla biologinen äiti tai ei. Raskauden vähäisen onnistumismäärän vuoksi useita alkioita luodaan kerralla ja varastoidaan myöhempiä yrityksiä varten. Alkiot, joita ei käytetä, lopulta joko tuhotaan tai käytetään tutkimusten kokeissa, joista vaihtoehdoista kumpikaan ei ole hyväksyttävä juutalais-kristillisestä näkökulmasta.

Äskettäin on ehdotettu, eikä yhtään vaatimattomammalta taholta kuin Vatikaanissa, että ylijäävät alkiot voitaisiin antaa adoptoitavaksi mieluummin kuin tuhottaviksi tai tutkimuksen käyttöön.

Niin hyvältä kuin tämä ratkaisu kuulostaakin, se herättää uusia kysymyksiä. Ensinnäkin, jos tällaiset ihmistenväliset toimitukset tapahtuvat meidän vapaiden markkinoiden taloudessamme, tästä saattaa syntyä teollisuus. Lisääntymisteknologiassa edistetään juuri sitä ongelmaa, jota yritetään välttää. Toiseksi, alkiona olevia lapsia voitaisiin kohdella enemmän kauppatavarana kuin ihmisolentoina, aivan niin kuin sikiöiden luetaan aborttiklinikoilla kuuluvan “hedelmöitystuotteisiin”. Kolmanneksi, vanhempien on vaikea olla ajattelematta, että heidän varastoidut alkionsa ovat tulevaisuuteen talletettua omaisuutta, edelleen muokattavissa lapsiksi. Oikeustaistelut varastoitujen alkioiden omistuksesta todistavat tämän. Neljänneksi, näyttää olevan totta, että minkä me yhteiskuntana sallimme, siihen me myös kannustamme. Jos alkioiden adoptioimisesta tulisi hyväksytty normi, erityisesti sen vähemmistön johtoryhmän parissa, joka muutenkin väheksyy avioliittoa, koeputkihedelmöityksestä saattaisi tulla sääntö. Sitä voitaisiin perustella sillä hyvällä tarkoituksella, että näin autetaan lapsettomia pariskuntia. Viidenneksi, alkioiden adoptioiminen istutettavaksi vieraille henkilöille saattaisi lisätä sitä vielä tuntematonta vaaraa, että tuotetaan uusi sukupolvi, joka ei enää kykene näkemään mitään tarvetta biologian ja ihmissuhteiden yhdistämiseen avioliitossa ja lisääntymisessä.

Sijaissynnytys (kohdunvuokraus)

Sijaissynnytyksessä³⁴, jota meidän kaunistelevia ilmauksia käytävässä kulttuurissa kutsutaan *yhteistyössä tapahtuvaksi lisääntymiseksi*, lapsi kannetaan täysiaikaiseksi sellaisen naisen kohdussa, joka ei ole lapsen biologinen äiti, yleisimmin noin 10.000 dollarin korvauksesta. Sijaissynnytysten määrää on hankala varmistaa, mutta arvioidaan, että tuhannet lapset syntyvät tällä tavoin vuo-

³⁴ Englanniksi surrogate motherhood ’siaisäitiys’ (suom. huom.)

sittain. Raskaus saavutetaan sijaissynnytyksessä monin eri tavoin, käyttämällä avioparin siemennestettä ja / tai munasolua, sijaisäidin omaa munasolua tai luovuttajan siemennestettä ja / tai munasolua.

Sijaissynnytyksessä on ongelmia, kun sitä arvioidaan Raamatun näkökulmasta. Samat vastalauseet voidaan tässä tehdä avioliiton yhden lihan liiton vahingoittamisesta kuin käytettäessä luovuttajan siemennestettä tai munasolua. Kaikkein häiritsevin seikka sijais-synnytyksessä on kuitenkin, niin kuin Gilbert Meilaender koros-taa, että jokin on pielessä, kun lapsia luodaan siinä nimenomaises-sa tarkoituksessa, että ne annetaan pois, ja missä yhteen sitominen suunnitellusti kielletään jo ennen kuin hedelmöityminen tapahtuu. Tämä luo sosiaalisia ja psykologisia ongelmia sekä sijaisäidille että lapselle. Lukuisat oikeustaistelut, joissa sijaisäiti muuttaakin mie-lensä ja tahtookin pitää lapsen, todistavat tämän ikävän tosiasian.

Emme saa koskaan unohtaa, että lapset ovat lahja Jumalalta. He eivät ole kauppatavaraa, jota voidaan ostaa tai myydä, niin kuin siinä tapauksessa jossa sijaisäiti neuvottelee palveluksensa hinnas-ta. Ajatus prostituutiosta on häiritsevän lähellä, kun nainen myy ruumiinsa sijaissynnytyksen käyttöön. Niissä tapauksissa, joissa nainen tarjoutuu kantamaan ystävättärensä tai sukulaisensa lasta ilman rahallista korvausta, säilyy silti vastalause, että lapset ovat lahja, joka saadaan rakastelemalla avioliitossa. He eivät ole omai-suutta, jota voidaan kaupitella edes ystävyyden tai hyvän tarkoi-tuksen hinnalla.

Sijaissynnytytys ei ole sama asia kuin perinteinen adoptioiminen. Adoptiossa lapsi ei saa alkuansa siinä tarkoituksessa, että se an-nettaisiin pois. Toisin kuin sijaissynnytyksessä, joka vahingoittaa avioliiton tarkoitusta yhden lihan liittona, adoptiossa tulevat van-hemmat toteuttavat raamatullista käytäntöä kodittoman vieraan vastaanottamisesta luokseen. Adoptiossa huolehditaan suunnitte-

lemattomista lapsista. Sijaissynnytyksessä tarkoituksella suunnitellut lapset myydään tai annetaan pois samaan tapaan kuin kauppatavarat.

Useat tapaukset kuvaavat sijaissynnytyksen järkyttävyyttä, kun lisääntyminen muutetaan lasten tuottamiseksi. Kaliforniassa oli tapaus, jossa kahdeksan henkilöä vaati oikeudessa tulla tunnustetuiksi lapsen isäksi tai äidiksi. Hedelmätön pariskunta oli neuvotellut naimisissa olleen naisen kanssa siitä, että tämä toimisi sijaissynnyttäjäksi. He olivat tehneet sopimuksen myös naimisissa olleen siemennesteen luovuttajan ja naimisissa olleen munasolun luovuttajan kanssa alkion tuottamisesta koeputkihedelmöityksellä. Kun lapsi syntyi, kaikki vaativat häntä itselleen. Ennakkotapauksen luonteisessa oikeustaistelussa oikeus päätti, että koska tämän kaltaisten tapausten hoitamiseen ei ole olemassa lakeja, lapsella ei ole lainkaan vanhempia. Jää vain ihmettelemään, mitä tämä merkitsee lapselle, joka kasvaa ilman sukuperää tai identiteettiä, ja mitä tämä merkitsee yhteiskunnalle, jota asuttavat tällaiset irralliset ja mahdollisesti häiriintyneet ihmiset.

Lasten tuottaminen vai lisääntyminen?

Saattaa olla vaikea tuottaa lapsia luomalla teknologiaa, joka liittyy yhteen siittiön ja munasolun hankalissa olosuhteissa. Vielä vaikeampaa on tutkia sen merkitystä, mitä olemme tekemässä, kun otamme hoitaaksemme tämän ihmiselämän pyhän alueen. Ihmisillä on taipumus jättää huomiotta tämän toimintansa tarkoitus, koska lisääntymisteknologian merkitystä on niin vaikea määritellä puolueettomasti, ja koska ihmiset eivät halua tulla estetyiksi tavoitellessaan lasta. He asettuvat puolustuskannalle, mikäli tällaisen teknologian käyttöä arvioidaan. Me yksinkertaisesti haluamme mitä haluamme, maksoi mitä maksoi. Tämä jo itsessään siirtää

painopisteen siitä, että vastaanottaissimme lapsen Jumalan lahjana, siihen, että vaadimme omin käsin tehtyä lasta.

Yksi tapa aloittaa sen paljastaminen, mikä merkitys meidän tekemisillämme on, on katsoa kieltä, jota käytämme sen kuvailemiseen. “Lapsen tuottaminen” tai “lisääntymisteknologia” ilmaisevat kielikuvan, jolla jo itsessään on tietty merkitys. Ne ovat teollisuuden ja tuotteiden tekemisen kieltä. Mielikuva hyödykkeistä, liukuhihnasta, laaduntarkkailusta ja huonolaatuisten tuotteiden karsinnasta, jotka eivät täytä laatuvaatimuksia - kaikki tämä tulee mieleen puhuttaessa lisääntymisteknologiasta.

Kun olemme hyväksyneet kielen, hyväksymme myös sitä seuraavat mielleyhtymät. Sen jälkeen raskauden aikaiset lapsiviesi- ja ultraäänitutkimukset johtavat meidät joko hyväksymään tai hylkäämään sen, josta klinikot puhuvat “hedelmöitystuotteena”. Raskausseulontojen tarkoitus on laaduntarkkailu. Abortti on sellaisen tuotteen hylkäämistä, joka osoittautuu huonolaatuiseksi tai pettymykseksi. Lopulta puhuminen “jälkeläisten tuottamisesta”, niin kuin tuotteen tekemisestä tai valmistamisesta, tuo mukanaan merkityksen, joka muokkaa koko meidän käsityksemme siitä, keitä me olemme ja mitä teemme. Tämä jälkeläisten tuottamisen kieli on etäinen kaiku siitä lisääntymiseen liittyvästä kielestä, joka nousee Raamatusta.

Lisääntymis-sanana ilmaistaan vanhemmissa raamatunkäännöksissä sanalla *sikiäminen*. Sikiämisessä elämä saa alkunsa aviomiehen ja vaimon rakkaudesta toisiaan kohtaan. Lisääntyminen ei ole heidän rakkautensa päämäärä vaan sen tulos. Rakkauden päämääränä on rakastaa. Rakkaus ei tavoittele hyötyä eikä sillä ole muuta päämäärää kuin ilmaista itseään toiselle. Rakastaessaan mies ja vaimo saavat lapsen sikiämään ja se, mikä sikiää, on heidän kaltaisensa.

Tämän vastakohtana lasten tuottaminen sisältää jo sananakin ensisijaisen tavoitteen tehdä jotakin meidän käyttöömme. Vaikka me saatamme puhua lapsen tekemisestä normaalissa yhdynnässä, totuus on, että meillä on vain vähän hallintavaltaa siihen, mitä tehdään. *Tehdä*-sanan muussa käytössä me ilmaisemme sitä, mitä saamme aikaan käsillämme. Yleensä me *teemme* jotain muuta kuin ihmiselämän. Kun me teemme jotain, me emme yleensä ajattele sen syntyvän rakkauden seurauksena vaan taidon ja meidän tarpeittemme seurauksena.

Me saamme *sikiämään* lapsia, koska he ovat seurausta rakastelusta. Me *teemme* pöytiä, vaatteita ja tietokoneita, koska me tarvitsemme niitä fyysiseen tai psykologiseen käyttöömme. Joku saattaa väittää vastaan, etteivät vanhemmuutta lisääntymisteknologian avulla tavoittelevat miehet ja naiset puhu tai ajattele tällaisten erottelujen keinoin. Näin nimenomaan kuitenkin on asian laita. Meidän on tarpeen kysyä sen merkitystä, mitä me todella olemme tekemässä, kun käytämme lisääntymisteknologiaa.

Lapsen saaminen voi tarkoittaa meille monia eri asioita. Eetikko Kenneth Alpern luettelee syitä siihen, että meillä on lapsia. Näitä ovat mm. oletuksemme kulttuurin säännöistä, lapset avioliitomme merkityksen vertauskuvana, lapset palkitsevina ja tyydyttävinä, yksilön tai suvun jatkuminen, raskauden kokemus sellaisenaan, oman lapsuuden takaisin saaminen ja tunteittemme tukeminen.³⁵ Jokaisen vanhemman halu lapsen saamiseen kantaa mukanaan vanhempien tarpeita ja odotuksia. Tällainen lapsen "reppu" on painavampi, jos hän on saanut alkunsa lisääntymisteknologian avulla. Hyvin harvoin kiinnitetään vakavaa huomiota tällä tavoin alkunsa saaneen lapsen parhaaseen. Yksi feministi väittää jopa, että sen ky-

35 Genetic Puzzles and Stork Stories: On The Meaning and Significance of Having Children. Teoksessa: The Ethics of Reproductive Technology, s. 151.

syminen, mikä on lapselle parasta ajatellen lisääntymisteknologian käyttämistä, on sen aliarvioimista, että naisella on oikeus aborttiin kysymällä: “Mikä on parasta sisälläni olevalle lapselle?”

Yksi liha ja lisääntyminen

Suhde avioliitossa on yhden lihan yhteys aviomiehen ja vaimon välillä, joka sellaisenaan kuvataan 1. Mooseksen kirjan 2. luvussa ja vahvistetaan Efesolaiskirjeen 5. luvussa. Lisääntymisteknologiassa biologia erotetaan ihmissuhteista. Yhden lihan yhteyttä vahingoitetaan alituisen.

Yhden lihan yhteyden salaisuudella avioliitossa on monia vaikutuksia miehen ja vaimon yhteiseen elämään, mutta erityisen perustavanlaatuisen merkitys sillä on lisääntymisteknologiaan liittyvissä kysymyksissä. Yhden lihan yhteys edellyttää jo määritelmässään kahta ihmistä, jotka tulevat yhdeksi avioliitossa. Kolmannen henkilön tuominen avioliittoon siemennesteen tai munasolun luovuttajana tai sijaissynnöittäjä vahingoittaa avioliiton yhden lihan yhteyttä.

Luovuttajan käyttäminen tahraa pyhän aviosäädyn. Kolmannen henkilön tuominen lisääntymiseen on olemukseltaan aviorikos. Saatamme ajatella aviorikokseen kuuluvan himoa tai laitonta sukupuolista halua, ja päättelemme, ettei luovuttajan käyttämisessä tehdä tai hyväksyä mitään tällaista. Aviorikoksen tulkitseminen tällaisella jälkimodernilla, psykologisella tavalla on sen objektiivisen merkityksen tyhjentämistä, joka sisältyy Raamatun kieltoon avion rikkomisesta. Aviorikoksen merkitys voidaan kuulla selvästi Vanhan testamentin profeettallisissa äänissä, jotka kohdistuivat Israelin haureellista epäjumalien palvomista vastaan. Aviorikos on pohjimmiltaan jaettua uskollisuutta, avioliiton ykseyden tahraa-

mista, ja samalla meidän jumalayhteytemme saastuttamista.

Aviorikos on pohjimmiltaan haluttomuutta kohdata ja hyväksyä Jumalan meille antama elämä. Tätä aviorikos on ymmärrettynä tavalliseen haureelliseen toimintaan liittyvänä intohimona tai intohimoisena haluna saada lapsi. Jumalan antama elämä on meidän arvoisemme, eikä se elämä, johon meillä ei ole oikeutta. Tällöin vaadimme sitä, mitä Jumala ei ole meille antanut, ja otamme asiat omiin käsiimme kolmannen henkilön laittomana sekaantumisena luovuttajan siemennesteen tai munasolun tai sijaissynnytyksen muodossa. Se, että tämä avion rikkominen tapahtuu siististi ja laboratoriossa, ei poista teon merkitystä. Se vahingoittaa avioliiton merkitystä yhden lihan yhteytenä Jumalan Tarinan mukaisesti.

Avioliiton merkitys yhden lihan yhteytenä estyy myös silloin, kun *avioliiton läheisyys* uhrataan lisääntymisteknologialle. Koeputkihedelmöitys tarkoittaa sitä, ettei tarvita mitään ruumiillista yhteyttä miehen ja vaimon välillä. Lapsi ei saa alkuaan rakastelemisen vaan asiantuntijan taidon seurauksena. Tämä ei tarkoita sitä, etteivät mies ja vaimo voisi edelleen rakastaa toisiaan ja ilmaista muulloin läheisyyttä. Useimmat raportit hedelmöityshoitoja saavista pareista kertovat kuitenkin avioliittoon kohdistuvista suurista paineista hoidon aikana. On kuitenkin sanottava, että avioliitto yhden lihan yhteytenä ei tosiasiassa toteudu pariskunnan elämän kaikkein merkittävimpänä hetkenä.

Sijaissynnytyksessä ei vahingoiteta ainoastaan yhden lihan liittoa, vaan myös äidin ja lapsen suhteen merkitystä. Sijaissynnytyksessä lapsi luodaan nimenomaan siksi, että se annetaan pois. Äidin ja lapsen side kielletään välttämättömyyden pakosta. Jumalan antamaa lahjaa yhdeksän kuukautta kantava torjuu tämän lahjan.

Saattaa olla lisääntymisteknologioita, jotka eivät vahingoita avio-

liittoa yhden lihan liittona, kuten keinohedelmöitys miehen ja vaimon välillä, hedelmöityslääkkeiden käyttäminen, jotta munansolu irtoaisi paremmin tai aviomiehen siittiöt olisivat elinkelpoisempia. Vaarana lisääntymisteknologiassa on kuitenkin aina se, että lapsen saamista aletaan arvostaa enemmän kuin avioliittoa sinänsä. Yhden lihan liitto vaarannetaan vakavasti niillä paineilla ja vaatimuksilla, joita me asetamme itsellemme, toisillemme ja Jumalalle. Pariskunnat tekevät oikein kysellessään lisääntymisteknologian suhteen: Mitä tämä merkitsee meidän avioliitollemme yhden lihan liittona ja meidän jumalasuhteellemme?

Evangeliumi ja lisääntymisetiikka

Raamattu suhtautuu kriittisesti luovuttajan siemennesteen tai munasolun käyttämiseen, sijaissynnytykseen ja lasten saamiseen avioliiton ulkopuolella. Ne eivät ainoastaan vahingoita avioliittoa yhden lihan liittona, vaan on myös epäpyhää *vaatia* lasta sen sijaan että passiivisesti mutta iloisesti vastaanotamme lapset Jumalan lahjana. Uuvuttava väsymys ja masennus kasvavat jokaisen epäonnistuneen yrityksen myötä tulla raskaaksi lisääntymisteknologian avulla. Masennus muuttuu usein katkeruudeksi ja syyttelyksi puolisoitten kesken.

Kun lasta ei kuukausien ja vuosien rahankäytön ja epäonnistuneiden yritysten tuloksena kuulu, seurauksena on usein masennus tai avioero. Elämässä kaikki on keskittynyt lapsen tuottamiseen. Aviosuhde, jossa rakastelua kuormittaa lisääntymisteknologian taakka, ja jossa ei ole esteetöntä rakkautta toisiaan kohtaan, on saattanut tulla toissijaiseksi, kun lapsen saapumisen odotetaan asettavan kaiken kohdalleen.

Kenenkään ihmisen, etenkin meidän lastemme, ei pitäisi joutua kantamaan meidän kaikkien tarpeittemme taakkaa. Meidän sy-

Lisääntyminen

vimmät tarpeemme voi täyttää vain Jumala, ja ainoa ihminen, jonka puoleen voimme kääntyä masennuksessamme, on ihmiseksi tullut Jumala, Jeesus Kristus. Vain evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta voi muuttaa lapsettoman parin toiveen lapsen tuomasta täyttymyksestä toiveeksi yhdestä Betlehemissä syntyneestä Lapsesta. Hän yksin voi antaa meidän elämäämme tarkoituksen ja täyttymyksen.

Lopuksi on tarpeen puhua niistä lapsista, jotka ovat saaneet alkunsa ja syntyneet lisääntymisteknologian keinoin. Näin syntyneet lapset, luovuttajien tai sijaissynnyttäjien avulla alkunsa saaneetkaan, eivät ole yhtään vähemmän Jumalan luomia. Tämä ei tarkoita, että lopputulos tekisi keinot sallituiksi ja kumoaisi kaiken, mitä on edellä sanottu. Meidän syntisen luontomme toiminta avustetussa lisääntymisessä ei vähennä sitä totuutta, että kaikki elämä tulee Jumalalta, on se sitten saanut alkunsa millä tavoin tahansa. Viisistä vanhemmista (siemennesteen ja munasolun luovuttaja, sijaissynnyttäjä ja lailliset vanhemmat) syntynyt lapsi joutuu elämässään

kantamaan lisätaakkaa, kun hän kasvaessaan miettii, kuka ja kenen hän on. Murrosiän identiteettikriisi yhdistettynä sukuperän hämähämyyteen ei tee elämää lapselle helpommaksi. Varmuus siitä, keitä ja Kenen me olemme löytyy kuitenkin pyhästä kasteesta, jossa Jumala kaipaa saada tehdä jokaisen lapsen omakseen. Tämä on se Jumalan armo, joka seuraa elämää langenneessa maailmassa.

10. GEENIMUUNTELU

Eikö olisikin hyvä jo ennalta määrittää henkilön geneettinen alttius tietyille sairauksille ja poistaa sairaudet hyvissä ajoin ennen oireiden ilmaantumista? Tämä on periaatteessa kaikkein vakuuttavin peruste geenimuuntelulle ja geeniterapialle.

Geenit kantavat meidän alttiuttamme tuleville sairauksille. Geenit myös antavat meille ne erityiset ominaisuudet, jotka tekevät meistä ainutlaatuisia yksilöitä. Ei ole koskaan ollut mahdollista muuttaa kaikkea sitä, mitä olemme perineet, kuten silmien väriä. Jotkut perimistämme asioista ovat sen sijaan olleet muutettavissa ruokavalion, elämäntapojen tai ympäristön avulla. Geenimuuntelu tuo näköpiiriin uuden mahdollisuuden muuttaa yksilön geenejä siten, että kaikki ominaisuudet, vaikkapa silmien väri tai sairaudet, ovat hallittavissa. Teoriassa jopa vanhemmat, jotka haluavat suunnitella oman syntymättömän lapsensa ja antaa sille vanhempien tai yhteiskunnan arvostamia piirteitä, voivat tehdä näin. Geneettisesti

periytyvä tauti tai ei-toivotut piirteet voidaan teoriassa poistaa.

Nämä ovat geenimuuntelun tavoitteita. Nähtäväksi jää, voidaanko niitä toteuttaa. Meissä heräävä uteliaisuus ja kiusaus tavoitella tällaisia tieteiskirjallisuuden päämääriä on torjuttava tarkoin. Elämä itsessään ja ihmisruumis ovat paljon monimutkaisempia kuin tajuamme.

Vielä painavampi huolenaihe on sen maailmankatsomus tai ne uskomukset, jotka ruokkivat tällaisen ajattelun vimmaa. Ovatko nämä asenteet ja tavoitteet, jotka ohjaavat meidän uteliaisuuttamme näitä mahdollisuuksia kohtaan, sovellettavissa yhteen sen Tarinan kanssa, jonka Jumala kertoo elämän tarkoituksesta? Vai olemmeko me pikemminkin taas Aadam ja Eeva, jotka ottavat ensimmäisen askelen pois Jumalan luota tutkiessaan, onko kielletty hedelmä makea vai ei?

Perimä, rodunjalostus ja kansanmurha

Geenien kokonaisuutta ihmisessä kutsutaan ihmisen perimäksi. Liittohallituksen rahoittamana on Ihmisen perimä -hanke tunnistanut ja kartoittanut kunkin geenin toiminnot siinä toivossa, että perinnöllisyystutkijat voivat sitten käsitellä geenejä toteuttaakseen geenimuuntelun tavoitteet.

Yhtä perinnöllisyystutkimuksen tavoitteista kutsutaan *eugeniikaksi* eli rodunjalostukseksi. Eugeniikka on joidenkin ominaisuuksien tai piirteiden valikoivaa lisäämistä jossakin ihmisessä. Eugeniikka ei ole uusia asia, mutta sen toteuttamisessa käytettävä geenimuuntelun teknologia on uusi. Eugeniikkaa on ollut olemassa siitä asti, kun on ollut ihmisten välisiä selkkauksia, sillä eugeniikka on historiallisesti näkynyt rodullisen tai etnisen puhdistuksen muodossa.

Eugeniikka on menneisyydessä ollut selvästi tunnistettavissa kansanmurhissa eli kansojen täydellisissä sukupuuttoon hävittämisisä. Se on näkynyt myös vapaaehtoisissa tai pakotetuissa steriloinneissa sekä vapaaehtoisissa että pakollisissa valikoivissa hedelmöittämisisä. Kokonaisia kansoja ja ei-toivottuja vähemmistöjä jonkin kansan keskuudessa on määrätty hävitettäväksi. Tämä on käynyt ilmi 1900-luvun armenialaisten joukkomurhista Turkissa, Saksan juutalaisvainoista, Kambodzhan verilöylystä, Balkanin rotusodista tai Afrikan kansojen heimosodista.

Uusi eugeniikka tarjoaa petollisesti mukavamman, ylevämmän tavan tällaisten poliittisesti perusteltujen muutosten toteuttamiseen. Koska uudessa eugeniikassa näyttää olevan vain vähän avointa väkivaltaa tai pakottamista, ja koska se ei näytä kohdistuvan mihinkään tiettyyn kansanryhmään, se tuntuu monesta houkuttelevalta. On kuitenkin muistettava, että menneen ajan väkivalta on ollut vain eugeniikan keino, ei sen tavoite. Vaikka väkivalta poistettaisiin, eugeniikan tavoite pysyy samana. Eugeniikka pitää yhä tiettyjä ihmisiä toisia parempina, joitakin toivottuina ja toisia ei-toivottuina.

Ilman väkivaltaa ja pakkoakin eugeniikka viestittää sitä, mikä ihmisessä on hyväksyttävää ja mikä ei. Pohjimmiltaan vihjataan, että jotkut ihmiset ja heidän ominaisuutensa pitää ja täytyy poistaa ihmisrodun parhaaksi. Keinot tämän toteuttamiseksi ovat saavutettavissa. Television keskusteluohjelmissa eteemme marssitetut poikkeavat, vammaiset ihmiset - jos ketkä - osoittavat meille, ketkä ovat vaaravyöhykkeessä uuden eugeniikan edessä.

Jos eugeniikkaa harjoitetaan, kuka määrittelee, millaiseen yhdenmukaisuuteen pyritään ja kuka sitä valvoo? Sillä on vain vähän merkitystä, tekeekö valinnat joku yksilö vai yhteiskunta demokraattisena kokonaisuutena, sillä lopputulos on sama: kansanmurha. Itsenäisyyden myyttiä, jonka mukaan kunkin ihmisen pitää itse

päättää, mikä hänelle on oikein, tullaan epäilemättä käyttämään eugeniikan puolustamiseen. Itsenäisyys on kuitenkin riippuvainen siitä ideologiasta tai filosofiasta, joka sen muokkaa. Valinnanvapaus ei riitä, kun valinta johtaa tarpeettomana pidetyn ihmiselämän hävittämiseen. Valitettavasti me olemme jo kokeneet tämän siinä kansanmurhassa, joka on toteutettu abortin avulla. Uudet sodat Jumalan Tarinan mukaan elävien ja itsenäisyyden myytin varassa elävien kesken saatetaan käydä tulevaisuudessa eugeniikan ja geenimuuntelun taistelutantereilla.

Sairauksien parantaminen

Arvosteltuani geenimuuntelun seurauksia minun on kuitenkin osoitettava myötätuntoa geeniterapiaa kohtaan, joka pyrkii parantamaan sairauksia eikä korostamaan joitakin ihmisen ominaisuuksia. Jeesus paransi sairaita ja apostolit tekivät samoin. Evankeliumien kertomuksissa parantaminen oli merkki Jumalan valtakunnan ja itse evankeliumin läsnäolosta.

Tarjousta parantamisesta geeniterapian avulla on tutkittava kriittisesti, jottemme vahingoita enemmän kuin paranna. Esimerkiksi se, että löydetään jonkun henkilön geneettinen alttius sairastua parantumattomaan sairauteen, voi vain lisätä hänen ahdistustaan ja mahdollista kiusaustaan itsemurhan tekemiseen. Samoin yritykset muuttaa taudin kulkua geeniterapialla saattavat häiritä muita geneettisesti hallittavia mekanismeja ja luoda ihmisille uusia ongelmia. Ainakin teoriassa me voimme kannattaa sairauksien parantamisessa geeniterapiaa samaan tapaan kuin muidenkin teknologioiden käyttämistä. Teknologia itsessään ei ole vahingollista tai väärää, vaan sen väärinkäyttäminen.

Geneettisiä muutoksia voidaan tehdä kahdenlaisissa ihmisruumiin

soluissa, somaattisissa soluissa tai sukusoluissa. En käytä paljon aikaa somaattisten solujen ja sukusolujen hoidon erottamiseen. Totean vain, että ensin mainittujen (somaattisten) käsittely vaikuttaa vain minun omaan kehooni, kun sen sijaan jälkimmäisten (sukusolujen) hoitaminen vaikuttaa siihen, mitä siirrän lapsilleni. Jotkut eetikot ovat nostaneet esiin kysymyksen meidän geneettisen kokoonpanomme muuttamisen laillisuudesta ja verranneet sitä meidän syntymättömien lastemme muuttamiseen. Eetikkojen esiin nostamat kysymykset rajoittuvat yleensä huoleen itsemääräämisoikeudesta, kansalaisoikeuksista ja suostumuksen ilmoittamisesta.

Meidän huolestamme on perustavanlaatuisempi liittyen koko kysymykseen siitä, mitä on olla Jumalan eikä ihmisten suunnittelema. Meidän huolestamme liittyy siihen, mitä meidän tekemisemme merkitsevät Jumalan sanan valossa. Meidän huolestamme tulisi pysäyttää meidät jo paljon ennen kuin geenimuuntelun hyötynäkökohdan hukuttavat meidät alleen ja ennen kuin kiusaus ihmiselämän hallitsemiseen vangitsee meidän lapsenomaisen mielikuvituksemme.

Miksi korostaminen?

Samalla kun myönnämme parantamisen geeniterapian avulla olevan laillista, meidän on kysyttävä itseltämme, miksi koemme ominaisuuksien korostamisen houkuttelevana. Kysymys ei ole niinkään siitä, *mitä* me saatamme pitää korostamisesta, vaan siitä, *miksi* me pidämme korostamisesta siitä, mistä pidämme. Ajatus ruumiin, tunteiden tai älyn uudelleensuunnittelusta on eittämättä houkutteleva. Kiusaus tällaiseen sisältää ajatuksen, että jotain puuttuu siitä, millaiseksi Jumala teki meidät. Jopa langenneessa maailmassa, jossa on ilmeistä, etteivät asiat ole aina Jumalan tarkoittamalla tavalla, on jokin vialla meidän yrityksissämme parannella tilannetta. Jumala antaa parannuskeinot, eikä kaikki se, mitä

me pystymme tekemään ole välttämättä korjaamista, riippumatta siitä, miltä se meistä tällä hetkellä näyttää.

Moraalinen virhe yrityksessämme korjata vikojamme geneettisellä korostamisella on se, että luulemme korostamisen voivan tyydyttää ne tarpeet, jotka vain Jumala voi tyydyttää hengellisesti. Ruumiillisen voiman tai taitojen lisäämisen voidaan esimerkiksi toivoa kohottavan itseluottamusta tekemällä meistä kilpailukykyisempiä niin, että voimme nousta toisten yläpuolelle. Se on kapitalistisen, kilpailuhenkisen kulttuurin geneettinen unelmamaailma, jossa halutaan olla parhaita ja päästä huipulle. Länsimaisen unelman vastaisesti eivät parhaana oleminen ja huipulle pääseminen kuitenkaan Jumalan mielestä ole kaikkein parasta. Jeesus varoitti opetuslapsiaan sanomalla, että on parempi olla lapsen kaltainen suhteessa Jumalaan kuin kiistellä siitä, kuka on suurin.

Jumalan kuva

Todellinen suuruus ei löydy siten, että yrittää olla parempi kuin muut, vaan hyväksymällä se, että olemme Jumalan kuvaksi luotuja ja Jeesuksen Kristuksen kautta lunastettuja. “Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät” (1. Moos. 1:27). Nämä sanat tarjoavat perustan vastalauseeksi geeniterapialle, jolla korostetaan tiettyjä ominaisuuksia. On tärkeä ymmärtää, mitä Jumalan kuvalla tarkoitetaan. Valitettavasti me usein aloitamme tutkimisen rinnastuksen väärästä päästä. Aloitamme itsestämme ihmisinä ja heijastamme ihmisen kuvamme Jumalaan. Ei ole väliä sillä, onko ihmisen kuvan heijastaminen joillekin fyysistä, aivan kuin Jumalalla pitäisi siten olla ruumis kuten meillä, vai onko heijastettu kuva hienos-tuneemmin meidän toivotut tai todelliset luonteenpiirteemme tai ominaisuutemme. Kummassakin tapauksessa oletuksena on, että

Jumalan kuvan tarkoitus alkaa meistä. Se ei ala.

Nykyisin jotkut määrittelevät ihmisenä olemisen joidenkin ominaispiirteiden tai niiden puuttumisen perusteella; tietoisuuden, ajattelun, itsemotivoidun toiminnan, viestintäkyvyn ja itseymmärryksen avulla. Sen mukaan ne, jotka eivät osoita näitä piirteitä ovat epäihmisiä ja siten tarpeettomia. Tällainen määrittely, joka on kaukana inhimillisyydestä, sopii hyvin abortin tai eutanasian perusteleamiseen.

Jumalan kuvaksi luotuna olemisella ei kuitenkaan ole mitään tekemistä ruumiillisten tai persoonallisten luonteenpiirteiden tai ominaisuuksien kanssa. Sen sijaan se liittyy kaikin tavoin meidän jumalasuhteeseemme. Martti Luther kirjoittaa:

Minun käsitykseni Jumalan kuvasta on tämä: Aadamilla oli se olemuksessaan (kursivointi tekijän) ja hän ei vain tuntenut Jumalaa ja uskonut, että hän on hyvä, vaan hän myös eli elämää, joka oli kokonaisuudessaan jumalallista. Tämä merkitsee, ettei hänellä ollut kuoleman pelkoa tai minkään muunkaan vaaran pelkoa, ja hän tyytyi Jumalan suosioon.³⁶

Se, että on luotu Jumalan kuvaksi merkitsee sitä, että on luotu sellaiseen suhteeseen Jumalan kanssa, jota ei ole millään muulla luodulla. Kuten Luther sanoo: "Loput eläimet on määrätty Jumalan jalanjäljiksi, mutta ihminen yksin Jumalan kuvaksi ..."³⁷

Jumalan Tarinan keskeinen aihe on Jumalan kuvan menettäminen ja palauttaminen. Jumalan kuva on täydellinen yhteys Jumalaan, jonka Jumala lahjoitti Aadamille ja Eevalle. Alussa ennen syntiinlankeemusta Adam ja Eeva elivät täydellisessä sopusoinnussa Jumalan kanssa, koska syntiä ei ollut eikä synnin kirousta, joka on kuolema. Syntiinlankeemuksessa Jumalan kuva täydellisenä elämänä ja suhteena Jumalaan menetettiin. Syntiinlankeemuksen

³⁶ Luther's Works, Vol. 1: Lectures on Genesis 1-5, toim. Jaroslav Pelikan, 1958, 62-63. St. Louis. Concordia Publishing House.

³⁷ Sama

jälkeen meitä ei Jumalan armosta ole kuitenkaan täysin erotettu yhteydestä Jumalaan. Saatamme olla Jumalan vihollisia, mutta Jumala rakastaa vihollisiaan. Evankeliumi Kristuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta on tuonut mukanaan Jumalan kuvan palauttamisen niissä, jotka uskovat Kristukseen. Tarkemmin sanottuna, Jumalan kuvaa aletaan palauttaa tässä elämässä armosta, uskon kautta Kristukseen, mutta se ei koskaan tule valmiiksi tässä elä-

mässä. Ennen taivaaseen menemistä evankeliumin apu ei täysin muuta meidän elämäämme.

Evankeliumi, geeniterapia ja Jumalan kuva

Evankeliumi lahjoittaa sen, mitä geenimuuntelu voi vain väittää lahjoittavansa ominaisuuksien korostamisen avulla. On houkuttelevaa ajatella, että jos me vain olisimme älykkäämpiä tai voimakkaampia tai taitavampia, olisimme onnellisempia. Emme odota täyttymystä jumalasuhteen vaan ihmisen kuvan korostamisen avulla. Kun ryhdymme korostamaan itseämme ihmisen perimän uudelleensuunnittelulla, joudumme kauemmas Jumalan kuvasta, uskonsuhteesta Jumalaan, joka yksin lahjoittaa sen, mitä tavoittelemme. Pitämällä yhteiskuntatieteilijöiden tavoin ruumiimme, tunteittemme ja älymme piirteitä yhdistelmänä siitä, mitä olemme ja mikä antaa meille arvon, me siirrymme yhä kauemmaksi Jumalasta tyydytyksen lähteenä. Me yritämme turhaan löytää arvoamme omasta kyvystämme korostaa ja hallita omia voimavarojamme ja päämääräämme.

Huolimatta ihmisluonnon vioista ja rajoitteista evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta tarkoittaa tätä:

Sen tähden me emme lannistu. Vaikka ulkonainen ihmisemme murtuukin, niin sisäinen ihmisemme uudistuu päivä

päivältä. Tämä hetkellinen ja vähäinen ahdinkomme tuottaa meille määrättömän suuren, ikuisen kirkkauden. Emme kiinnitä katsettamme näkyvään vaan näkymättömään, sillä näkyvä kestää vain aikansa mutta näkymätön ikuisesti (2. Kor. 4:16-18).

Kristityn vastaus siihen, että olemme tietoisia ihmisen rajoitetuista kyvyistä, ei ole halveksia ihmisen perimää ja suunnitella sitä uudeksi, vaan tehdä selväksi, että me olemme Jumalan luomia. Enemminkin, kun Kristus on vanhurskauttanut meidät, Jumalan kuva on palautettu. Me olemme uusi luomus, uudelleen luotu hänen kuvakseen. Perimme armon lahjat uskon kautta. Perinnöllisyystieteilijät saattavat pyrkiä täydellistämään ihmisen mahdollisuudet geneettisellä muokkaamisella, mutta todellinen täydellistyminen löytyy, kun Jumala uudelleen suunnittelee suhteemme häneen Kristuksen kautta. Meidän tarkoituksemme, ilomme ja rauhamme löytyvät hyvästä yhteydestä Jumalaan. Siksi Paavali saattoi kirjoittaa:

Me olemme kaikin tavoin ahtaalla mutta emme umpikujassa, neuvottomia mutta emme toivottomia, vainottuja mutta emme hylättyjä, maahan lyötyjä mutta emme tuhottuja. Me kannamme aina ruumiissamme Jeesuksen kuolemaa, jotta myös Jeesuksen elämä tulisi näkyviin kuolevaisessa ruumiissamme (2. Kor. 4:8-10)

Se, mitä Jumala on tehnyt Kristuksessa ja julistanut evankeliumina, on meidän etiikkamme. Se auttaa meitä vastustamaan kiusausta määritellä oma arvomme ja päämäärämme meidän ominaisuuksiemme geneettisen korostamisen avulla. Evankeliumi muuttaa meitä paljon enemmän kuin vain geneettisesti ylivertaisiksi ihmisiksi. Se muuttaa meidät Jumalan kuviksi.

Ihmisalkioiden tutkiminen

Ihmisalkioiden tai sikiöiden käyttäminen tutkimuksiin kuvaa geenimuuntelun taustalla pitkälti olevaa väärää asennoitumista. Käsitys siitä, mitä voidaan tehdä ja mikä on tarpeen tehdä näyttää vaihtuvan päivittäin. Monien tiedemiesten johtavana ajatuksena näyttää olevan, että se pitää tehdä, mikä tieteessä voidaan tehdä.

Joitakin vuosia sitten tiedemiehet lupasivat sikiökudoksen parantavan sellaisia sairauksia kuin Parkinsonin tauti tai diabetes. Aika on osoittanut näiden oletusten olleen väärä. Asenne, joka taistelee asian todistamisen puolesta, on kuitenkin säilynyt näihin päiviin saakka. Eräs alkioiden tutkimuskäyttöä kannattava eetikko paljasti virheellisen ajattelunsa esittämällä kysymyksen: “Ovatko ihmisalkiot niin erityisiä, ettei edes elämän säilyttävä lääketieteellinen hyöty kumoa (alkioiden käytön) moraalisia kustannuksia?” Moraali voidaan siis uhrata. Tämä kuvaa tieteen etiikan jatkuvaa hyötyä tavoittelevaa luonnetta. Kuten C. S. Lewis usein totesi, tämä yleensä tarkoittaa joidenkin kuolemaa toisten hyväksi. Bill Clintonin alaisuudessa toimiva presidentin kansallinen bioetiikan neuvottelukunta kumosi toukokuussa 1999 aikaisemman alkiotutkimusta koskeneen kieltonsa sanoen: “Tämä tutkimus liittyy jaloön tarkoitukseen, ja jokainen tahra, joka saattaa aiheutua kantasolujen käyttämisestä, vähenee verrattaessa sitä siihen mahdolliseen hyvään, jonka tutkimus voi tuottaa”. Väitetään, että lopputulos oikeuttaa aina keinot niin kauan kuin keinot palvelevat meidän päämääriämme.

Politiikalla näyttää aina olevan osansa perinnöllisyystieteessä. Erityiset intressiryhmät, usein lääketieteelliset yhtiöt tai aloittelevat geneettiset yhdistykset, joilla on patentti hyppysissään, ovat mukana lisäämässä omia voittojaan, eivät yhteiskunnan hyvinvointia. Tammikuussa 1999 Yhdysvaltain kansallisen terveystieteiden johtaja esitteli muotoseikkoja, jotka osoittavat, mitä lakeja voidaan käyttää rajoittamaan moraalisesti geneettistä tutkimusta. Hän sanoi, että oikeustieteellinen kanta alkiotutkimukseen on, että

organismi on ihminen vain, jos se on kehittynyt elävänä syntyväksi ihmiseksi. Tämä on tietenkin yhdenmukaista sen edeltävän oikeudellisen päätöksen kanssa, joka kiisti kohdussa olevilta lapsilta ihmisyyden, jos äiti päättää abortoida lapsen mistä tahansa syystä. Eetikoilla, joiden käsitykset eivät ole Jumalan Tarinan muovaamia, on taipumus muotoilla etiikkansa ajan päähänpistojen, toiveiden tai suuntausten mukaiseksi.

Tämän kirjoittamiseen mennessä ei ole tullut selväksi, mitä tapoja tai keinoja löydetään “ylijäävien” alkioiden käyttämiseen tai uusien alkioiden luomiseen “hyödykkeiksi”, joilla tehdään kokeita. Yhdysvalloissa ei ole mitään lakia, joka estäisi ketään toimimasta tällä tavoin, ja meidän pirstoutuneessa yhteiskunnassamme näyttää hyvin epätodennäköiseltä, että mitään tällaista lakia voitaisiinkaan säätää. Tähän saakka lait ovat rajoittaneet vain rahoittamista, jotta yhteiskunnalla olisi aikaa arvioida tällaisten hankkeiden moraalisuutta.

Ehdotetut rajoitukset liittyvät pikemminkin aina “tämän ajan riskeihin”, eivätkä itse asian moraalisuuteen. Kristityt tarkastelevat sen sijaan tällaisia kysymyksiä aina siinä valossa, että kaikki elämä tulee Jumalalta. Kaikki elämä on Jumalan luomaa, on se kehitykseltään sitten muutaman tunnin ikäistä hedelmöityksestä tai useita vuosia vanhaa. Kaikki inhimillinen elämä joko kantaa mahdollisuutta täyteen elämään maailmassa Jumalan tarkoittamalla tavalla tai on tuon mahdollisuuden toteutuma vanhuudessa. Jumalan Tarinan mukaan näiden kahden arvolla ei ole eroa. Synti voi lopettaa elämän lyhyeen perinnöllisyystieteilijöiden ylimielisyyden ja abortin tekijöiden tai langenneen luomakunnan kulkutautien tai onnettomuuksien vuoksi. Ihmiset ovat tilivelvollisia sen tuhoamisesta, minkä Jumala on tehnyt ja mitä hän pitää arvossa ikuisuuteen saakka. Niiden, jotka peukaloivat Jumalan luomakuntaa, pitäisi ajatella kahdesti, sillä “on kauheaa joutua elävän Jumalan käsiin” (Hepr. 10:31).

Kloonaus

Vuonna 1996 esiteltiin maailmalle ensimmäinen onnistunut kloonaus, Dolly-lammas. Kolme vuotta myöhemmin luotiin koirasklooni, Fibro-hiiri. Dolly luotiin alkiosta, joka oli muodostettu sen utareesta otetusta solusta, joka oli istutettu sen omissa munasarjoissa syntyneeseen munasoluun, jonka DNA oli poistettu. Fibro muodostettiin yhdistämällä sen hännästä otettu solu "sijaisemon" munasoluun, jonka DNA oli poistettu. Sijaisemo kantoi sitten Fibroa syntymään saakka. 1900-luvun loppuun mennessä todistettavasti kloonattujen eläinten (ihmisiä ei ole kloonattu) lukumäärä on maailmassa puolenkymmentä. Ei ole lainkaan yllättävää, että kloonaamisen mahdollisuus on aiheuttanut suuren yleisön joukossa yleensä kielteisiä reaktioita, kaupallisissa piireissä myönteisiä reaktioita ja epäilyksiin sekoittunutta uteliaisuutta osassa tiedeyhteisöä.

Tieteellisesti lumoavin seikka kloonaamisessa ei niinkään ole mahdollisuus lisääntyä sukupuolettomasti, vaan mahdollisuus jatkaa elämää loputtomasti kloonaamalla ruumiinjäseniä, jotka yleensä kuluvat ikääntymisen myötä. Dollyn DNA:lla tehdyt tutkimukset osoittavat kuitenkin, että se on geneettisesti vanhempi kuin ikävuosien perusteella. Näyttää siltä, että DNA vanhenee. Omista soluista tehty klooni alkaa elämänsä samanikäisenä kuin sen "emosolu". Vaikka tämä näyttää ennakoivan klooneille lyhyempää elämää, on suuri kiinnostus koettaa muokata uudelleen solun telomeeriksi kutsuttua sisältöä, joka aiheuttaa vanhenemisen. Telomeeri on solun päässä oleva sisältö, joka jakaantuessaan kuluttaa solua sen vanhetessa. Oletus on, että mikäli telomeeriä voidaan hallita, kloonit, olivatpa eläimen tai ihmisen, voivat elää ikuisesti. Ihmisen unelma kuolemattomuudesta jatkuu.

Ihmisten kloonaamisesta voisi puhua paljonkin, mutta ihmisten kloonaaminen on tarpeetonta, sekoittavaa ja mieletöntä. Ihmisten kloonaamisesta voisi puhua paljonkin, mutta ihmisten kloonaaminen on tarpeetonta, sekoittavaa ja mieletöntä. Älä ajattele edellisten lauseiden olevan painovirhe. Olen kloonannut ensimmäisen lauseen ilmaistakseni asian ytimen. Lauseen toistaminen ei lisää mitään merkityksellistä vaan kuvaa ainoastaan omaa järjettömyytään. Tosiasiassa lauseen toistaminen on tarpeetonta, sekoittavaa ja mieletöntä, muuten kuin vahvistamaan asian. Samalla tavoin ihmisen kloonaaminen on tarpeetonta, koska se ei lisää mitään sellaista meidän elämäämme, jota Jumala ei olisi jo tehnyt suhteessa Häneen ja toisiimme. Ihmisten kloonaaminen on sekoittavaa, koska se vääristää sen totuuden, että ihmisellä on tarve tulla luoduksi Jumalan kuvaksi mieluummin kuin säilyttää meille annettu ihmisen kuva. Ihmisten kloonaaminen on mieletöntä, koska ainoa perimmäinen mieli tulee Jumalalta, joka mielekkäästi luo kaiken uudeksi.

Kloonauksen asenteita ja päämääriä on syytä tutkia Pyhien kirjoitusten, Jumalan sanan valossa, erillään jännittävistä mahdollisuuksista, joita avautuu ihmisen uteliaalle, tieteelliselle mielelle. Ihmisten kloonaamiseen kuuluu kaikkein vapaamielisimpien tieteellisten ennusteiden mukaan ainakin kymmenen vuotta. Kristityt voivat kyllä viivyttellä sitä, että koettavat vakavasti määritellä kloonauksen vaikutuksia Jumalan sanan pohjalta. Tämänhetkisten tieteellisten pyrkimysten epäonnistumiset eivät kuitenkaan saisi lohduttaa kristittyjä ja viivyttää meidän reaktioitamme, niin kuin alkiotutkimuksen suhteen on tapahtunut.

Kristittyjen tulee reagoida taustalla olevaan ylimielisyyteen, joka ottaa tehtäväkseen suunnitella maailmankaikkeuden uudelleen solulta. Meidän on varoitettava myös kuolemattomuuden etsimistä erillään siitä “päälle puettavasta kuolemattomuudesta”, joka luetaan meille Jumalan armolahjana uskosta Jeesukseen Kristukseen. Ristiä ei voi koskaan vaihtaa geenitutkimukseen. On väärin vahin-

goittaa raamatullisia totuuksia, niin hyviä kuin monet ihmisen elinten ja ruumiin osien kloonauksen tulokset saattavatkin olla. Näihin totuuksiin kuuluu se, että meidät on luotu Jumalan kuviksi, että jaamme elämämme vaimoina ja miehinä yhden lihan liitossa, että saamme lapset Jumalan lahjoina ja se, että sekä ruumis että sielu ovat loukkaamattomia. Mitään “hyvää”, mikä loukkaa näitä ei voi perustella “ihmiskunnan parantamisella”.

On liian aikaista tietää, mitä perinnöllisyystieteen aikakausi tuo meille tullessaan. Kristittyjen on syytä epäröidä, kieltäytyä antamasta hyväksyntäänsä ja ajatella kriittisesti, kun tiedotusvälineet kertovat uusimmista läpimurroista, ja kun läpimurron “hyvät” seuraukset näyttävät painavan vaa’assa enemmän kuin ne asiat, jotka olemme valmiita uhraamaan saavuttaaksemme ne. Viime kädessä ainoa perustelu suurelle osalle siitä, mitä tehdään, on hyödyn tavoittelu. Kristittyjen tulisi aina muistaa, että se, että meillä on kyky tehdä jotain, ei merkitse, että meidän pitäisi tehdä sitä. Totuus pysyy kauemmin kuin seuraava Baabelin torni, jonka ihmiskunta luo.

Loppusanat

Tämä kirja ei eittämättä saata vakuuttaa ei-kristittyjä, eikä sen tähden myöskään joitakin kristittyjä. Kristittyjen pitäisi Jumalan Tarinasta elävänä kansana kuitenkin etsiä eettistä ohjausta sen merkityksestä, mitä Jumala on tehnyt Kristuksessa, eikä vain sopeutua ympäröivään maailmaan. Maailman ei pitäisi määritellä kristittyjen etiikkaa eikä liioin vaikuttaa siihen.

Kirkossa meidän ei tarvitse jäädä lakiin perustuvaan etiikkaan, vaikka lailla on siinä oma paikkansa. Syntinen ihmisluonto tarvitsee lakia osoittamaan meille Jumalan tahdon ja meidän epäonnistumisemme elää sen mukaan. Jos me kristityt tutkimme

evankeliumin merkitystä etiikalle, ei sellaisena mitä me teemme Jumalalle, vaan sellaisena mitä Jumala tekee meille, silloin on toivoa elää eettisesti ja moraalisesti meissä olevan Pyhän Hengen voimasta. Evankeliumi muuttaa meidän elämämme. Kun se tekee niin, silloin kristillinen vaikutus bioetiikkaan ei rajoitu vain yrityksiin löytää yhteinen perusta yksimielisyydelle ei-kristittyjen kanssa soveltamalla lakia. Pikemminkin me todistamme Jumalan työstä pyhän kansan pyhässä elämässä.

LIITE

LÄÄKETIETEEN ETIIKAN POLKU

Lääketieteen etiikan polku länsimaisessa sivilisaatiossa alkaa antiikin Kreikasta noin 400 vuotta ennen Kristusta. Kreikkalaisia edeltävillä varhaisilla heprealaisilla oli yksi yhteinen seikka antiikin maailman kanssa. Molemmat huomasivat ruumiin ja hengen yhteyden eivätkä vetäneet rajaviivaa lääketieteen harjoittamisen ja uskonnon harjoittamisen välille. Hippokrateella ja Mooseksella oli klassinen näkemys maailmasta kokonaisuutena. Tämä maailmankuva jatkui siihen historian vaiheeseen saakka, joka tunnetaan valistuksen aikana ja joka yleensä ajoitetaan 1700-luvulle. Tuona aikana alkoi länsimaisessa ajattelussa ero tieteen ja uskon välillä. Lääketiede ja uskonto alkoivat erkaantua toisistaan.

Vasta 1900-luvulla, eritoten 1970-luvulla, alkoi “moderni lääketiede” väistyä “jälkimodernin lääketieteen” tieltä. Valistuksen aikana alkanutta modernia lääketiedettä luonnehtivat auktoriteetti, objektiivisuus ja lääketieteen harjoittajan velvollisuudet. Jälkimoderni

lääketiede kapinoi näitä vastaan ja suosi sen sijaan autonomisuutta, subjektiivisuutta ja moraalin suhteellisuutta (relativismia). Teknologian vastainen asenne kehittyi reaktiona sellaisiin asioihin kuin elämää ylläpitävät koneet, letkuruokinta ja radikaali kirurgia. Jälkimodernin lääketieteen tuloksia ovat olleet Hippokrateen valan torjuminen, abortin edistäminen, lastenmurhat, lääkärin avustamat itsemurhat ja eutanasia.

Vuosituhanne vaihteessa näyttää kuitenkin olevan toive palata lääketieteen ja uskonnon yhdistämiseen. Jopa psykiatria, joka oli aiemmin vihamielinen uskonnolle, on alkanut kiinnostua uskonnosta ja tarjoaa psykiatreille koulutusta siitä, miten pidetään kursseja meditaatiosta, ihmeistä ja tietoisuudesta. Kiinnostus hengellisyyteen on pitkälti pakanallista ja mystistä, ja se on pohjimmiltaan itsen uskontoa. Tämän sukupolven avoimuus lääketieteen ja uskonnon yhdistämiselle tarjoaa kristityille mahdollisuuden puhua raamatullisesti yhteydestä ja osoittaa elämän ykseyttä Kristuksessa. Lääketieteen ja uskonnon yhdistäminen tarjoaa mahdollisuuden palauttaa potilaiden hoitamiseen objektiivinen tarkoitus. Se on ovi Hippokrateen valan palauttamiseen ja juutalais-kristilliseen käytäntöön: “Hoida, vaikkei parane, mutta älä tapa”.

Klassiset ajat

Antiikin ajoista valistukseen

Klassisena aikana voidaan pitää ajanjaksoa antiikin Kreikasta noin 500 eKr. aina 1700-luvun alkuun valistuksen aikaan saakka. Klassista aikakautta luonnehtii kokonaisvaltainen maailmankuva eri muodoissaan, jotka poikkeavat merkittävästi siitä, mikä tunnetaan modernina tai jälkimodernina aikana. Sana ‘klassinen’ ei näin ollen viittaa ainoastaan ajanjaksoon, vaan myös maailmankuvaan

ja perintöön, joka elää edelleen keskellämme.

Yksi klassisen maailmankuvan peruspiirteistä on usko yliluonnolliseen. Tämä yliluonnollinen maailmankuva mahdollisti kaikenkattavamman kuvan todellisuudesta kuin myöhempi moderni maailmankuva, jossa vain aineellisen maailman uskottiin muodostavan todellisuuden. Vaikka klassinen maailmankuva sisälsi koko joukon yliluonnollisia uskomuksia, juutalais-kristillinen traditio on ollut se vallitseva usko, joka on muovannut läntisen sivilisaation. Kristityt pitivät tällaista maailmankuvaa edelleen totena ja oikeana laajemman todellisuuden kuvauksena.

Juutalaiset ja kristityt eivät kuitenkaan hylänneet kokonaan muita maailmankuvia. Juutalaisten ja kristittyjen klassisella maailmankuvalla oli joitakin yhteisiä piirteitä kreikkalaisten ja roomalaisten pakanallisen maailman kanssa. Sekä pakanoilla että kristityillä oli esimerkiksi usko totuuden olemassaoloon. Uskossa totuuden sisältöön ja sen saavutettavuuteen oli suuria eroja, mutta antiikin ihmiset eivät joutuneet kohtaamaan jälkimodernia kysymystä, joka väittää, ettei mitään totuutta ole olemassakaan. Antiikin klassinen, pakanallinen maailmankuva oli kristittyjen lailla vakuuttunut siitä, että totuus on absoluuttista. Se on hyvä vakaumus, jonka varaan etiikkaa voi rakentaa missä kulttuurissa tahansa.

Klassinen etiikka

Etiikka oli antiikin Kreikasta moderniin aikaan saakka enemmän yhteisöllinen kuin yksilöllinen yritys, koska oli yhteinen usko absoluutteihin, kuten “hyvyyteen, totuuteen ja kauneuteen”. Etiikka perustui siihen, että oli yhteisesti sitouduttu määrättyyn käyttäytymiseen, jota yhteisössä odotettiin. Antiikin Kreikan kaupunkivaltion *yhteisö* tarjosi tulkinnan sille, mitä on yhteinen hyvä kaikkien parhaaksi. Kun Kreikan ja Rooman sivilisaatiot romahtivat, nämä

periaatteet jatkoivat juutalais-kristillisen maailmankuvan kannattelemina, koska monien moraalisten periaatteiden huomattiin olevan yhteneviä kristittyjen uskon kanssa. Kristinuskon moraalisten periaatteiden hyväksyminen alkoi kuitenkin vähentyä valistuksen aikana. Nämä moraaliset periaatteet ovat melkein menettäneet muokkaavan vaikutuksensa näinä relativistisina, foundationalismin vastaisina jälkimoderneina aikoina.

Klassinen etiikka voidaan ymmärtää tiettyjen sen ainutlaatuisuutta luonnehtivien olettamusten avulla. Seuraavat toteamukset kuvaavat klassisen vaiheen etiikkaa:

1. Etiikka koskee moraalista kehitystä. Etiikka on henkilön moraalisen luonteen pohdintaa. Etiikka ei käsittele vain sitä, mitä henkilö tekee, vaan sitä, millainen henkilö hän on. Sen mukaan moraalinen luonne muotoutuu harjoittamalla hyveitä. Etiikka on tieteenhaara, joka koskee hyveitä, jotka tulee oppia ja siirtää seuraavalle sukupolvelle.

2. Etiikka perustuu tuonpuoleisiin absoluutteihin. Etiikka moraalisen luonteen rakentajana perustuu uskoon absoluuteista. Tällaiset absoluutit ovat olemassa henkilön ulkopuolella, mutta hänen tulee omaksua ne tullakseen henkilöksi, jolla on luonnetta.

3. Etiikka on "hyvyyden, totuuden ja kauneuden" tunnistamista. Etiikka yrittää tunnistaa ja löytää nämä ominaisuudet. Etiikka ei luo niitä subjektiivisesti. Etiikan sisältönä on näiden asioiden etsiminen.

Moraalisen kehityksen, tuonpuoleiset absoluutit sekä hyvyyden, totuuden ja kauneuden tunnistamisen määrittelee yhteisö, jonka jäsenenä henkilö on. Yhteisön elämä, jota yhdistää yhteinen usko, määrittelee yksilön moraalisen kehityksen.

Moderni aika

Varhainen moderni aika: rationalismi

Modernissa ajanjaksossa oli varhainen (1700-luku) ja myöhempi (1800-luku) vaihe. Varhaista vaihetta, jota kutsuttiin myös valistuksen ajaksi, luonnehti rationalismi (luottamus yksin järkeen todellisuuden selittäjänä). Sana ‘valistus’ pitää sisällään ajatuksen, että valaistunut henkilö on heittänyt pois uskon yliluonnolliseen ja luottaa järkeen mieluummin kuin jumalalliseen ilmoitukseen maailman kuvaamisessa. Uskoa pidettiin “taikauskona” ja siksi usko yliluonnolliseen hylättiin. Tämä ateistisen rationalismin perintö on yhä keskuudessamme joissakin tieteen nurkissa.

Valistuksen aikana kristillinen usko vaihdettiin deismin rationalistiseen uskontoon. Deismiin sisältyi järkiperäinen, yliluonnollisen vastainen näkemys Jumalasta maailman luoja, joka ei kuitenkaan enää osallistunut sen päivittäisiin toimiin. Deismi oli yhtenevä sen maailmankuvan kanssa, jonka mukaan fyysisen todellisuuden uskottiin olevan kaikki, mitä voitiin tietää. Järki ja tiede sivuuttivat uskon.

Myöhäinen moderni aika: romantiikka

C. S. Lewis kirjoitti: “Sitten tuli romantiikka ja ‘itkuinen komedia’ ja ‘paluu luontoon’ ja tunteen ylentäminen, ja niiden kintereillä kaikki se tunteissa kieriskeleminen, jota on kestänyt siitä saakka, vaikka sitä on usein arvosteltu”.³⁸

³⁸ The Business of Heaven, Daily Reading from C. S. Lewis, 1984, 157.

Modernismin myöhäistä kautta luonnehtii romantiikka. Se oli reaktio rationalismin kylmään tunteettomuuteen. Se tarjosi pehmeämmän, subjektiivisemmän näkemyksen maailmasta. Kun rationalismi luotti yksin järkeen, romantiikka vetosi tunteisiin ja henkilökohtaisiin tuntemuksiin. Moderni romantiikka, kuten varhainen rationalismi, torjui myös kristillisen uskon, mutta eri syistä. Romantiikka torjui kristillisen uskon rajoitettuun Raamatun jumalalliseen ilmoitukseen, niin kuin kristityt väittivät, ja suosivat ajatusta, että Jumala ilmoitetaan luonnossa ja luontona. Romantiikan edustaja tuli tuntemaan Jumalan tutustumalla itseensä, sillä me kaikki olemme osa luontoa. Kun rationalismi torjui Jumalan sanan tuonpuoleisen ilmoituksen, romantiikka puolestaan samasti hengellisen todellisuuden luonnon ja ihmisen tämänpuoleisuuteen.

Tätä myöhempää modernismia luonnehtii jatkuva usko tieteeseen, yksilön itseriittoisuus, ja se, mikä Amerikassa tunnettiin transsendentalismin nimellä. Transsendentalismin kannattajat ajattelivat, että ratkaisu ihmisen ongelmiin on ihmisen hengen vapaassa kehityksessä. Transsendentalismi, kuten deismi, torjui kristillisen uskon, joka oli väittänyt auktoriteetin totuuden paljastamiseen olevan itsen ulkopuolella.

Uusi moraali

Uusi moraali syntyi modernismin pohjalta. Koska modernismi ei sallinut enää tuonpuoleisia absoluutteja, moraali oli määriteltävä uudelleen yksin järjen, ei jumalalliseen ilmoitukseen kohdistuvan uskon perusteella. Soveltaessaan järkeä rationalismi salli moraalille vain yhden perustan, utilitarismin mittapuun. Utilitarismi on uskoa siihen, että hyvän ja pahan mittana ovat yksilön ponnistelujen ja päätösten seuraukset. Viime kädessä sitä, mikä toimii minulle, pidetään hyvänä, ja se, mikä ei toteuta tavoitteitani, ei täytä (hyvän) mittoja. Nousevan materialistisen tieteen muovaama moraa-

li vaati todisteita totuuden ja epätoden vahvistamiseen. Totuuden etsiminen menetti filosofisen ja teologisen perustansa ja ryhtyi askaroimaan “faktojen” kanssa. Itse asiassa lupaus “paremmasta maailmasta tieteen avulla” aiheutti monien kohdalla luopumisen tarpeesta uskoa Jumalaan. Valistuksen deismi vaihtui romantiikan panteismiin (luonnon palvominen jumalana). Lopulta ateismi (epä-usko Jumalaa kohtaan) syntyi modernina aikana.

Myöhempi modernismi synnytti yhteiskuntatieteet. Ihmisen perustarpeet yhteyteen ja identiteettiin, jotka ennen määritteli kristillinen usko, määriteltiin nyt sosiaalisen suunnittelun ja psykologian avulla. Sosiaalinen suunnittelu pyrki kohtaamisten avulla tyydyttämään ihmiskunnan perustarpeen yhteyteen. Psykologia yritti auttaa ihmisiä elämään itsensä kanssa heidän uudelleen löydettyssä vapautessaan. Toisin kuin klassisessa maailmankuvassa, jossa uskottiin, että yhteys ja identiteetti löytyisivät uskonyhteisössä, modernismissa uskottiin, että tarve yhteyteen ja identiteettiin voidaan tyydyttää siten, että yksilö löytää itsensä.

Jälkimodernit ajat

1960-luvulta nykypäiviin

Modernismi kehittyi asteittain jälkimodernismiksi, koska rationalismin ja tieteen lupaukset eivät onnistuneet lievittämään ongelmia, vaan itse asiassa loivat uusia. Jälkimodernismi torjui järjen vallan. Nykyisin, jälkimodernina aikana ihmiset eivät enää etsi etiikalle objektiivista ja rationaalista perustaa vaan etsivät sen sijaan henkilökohtaista, subjektiivista tarkoitusta omalle moraalilleen. Samalla kun jälkimodernismi hylkää tuonpuoleisen absoluutin, se hylkää myös sellaisen materialismin, joka sulkee pois mahdollisuuden yliluonnollisen olemassaoloon. Hengellisyys määritellään kunkin

ihmisen henkilökohtaiseksi, subjektiiviseksi tarkoituksen etsinnäksi omassa itsessään. Tämä etsintä perustuu omiin tunteisiin ja kokemuksiin ympäröivästä maailmasta. Jälkimodernismi torjuu modernismin rationalistisen ateismin ja tarjoaa sen tilalle hengellisyyttä, joka tekee uskontoa mistä tahansa ja kaikesta siitä, minkä yksilö subjektiivisesti uskoo olevan totta.

Jälkimodernien aikojen hallitseva filosofia on eksistentialismi. Vaikka Kierkegaard, eksistentialismin isä, korosti henkilökohtaisen valinnan olevan vain tapa uskon todistamiseen, hänen korostuksensa rappeutui jälkimodernismissa valitsemiseksi valitsemisen vuoksi. 1900-luvun puolivälissä ”valinnan” käsite sisälsi ajatuksen valinnasta torjua traditio ja ylipäättään auktoriteetit.

Nykyinen eksistentialismi

Eksistentialistisen filosofian tärkein piirre on usko itseen enemmän kuin abstrakteihin, yleisiin ihanteisiin. Eräs menetelmä eksistentialismin edistämiseen on *arvojen selventäminen*, joka kannustaa yksilöä muodostamaan omat mielipiteensä totuudesta mieluummin kuin hyväksymään sen, mitä muut ovat jättäneet jälkeensä hänelle. Kierkegaard sanoi, että totuus on meille todellista vain kun siitä tulee henkilökohtaista, mutta henkilökohtaisesti hän uskoi totuuteen sellaisena kuin se ilmoitetaan Jumalan sanassa, Raamatussa.

Eksistentialismi kapinoi vakiintuneita ajatuksia ja abstraktien aatteiden varaan rakennettuja instituutioita vastaan. Nykyisin eksistentialismi vastustaa juutalais-kristillistä traditiota, joka synnytti nuo ajatukset ja instituutiot. Eksistentialismi filosofiana vastustaa kristillistä dogmaa (opetuksia), mutta eksistentialismin vaikutus muovaa myös kristillisen kirkon sisällä olevia. Esimerkiksi pyrkimys henkilökohtaiseen vakaumukseen, joka on aina kuulunut kristilliseen uskoon, on nyt eksistentialistisessa ympäristössä tullut

määräävämmäksi kuin itse Raamattu. Eksistentialismi uskoo, että totuus (joka on subjektiivinen enemmän kuin objektiivinen) on mitä tahansa, mitä pidän totena. Eksistentialistien mukaan kukin henkilö löytää totuuden itselleen omista elämäkokemuksistaan. Eettiset keskustelut koskevat tästä johtuen erilaisia *mielipiteitä* eivätkä niinkään klassisia totuuksia, jotka on paljastettu vuosisatojen saatossa.

Pragmatismi, mikä on toinen nimi utilitarismille, on perusta elämäkokemusten tulkitsemiselle. Esimerkiksi sairaaloiden eettisissä neuvostoissa ei etsitä yleisiä totuuksia vaan *pragmaattisia, käytännöllisiä ratkaisuja*. Terveystieteiden etiikkaa ei nykyisin kiinnosta moraali tai tekemiemme valintojen merkitys, vaan se keskittyy vain käytännölliseen ongelmanratkaisuun kunkin itsenäisen henkilön kohdalla, jolloin kunkin miehen ja naisen täytyy löytää se, mikä on oikeaa hänelle. Tämä on vastoin sitä kristillistä ymmärrystä, että totuus on Jumalan antama ja uskon todistama. Ihmisen tahdosta tulee Jumalan tahdon sijaan auktoriteetti eettisten ratkaisujen tekemisessä.

Näinä jälkimoderneina aikoina me olemme menettäneet elämän syvemmän tarkoituksen ja tunnemme turhautumista, joka käy selvästi ilmi kiinnostuksessamme valtaa kohtaan. Valta muuttuu usein väkivallaksi, niin kuin silloin, kun ehdotetaan aborttia, lapsenmurhaa tai eutanasiaa. Modernismi yritti tuoda elämään järjestystä ja rakenteita rationaalisesti ja tieteellisesti. Jälkimodernismi kannustaa päinvastaiseen. Se kannustaa *kaaokseen*, mikä on rajoittamattoman valinnanvapauden seuraus. Jälkimodernismi ei rakenna. Se purkaa, riisuu ja repii maahan. Kaikki yritykset ehdottomien vastusten antamiseen järjellisin tai hengellisin keinoin hylätään.

Jälkimodernia aikaa voisi kuvata siirtymiseksi modernismin ateisista jälkimodernismin nihilismiin. Nihilismi on vakaumus, jonka

mukaan millään ei ole mitään väliä. Meidän on luotava oma virtuaalinen todellisuutemme (lumetodellisuus). Nihilismi ei tunne moraalisia tai eettisiä rajoja. Kristityillä on jälkimoderneina aikoina tilaisuus antaa aitoa kristillistä opetusta, joka auttaa ihmisiä löytämään totuuden. Elämässä on salaisuus, jonka voi täysin tuntea vain hengellisesti, kun Jumala sen paljastaa. Se, mistä olemme puhuneet klassisena osoittautuu olevan osittain myös ikuista ja hyvää kaikkina aikoina. Se on erityisen merkityksellistä jälkimoderneina aikoina, jotka ovat menettäneet elämän koko kiinteän perustan.

Tilanne-etiikka

“Vain yksi asia on todella hyvää, nimittäin rakkaus. Ei mikään muu”³⁹

Joseph Fletcher kirjoitti myös vuonna 1966: “Tilanne-etiikka kulkee osittain yhdessä luonnollisen lain kanssa hyväksymällä järjen moraalisen arvioinnin välineeksi samalla, kun se hylkää käsityksen, että hyvä on “annettu” asioiden luonnossa, objektiivisesti. Se (tilanne-etiikka) kulkee osittain yhdessä raamatullisen lain kanssa hyväksymällä ilmoituksen sääntöjen lähteeksi, mutta samalla se hylkää kaikki “ilmoitetut” säännöt tai lait lukuun ottamatta käsikäyäkää rakastaa Jumalaa lähimmäisissään. Tilanne-etiikan kannattaja noudattaa moraalilakia tai toimii sitä vastaan rakkauden tarpeiden mukaan”⁴⁰.

Rakkaus tekee oikeaksi

Edesmenneen teologin, Joseph Fletcherin, kuvaama tilanne-etiikka

³⁹ Joseph Fletcher, *Situation Ethics*. Philadelphia 1966, 57. Westminster Press.

⁴⁰ sama s. 26

ka koettaa välttää kaksi ääripäätä. Se yrittää yhtäältä välttää etiikkaa, joka perustuu ehdottomiin sääntöihin, joita ei voi taivuttaa, ja toisaalta välttää etiikkaa, joka hylkää ylipäätään kaikki säännöt. Fletcher inttaa, että on yksi sääntö, ja vain yksi pätevä sääntö, nimittäin rakkauden sääntö. Hän väittää löytäneensä tämän rakkauden säännön Uudesta testamentista, mutta uskoo tämän rakkauden olevan suhteellista enemmän kuin ehdotonta. Kun kohdataan ongelma, jota ei voi ratkaista vahingoittamatta moraalista periaatetta, tuo moraalinen periaate voidaan siirtää syrjään rakkauden nimissä, sillä rakkaus määrittelee sen, mikä on moraalista. Fletcherin rakkauden säännöstä tulee siten peruste kaikkien muiden sääntöjen ja kieltojen kumoamiselle. Jos esimerkiksi sääntönä on, ettei henkilön tule valehdella, “tilanne-etiikan kannattajalle valehtelemisen tekee oikeaksi sen rakastava tarkoitus. On väärin, pahaa valehdella rakkaudettomasti. Jos valehdellaan rakkaudesta, se on hyvää, oikein”⁴¹ Fletcherin näkemys on vasta kohta kristilliselle opetukselle, niin kuin Gilbert Meilaender sen ilmaisee: “Meidän ei tarvitse tehdä kaikkea sitä hyvää, mitä voimme, vaan ainoastaan se hyvä, jonka voimme tehdä moraalisesti”.

Pienempi kahdesta pahasta

Luther tajusi, että ihmiset joutuvat todellisissa elämäntilanteissa usein valitsemaan kahden pahan väliltä. Hän kehotti kristittyjä valitsemaan sen, minkä Raamatun valaisemassa omassatunnossaan uskoo olevan pienempi paha ja “tekemään rohkeasti syntiä”, uskoen vielä rohkeammin Jumalan armoon, joka antaa syntimme anteeksi. Luther ei tällä tarkoittanut, ettei sillä ole väliä, teemmekö syntiä vai emme, vaan hän koetti tähdentää sitä, että tässä langenneessa maailmassa synti tahraa kaikkia valintoja. Meidän on ajoittain valittava niistä pienin paha, kaduttava aidosti ja luotettava

⁴¹ sama s. 65

Kristukseen.

Fletcher uskoo, ettei ole mitään tarvetta katumukseen tai anteeksi-antamukseen, sillä rakkaudenteot tekevät pahan hyväksi. Fletcherin ajattelussa ei ole syntisen ihmisluonnon käsitettä, joka vaikuttaa meidän motiiveihimme ja toimintaamme. Historiallisesti ajatellen Fletcherin näkemyksen ilmeinen heikkous on siinä, että ihmiset ovat rakkauden nimissä tehneet kauheita julmuuksia. Rakkaudesta isä ampuu ja tappaa koko perheensä, sillä hän ei halua heidän joutuvan kohtaamaan sellaista maailmaa, jossa hän elää. Äiti surmaa vauvansa, koska oikeus on ottamassa häneltä lapsen pois. Kuten

Gilbert Meilaender sanoo, rajansa on sillä, mitä Jumala sallii meidän tekvän rakkauden nimissä.

Vaikka Fletcherin tilanne-etiikka väittää tekevänsä “rakkaudesta” ratkaisevan tekijän, todellinen vaikuttava periaate on utilitarismi. Rakkaus palvelee Fletcherin mukaan aina jotakin tarkoitusta! Rakkaus on aina keino päämäärän saavuttamiseksi. Rakkauden päämääränä on ongelman purkaminen.

Tilanne-etiikassa pulmat ratkaistaan tapaus tapaukselta. Koska ei ole ehdottomia periaatteita, joita noudatettaisiin, jokainen tapaus on irrallaan kaikista muista tapauksista. Ei ole mitään ennalta omaksettuja käsityksiä oikeasta ja väärästä. Tätä tapaus tapaukselta -menetelmää kutsutaan etiikassa myös kasuistiikaksi. Kasuistiikassa tapauksia ei ratkaista moraalisten sääntöjen vaan hyvää tarkoittavien ihmisten hyvien aikomusten perusteella. Tilanne-etiikka ei kiinnitä huomiota moraalien teoriaan vaan pyrkii tarjoamaan hyviä syitä siihen, miksi meidän pitäisi tehdä mieluummin niin kuin näin. Tilanne-etiikka otaksuu, että jokainen ihminen tietää kaiken, mitä hänen on tarpeen tietää itsestään, tilanteesta ja seurauksista, joita tarkoittaa.

Prinsipalismien teoria

Kirjassaan *Principles of Biomedical Ethics* (Biolääketieteen etiikan periaatteet), joka on julkaistu vuonna 1989, Tom L. Beauchamp ja James F. Childress esittelivät etiikkaa, joka perustuu periaatteisiin, ajatukseen siitä, että yleiset periaatteet voivat ohjata eettistä päätöksentekoa lääketieteen etiikassa. He kirjoittavat, että “puolustaessamme sääntöjen ohjaamaa moraalien käsittelyä olemme epäsuorasti hylänneet tilanne-etiikan”.⁴² “Me väitämme kuitenkin, että malli, jonka mukaan moraaliset säännöt ovat ehdottomia, on väärä malli.”⁴³ He esittävät edelleen, että säännöt ovat sitovia, mutta eivät ehdottoman sitovia. Nämä säännöt eivät ohjaa niinkään moraalista vaan menettelytapoja, joiden tavoitteena useimmiten on turvata potilaan oikeudet.

Prinsipalismissa tehdään jako etiikan opettamiseen ja potilaan vapauden takaamiseen muiden ulkopuoliselta moraalilaiselta vaikutukselta. On sanottu vastoin etiikan klassista mallia, että “etiikan teoria ei luo moraalista, joka ohjaa ammattilaisten päätöksiä ja tekoja”⁴⁴ Siksi keskustelu ei enää keskity määrittelemään sitä, mikä on moraalista, vaan sitä, mitkä menettelytavat takaavat potilaalle oikeuden määrittellä itse, mikä hänelle on moraalista. Prinsipalismin on ensisijassa utilitaristinen lähestymistapa etiikkaan, joka perustuu kunkin henkilön omien tunteiden mukaiseen reaktioon kärsimyksen ja kuoleman edessä.

Prinsipalismin ei väitä, että sillä olisi perusta, jolta se tekee moraaliset arvionsa. Beauchamp ja Childress hyväksyvät sen, että meidän moraaliset ratkaisumme riippuvat siitä, mitä me (uskonnollisesti)

42 Beauchamp & Childress, *Principles of Biomedical Ethics* 1989, 47.

43 sama s. 51.

44 sama s. 394.

uskomme maailmasta, mutta he eivät selvitä moraalien ja periaatteiden välistä suhdetta. He sanovat, että "...kiistaa ihmiselämästä ja persoonallisuudesta ei voi ratkaista niiden moraalisten periaatteiden pohjalta, jotka muodostavat tämän kirjan periaatteiden ytimen".⁴⁵ Tästä seuraa, että moraalit jätetään kunkin yksilön ratkaistavaksi. Jälkmodernissa maailmassa tämä yleensä tarkoittaa utilitarismia tai emotivismia (hyödyn tai tunteiden ylivaltaa).

Beauchampin ja Childressin esittämä prinsipalismi lepää itsemääräämisoikeuden periaatteen varassa. Itsemääräämisoikeus ei ole niinkään etiikan periaate, vaan enemmän puolustus ulkopuolis-

ta vaikutusta vastaan, joka koettaa tuoda moraalisen tarkoituksen eettiseen keskusteluun. Nämä kirjoittajat esittävät kaikkiaan neljä periaatetta, mutta itsemääräämisoikeus hallitsee muita kolmea ja siitä tulee niiden tulkinnan ohje.

Nämä neljä periaatetta ovat:

ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN PERIAATE

"Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen periaate ei määrittele sitä, mitä henkilön tulisi olla vapaa tietämään tai tekemään tai mitä on pidettävä pätevänä perusteena itsemääräämisoikeuden rajoittamiselle."⁴⁶ Itsemääräämisoikeuden periaate koettaa suojella potilasta kohtuuttomalta vaikutukselta takaamalla oikeuden yksityisyyteen ja oikeuden suostumuksen antamiseen ennen hoitoa. Viime kädessä ainoa rajoittava tekijä yksilön itsemääräämisoikeuden harjoittamiseen on se, ettei itsemääräämisoikeuden harjoittaminen saa vahingoittaa muita.

EI-VAHINGOLLISUUDEN PERIAATE

⁴⁵ sama s. 162.

⁴⁶ sama s. 72

Periaate pyrkii estämään vahingot potilaalle. Se sallii kuitenkin sen, mitä kutsutaan “kaksivaikutteiseksi” vahingoksi, mikä tarkoittaa sitä, että vahinko voi aiheutua vaikkei sitä tarkoitettu. Vahingon mittaaminen perustuu sellaisiin kriteereihin kuin “elämän laatu” tai “potilaan parhaat edut”. Itsemääräämisoikeuden periaate vaikuttaa eniten siihen, kuinka tätä periaatetta sovelletaan.

HYVÄNTEKEVÄISYYDEN PERIAATE

Ei-vahingollisuuden periaatetta koetetaan tasapainottaa hyväntekeväisyyden periaatteella. Ei tule vain välttää vahinkoa vaan tulee myös *auttaa* potilasta. Avun antaminen tarkoittaa toimimista armon tai myötätunnon pohjalta. Vaikka tämä periaate on hyvää

tarkoittava, pyrkimys auttaa potilasta voi nykyisin johtaa lääkärin avustamaan itsemurhaan tai eutanasiaan, kun lääketieteen suunta on vaihtunut “parantamisesta” “kärsimyksen lievittämiseen”.

OIKEUDENMUKAISUUDEN PERIAATE

Tämän periaatteen taustalla on ajatus siitä, että potilaita tulee kohdella oikein. Tämä tarkoittaa yhtäläistä pääsyä terveydenhoitoon ja voimavarojen oikeaa jakamista. Huolimatta hyvästä tarkoituksesta tämäkin periaate rappeutuu usein siten, että annetaan vähemmän hoitoa heikoimmille ja sairaimmille, jotta terveydenhoidon menoja voidaan vähentää. Jälkimodernissa, utilitaristisessa kulttuurissa talous on keskeisessä asemassa keskusteltaessa terveydenhoidosta valtakunnallisesti. Rahaa voidaan säästää jättämällä ihmisiä hoitamatta.

Nämä periaatteet palvelevat yleisinä ja kaikkialla pätevinä toimintaohjeina. Ongelma periaatekeskeisessä etiikassa on, ettei ole mitään pohjaa, jolta voisi tulkita näiden periaatteiden soveltamista.

Prinsipalismi osoittautuu subjektiivisuudessaan perustattomaksi. Näitä periaatteita voidaan esimerkiksi käyttää sekä terveydenhoidon tarjoamiseen että sen epäämiseen, sekä potilaiden surmaamisen torjumiseen että sen edistämiseen. Koska itsemääräämisoikeudella on keskeinen asema epävarmassa etiikassa, ei voi olla mitään yhteistä todellisuutta, joka auttaisi näiden periaatteiden tulkitsemisessa.

“Prinsipalistinen menetelmä yrittää muovata vähimmäismoraalin toisilleen vieraiden ihmisten yhteisölle, vaikkakin ehkä ystävällisille vieraille. Tähän tarkoitukseen muovattu bioetiikka tarjoaa pienimmän yhteisen nimittäjän sopimuksen”.⁴⁷ Se jättää huomiotta sellaiset kysymykset, joista ihmiset ovat eri mieltä, kuten ihmisluonnon olemus, kärsimyksen tarkoitus jne. Sillä on taipumus palvella perustana julkisten linjausten tekemiselle, mutta se ei juurikaan auta henkilökohtaisessa moraalisisessa ohjauksessa eikä moraalisen eheyden kehittämisessä.

Ongelmakeskeinen etiikka

Sellaista lähestymistapaa lääketieteen etiikkaan, joka kiinnittää huomion eettisiin menettelytapoihin ennemmin kuin siihen, mikä perinteisesti on ymmärretty moraaliseksi arvoiksi, kutsutaan ongelmakeskeiseksi (Quandary ethics). Ongelmakeskeinen etiikka keskittyy tilanteen herättämään pulmatilanteeseen tai kysymykseen ja koettaa määritellä mitä pitäisi tehdä, eikä mikä on moraalista. Utilitaarinen tai tunnepohjainen tarkastelutapa kysyy “mitä tehdä?”, eikä “mikä on oikein tai väärin?” Ongelmakeskeisen etiikan luontaisena pyrkimyksenä on välttää moraalista arvioimista ja etsiä käytännöllisiä ratkaisuja itsemääräämisoikeuden periaatteen

⁴⁷ Meilaender, Body, Soul and Bioethics. Notre Dame 1995, 18. University of Notre Dame.

pohjalta.

Olettamuksia

Ongelmakeskeinen etiikka tekee sen perusolettamuksen, että etiikassa on kysymys ongelmien ratkaisemisesta.

Etiikka koskee valintoja.

Ongelmakeskeisen etiikan painopiste ei ole ihmisen moraalisisessa kehittämisessä eikä edes siinä, mitä henkilö uskoo elämästä, uskonnollisesti tai muuten. Ongelmakeskeisessä etiikassa ihminen ihmisenä ei ole osa päätöstä, jonka hän tekee. Oletamus on, että sillä, minkälainen ihminen olen, on vain vähän tai ei lainkaan tekemistä sen kanssa, mitä teen. Tämä näkyy nykyisessä poliittisessa ilmapiiirissä, jossa Yhdysvaltain presidentin moraalittomalla elämäntavalla ei näytä olevan juurikaan vaikutusta kansalaisten käsitykseen siitä, hoitaako hän politiikkaa hyvin. Tämä sama erottelu miehen ja hänen käyttäytymisensä välillä voidaan nähdä siinä, miten tiedotusvälineet kuvaavat Jack Kevorkiania hyväksi ihmiseksi, joka joutuu oikeusistuinten hyökkäysten kohteeksi. Vaikka Kevorkian on lääkäri, joka on vannonut parantavansa sairaita, hän tappaa potilaita. Moraalinen närkästys tätä toimintaa vastaan on noussut hyvin verkkaisesti. Aivan kuin Kevorkianista voitaisiin sanoa: "Se, että hän tappaa ihmisiä, ei tarkoita, että hän olisi paha ihminen". Nykyajan etiikan olettamuksena on, että meidän tekemme voidaan erottaa meidän olemuksestamme.

Etiikka on neutraalia moraalisten arvojen suhteen.

Olemme alkaneet uskoa - oikein tai väärin - että yhteiskunnassamme on niin monenlaisia ajatuksia moraalista, että on turha toivoa meidän löytävän mitään yhteistä moraalista perustaa nykyhetken lääketieteen etiikalle. Yksi tapa kohdata moraalisten arvojen kirjo on julistaa kaikki moraaliset arvot ja niistä johdetut valinnat sa-

manarvoisiksi. Jos kaikki arvot ovat samanarvoisia, silloin kaikki bioetiikan valinnat ovat arvovapaita valintoja. Ongelmakeskeinen etiikka rakentuu ajatukselle, ettei ole mitään ehdotonta moraalista perustaa. Ongelmakeskeinen etiikka on tosiasiasa perustaton ja asettaa kyseenalaiseksi jokaisen, joka väittää, että hänellä on ainoa totuus. Kristillinen moraalii on erityisesti hyökkäyksen kohteena, koska se vaatii omistavansa ainoan totuuden ja on ollut moraalisen ajattelumme perusta kahden vuosituhannen ajan. Ongelmakeskeinen etiikka koettaa purkaa etiikasta kristillisen moraaliiin vaikutuksen.

Etiikka on periaatteiden noudattamista.

Prinsipalismii päämääränä ei ole moraalinen kehitys vaan lääketieteellisten ongelmien ratkaiseminen tai vastaaminen lääketieteellisiin pulmiin. Prinsipalismit ei esitä omaa moraalista periaatettaan, niin kuin tilanne-etiiikka esittäessään rakkauden ohjaavaksi periaatteen. Silti prinsipalismit esittää yleisiä, subjektiivisia periaatteita, kuten itsemääräämisoikeus, “älä vahingoita”, “tee hyvää” ja oikeudenmukaisuus eettisessä päätöksenteossa.

Ongelmakeskeinen etiikka on tosiasiasa ainoa tapa ajatella etiikkaa nykyisessä terveydenhuollossa. Tämä lähestymistapa vaikuttaa ajatteluun kaikessa abortista eutanasiaan, ja silti ongelmaakeskeinen etiikka lähestymistapana on epäonnistunut. Tosiasiasa se jättää heitteille potilaan, joka kyselee vastausta siihen, mitä tehdä. Se vain tunnistaa ongelmia ja tarjoaa menettelytapoja, jotka antavat ihmisille mahdollisuuden tehdä omia ratkaisujaan henkilökohtaisten arvojen pohjalta. Kohtaamme enemmän kysymyksiä kuin vastauksia, ja bioteknologia jatkaa uusien pulmien esittämistä joka päivä. Tarvitaan enemmän kuin menetelmä, tarvitaan sisältöä, joka on raamatullista ja totta kaikkina aikoina.

Etiikan AMA-säännöstö

Amerikan lääketieteellinen seura (American Medical Association, AMA) perustettiin vuonna 1847. Näyttää siltä, että se on perustettu osittain omien etujen ajamiseen, kuten perustamisartiklat sanovat “heidän etujensa suojelemiseksi, heidän kunniansa ja arvostuksensa säilyttämiseksi, heidän tietämyksensä parantamiseksi ja heidän pätevyytensä lisäämiseksi” (JAMA, lokakuu 8, 1982, Vol. 248, No 14). Syy sen muodostamiseen oli pitkälti “puoskarien”, kuten homeopaattien ja apteekkarien poissulkeminen.

AMA:n eettinen säännöstö on perustamisensa jälkeen käynyt läpi useita muutoksia, jo vuonna 1903 ja äskettäin vuonna 1996. *Journal of American Medical Associationin* (JAMA) pääkirjoitus elokuun 5. päivänä 1996 kertoo, että “AMA:n eettinen säännöstö on alati kehittyvä asiakirja, joka toimii sopimuksena lääkärin ja heidän potilaittensa välillä. Säännöstö kehittää uusia rajoja lääketieteen *bisnekseen* vastauksena nykyisiin suuntauksiin” (korostus minun). Tämä pääkirjoituksen kommentti JAMA:ssa saa hälytyskellot soimaan ajatellen etiikan säännöstön tarkoitusta.

Ensinnäkin se, että moraalisen käyttäytymisen mitan tulisi eettisen säännöstön perusteella muuttua “nykyisten suuntausten” mukaan. Tämä saa ihmettelemään, edellytetäänkö lääkärin alistuvan säännöstön mukaan vai mukautuuko säännöstö lääkärin toiminnan mukaan? Jos säännöstö on mitta, jonka mukaan toimitaan, näyttää oudolta muuttaa säännöstöä, jotta se soveltuisi toimintaan, joka on selvästikin säännöstön asettamien aiempien rajojen ulkopuolella. Sama pääkirjoitus tarkentaa, että “etiikan, joka ohjaa sitä (AMA:a) tulee pysytellä kehityksen tasalla”. On kiinnostavaa, että muutosten lääketieteen moraalisisessa toiminnassa *tulisi* muuttaa säännöstöä, ja että tällaiset muutokset nähdään välttämättä “kehityksenä”.

Toiseksi ei tule monelle yllätyksenä, että sana “bisnes” on korvan-

nut sanan “ammattikunta”, kun viitataan lääketieteeseen. Yllättävää sen sijaan on, että lääkärikunnan pitäisi häpeämättä käyttää tätä sanaa. Ehkä tästä syystä ja AMA:n poliittisen luonteen takia jäsenten osuus vähenee nuorten lääkärien parissa, joilla on parempi näkemys lääketieteestä ja ammatistaan. Huolimatta jäsenmäärän laskusta ja siitä tosiasiasta, että AMA edustaa vain vajaata puolta Amerikan lääkäreistä, oikeusistuimet tunnustavat kuitenkin yhä AMA:n Amerikan lääkärien edustajaksi arvioidessaan lääketieteen etiikan kysymyksiä.

Eetikko Arthur Caplan kirjoittaa, että vuonna 1980 ilmestyi säännöstöstä ensimmäinen merkittävä tarkistettu laitos, joka osoitti *lääketieteen etiikan uudet periaatteet*. Ne siirsivät säännöt, joita lääkärien tulisi yksityisvastaanotoillaan noudattaa, “huomattavasti hämäämpiin vesiin”. Ehkä AMA:a ei kuitenkaan voi moittia enempää kuin moitimme yhteiskuntaamme tai siinä vaikuttavia suuntauksia, joilla on taipumus tehdä etiikka suhteelliseksi ja vahingoittaa mitä tahansa perinteisiä mittoja. AMA:n eettinen säännöstö vain heijastaa elämää näinä jälkimoderneina aikoina. Kristittyinä meidän tulee varmasti olla valona nykyajan lääketieteellisen etiikan pimeydessä. Antiikin Rooman kukistumisen jälkeensä jättämän tyhjiön täyttivät kristityt, jotka esittelivät maailmalle totuuden Jeesuksen Kristuksen persoonassa.

Jumalan kuva ja ihmisen perimä -hanke

Jumalan kuvaksi luominen tarkoitti sitä, että Aadam ja Eeva luotiin vanhurskaaksi, Jumalalle kelpaavaksi. Jumalan kuvaksi luomisella ei niinkään ole tekemistä sen kanssa, että ihmisellä on samoja ominaisuuksia kuin Jumalalla. Enemmän siinä on kysymys siitä, millainen suhde ihmisellä on Jumalaan. Millään muulla Jumalan luomalla olennolla ei kerrota olevan tällaista suhdetta. Eräs eetik-

ko, joka koettaa soveltaa raamatullisia merkityksiä eettisiin ongelmiin, esittää, että Jumalan kuvaksi luominen tarkoittaa, että meillä on tiettyjä piirteitä, jotka tekevät meistä ihmisiä, kuten tietoisuus itsestä, tajuisuus, tarkoituksellisuus jne. Seuraus tästä eetikolle on, että mikäli jokin näistä piirteistä puuttuu heikentyneeltä ihmiseltä, häntä ei enää voi pitää ihmisenä ja siten Jumalan kuvaksi luotuna. Tulos tästä on, että voimme päästää päiviltä tällaiset henkilöt vastauksena kohtaamamme eettiseen ongelmaan.

Jumalan kuvaksi luominen ei kuitenkaan koske elämän laatua, vaan sen suhteen laatua, joka meillä on Jumalan kanssa. Ennen syntiinlankeemusta ihmisluonto oli hyvä ja sopusoinnussa Jumalan kanssa. Tämä suhde ei voi muuttua fyysisen tai sielullisen tilan huonontuessa. Suhde Jumalan kanssa on pysyvä, koska Jumala on pysyvä. Suhde on kuitenkin muuttunut syntiinlankeemuksesta lähtien, sillä ihmisluonto on nyt syntinen hedelmöityksestä alkaen. Lankeemuksesta lähtien kenelläkään ihmisellä ei ole sitä täydellistä yhteyttä Jumalaan, jota voisi kutsua Jumalan kuvaksi luotuna olemiseksi, paitsi ihmiseksi tulleeella Jumalalla, Jeesuksella. Me näemme tämän palautetun kuvan siinä, millaiseksi meidät on tehty Jumalan armosta Jeesuksessa Kristuksessa, hänen kärsimisessään, kuolemassaan ja ylösnousemisessaan meidän pelastuksemme tähden. Tämä lahja on annettu meille siksi, että meillä olisi uskonyhteys Jeesuksen Kristuksen kanssa. Tässä yhteydessä Pyhä Henki luo meissä rakkautta ja luottamusta Jumalaan.

Ajatus Jumalan kuvasta on yhä pätevä keino arvioida Jumalan tarkoitusta ihmisenä olemiselle, vaikka Jumalan kuva on menetetty niissä, joita ei ole palautettu Jumalan yhteyteen Kristuksessa. Ne, joissa Kristus on palauttanut Jumalan kuvan, tuntevat Jumalan tarkoituksen kaikille ihmisille ja siksi he voivat arvioida esitettyjä eettisiä ratkaisuja sen uskonsuhteen perustalta, joka heillä Kristuksessa on Jumalan kanssa. Lunastetut voivat uskonsuhteen-

sa voimasta erottaa totuuden epätodesta, kun eettisiä ehdotuksia tarkastellaan kirjoitettua Jumalan sanaa vasten. He voivat arvioida, soveltuvatko kristillisen uskon kanssa yhteen vaikkapa ne esitykset, jotka syntyvät Ihmisen perimä -hankkeen löydösten pohjalta. Tässä projektissa on kartoitettu kunkin ihmisen geenin tehtävä. Kristityt voivat aloittaa kysymällä, mitä siitä seuraa, että meidät on luotu Jumalan kuvaksi, ajatellen Ihmisen perimä -hanketta.

Voidaan tehdä erilaisia havaintoja. Ensinnäkin, vaikka Jumalan kuvaksi luominen ei tarkoita fyysistä tai sielullista kuvaa, tiedämme Jumalan sanasta, että Jumala arvostaa suuresti meidän ruumiillista elämäämme. Meidän ei tule aliarvostaa sitä onnettomuuden, sairauden tai synnynnäisten heikkouksien vuoksi, vaan meidän tulee arvostaa ja kunnioittaa kaikkea ihmiselämää riippumatta siitä, kuinka ihmiset arvioivat elämän laatua.

Toiseksi, vaikka Jumalan kuva menetettiin syntiinlankeemuksessa eikä sitä joidenkin kohdalla koskaan palauteta, koska he eivät usko Kristukseen, me silti tiedämme Jumalan toivovan, että voisi palauttaa tuon kuvan jokaiseen. Tämän vuoksi meidän tulisi arvioida jokaista ihmistä sellaisena, jonka Jumala mahdollisesti korjaa. Jumala tekee yhä armollaan työtä meissä kaikissa, jotta vahingot korjaantuisivat ja jokainen ihminen palautuisi Jumalan kuvaksi.

Kolmanneksi, meidän on oltava tarkkana sen suhteen, ettemme arvioisi kenenkään ihmisyyttä sen perusteella, mikä on hänen geneettinen rakenteensa, inhimillinen älykkyytensä, tunneherkkyytensä, vuorovaikutustaitonsa tai muut inhimilliset piirteensä. Ihmisenä olemisen ja se, että on tasan yhtä arvokas kuin kaikki muutkin ihmiset johtuu siitä, että meidät on tehty Jumalan kuviksi. Alussa Jumala asetti meihin tämän tarkoituksen ja hän vie sen päätökseen Pojassaan Jeesuksessa Kristuksessa, meidän Herrassamme.

Neljänneksi, meidän on oltava tarkkana, ettemme anna geenien määrittellä, jalostaa tai muotoilla uudelleen itseämme. Ihmisen perimä -hanke pitää perustanaan jotakin kehitysopin versiota. Se ei tee eroa ihmisen ja eläimen välillä eikä ota huomioon asioiden hengellistä merkitystä. Olisi synti ajatella, että ihmiselämä tulisi täydelliseksi vain uusimalla meitä geneettisesti uuden ihmisen kuvaksi, jolloin arvioidaan nykyhetken näkökulmasta sitä, minkä uskomme olevan tärkeää koko elämän ajaksi.

Jumalan kuvana olemisen ja Ihmisen perimä -hankkeen löytöjen yhteensovittaminen johtaa meidät tekemään julmuuksia, joista tulevat sukupolvet kärsivät. Ihmisen kohtaloa eivät voi ohjata yritykset keskittyä geneettiseen rakenteeseen ja sulkea pois vähemmän konkreettisen, hengellisen suhteen, joka asettaa moraaliset rajat ihmisen pyrkimyksille. Ei voi olla Jumalan sanan vastaista harjoittaa geeniterapiaa sairauksien parantamiseen, mutta se saattaa muuttua sanan vastaiseksi, koska me olemme syntisiä olentoja, kykeneviä julmuuksiin ja virheisiin. On sen sijaan varmasti moraalisesti väärin yrittää muokata uudelleen ihmisen perimää pelkästään esteettisistä syistä tai kohentamistarkoituksessa, koska ne eivät anna elämälle arvoa tai tarkoitusta. Sellaisena ne kääntävät meidän huomiomme pois siitä, millaiseksi Jumala on tehnyt meidät hengellisesti. Tällaiset yritykset perimän kohentamiseksi tai uudelleenmuokkaamiseksi ovat pohjimmiltaan yrityksiä välttää sitä ainoaa tarkoitusta, jonka Jumala antaa. Se on, että me olemme Luojan luomia luomuksia. Emme ole oman elämämme herroja em-

